

Ontwikkeling industrieterrein Wanssum Oost

**Bureauonderzoek Landschap, Cultuurhistorie en
Archeologie
Gemeente Venray**

21 juli 2025 - Public

Contactpersoon

E.V.V.

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Nederland

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding van het onderzoek	7
1.2	Plangebied en onderzoeksgebied	7
1.3	Administratieve gegevens	9
1.4	Huidige en toekomstige situatie plangebied	10
1.5	Doel van het bureauonderzoek	10
1.6	Normen en werkwijze	11
1.6.1	Werkwijze archeologie	12
1.6.2	Werkwijze landschap en cultuurhistorie	12
1.7	Juridisch- en beleidskader	13
	Europees: Verdrag van Malta (1992)	13
	Nationaal: Omgevingswet (2024) en Erfgoedwet (2016)	13
	Omgevingswet	13
	Erfgoedwet (2016)	14
1.7.1	Provinciaal beleid	14
1.7.2	Gemeentelijk: tijdelijk omgevingsplan en beleidskaart	16
1.7.2.1	Gemeentelijk beleid landschap en cultuurhistorie	16
1.7.2.2	Gemeentelijk beleid archeologie	18
2	Landschap	20
2.1	Inleiding	20
2.2	Ontstaansgeschiedenis	20
2.2.1	Saalien (ca. 370.000-130.000 jaar BP)	20
2.2.2	Weichselien (ca. 115.000-10.000 jaar BP)	20
2.2.3	Holoceen (10.000 jaar BP tot heden)	25
2.3	Gegevens in het plangebied	25
2.3.1	Aardkunde	25
2.3.2	Geologie	26
2.3.3	Geomorfologie en bodem	27
2.3.4	Geomorfogenetische kaart van het Maasdal	29

2.3.5	Essenkaart	30
2.3.6	Hoogtebestand AHN	31
2.3.7	Grondwaterpeil	33
2.3.8	Bodemopbouw en diepteligging archeologische lagen	33
3	Cultuurhistorie	36
3.1	Bewoningsgeschiedenis prehistorie en Romeinse Tijd	36
3.2	Historische ontwikkeling	36
3.3	Historische kaarten	37
3.4	Cultuurhistorische en landschappelijke waardenkaarten	43
3.4.1	Provincie	43
3.4.2	Gemeente	46
3.5	Cultuurhistorische en landschappelijke inventarisatie	46
4	Archeologie	48
4.1	Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	48
4.2	Archeologische verwachtingskaart van het Maasdal	49
4.3	Vindplaatsen	53
4.3.1	AMK-terreinen	54
4.3.2	Vindplaatsen	54
4.4	Eerder uitgevoerd onderzoek	56
4.4.1	Verwachtingskaart Romeinse weg	60
4.4.2	Verwachtingskaart Ooijen-Wanssum	61
4.5	Tweede Wereldoorlog	62
4.6	Verstoringsen	63
5	Conclusies en aanbevelingen cultuurhistorie en landschap	65
5.1	Vervolgstappen	66
6	Conclusies en aanbevelingen archeologie	68
6.1	Conclusie	68
6.2	Gespecificeerd verwachtingsmodel	68
6.3	Advies	69
7	Bronnen	72

Bijlagen

Bijlage A	74
------------------	-----------

Colofon	75
----------------	-----------

Samenvatting

Aanleiding

Voor het project Wanssum Oost heeft de gemeente Venray het voornemen om het industrie- en haventerrein Wanssum aan de oostzijde uit te breiden. Bij deze toekomstige ontwikkeling kunnen landschappelijke, cultuurhistorische en/of archeologische waarden worden aangetast. Dit bureauonderzoek is opgesteld om deze waarden in beeld te brengen en een advies voor eventueel vervolgonderzoek of -maatregelen op te stellen.

Onderzoeksplicht vanuit gemeentelijk beleid

Ter plaatse van het plangebied zijn verschillende dubbelbestemmingen van kracht voor de thema's landschap, cultuurhistorie en archeologie. Vanuit de dubbelbestemmingen landschap en cultuurhistorie worden bepaalde kenmerken van, en elementen in, het landschap beschermd bij toekomstige ontwikkelingen. De dubbelbestemmingen archeologie stellen bepaalde vrijstellingsgrenzen qua omvang en diepte, waarbij archeologisch onderzoek nodig is indien deze grenzen worden overschreden. De exacte werkzaamheden zijn niet bekend, maar het is waarschijnlijk dat de geplande werkzaamheden (een deel van) de regels uit de dubbelbestemmingen overschrijden. De dubbelbestemmingen worden toegelicht in paragraaf 1.7.2.

Bodemverstoring en diepteligging archeologisch niveau

De bodemopbouw in het plangebied lijkt grotendeels onverstord, met uitzondering van de omgeving van het wegtracé van de N270. Agrarische activiteiten kunnen de bodem tot op bepaalde diepte hebben verstord, zoals is aangetoond in het booronderzoek uitgevoerd binnen het plangebied. Op basis van de boringen die eerder in het plangebied zijn gezet, bestaat de bodem uit oever- en beddingafzettingen van zand en grind. Volgens het dwarsprofiel uit het Dinoloket kan ook dekzand aan maaiveld verwacht worden. Archeologische resten worden voornamelijk verwacht in de top van de oever- en beddingafzettingen, in principe vanaf maaiveld/onder het akkerdek. Resten uit recentere periodes (Middeleeuwen-Nieuwe Tijd en WOII) worden vanaf maaiveld en/of in het akkerdek verwacht.

Cultuurhistorische en landschappelijke waarden

De volgende landschappen en/of elementen zijn in het plangebied aanwezig: rivierdal, rivierduinen, weg ouder dan 1806, bomenrijen en een Mariakapel. Voor een beschrijving van de elementen wordt verwezen naar paragraaf 3.5.

Advies vervolgonderzoek

Om de kwaliteiten van het landschap en aanwezige cultuurhistorische elementen te versterken of te behouden, wordt geadviseerd de kenmerken van het rivierdal te behouden, o.a. de afwisseling tussen open en gesloten gebieden. Ter plaatse van de rivierduinen wordt geadviseerd het reliëf en de bodemopbouw te behouden door graafwerkzaamheden te beperken. Verder wordt aanbevolen de historische wegenstructuur en de Mariakapel te behouden. Ook wordt geadviseerd de bestaande bomenrijen te behouden en waar mogelijk gebiedseigen beplanting toe te voegen langs de toekomstige perceelsgrenzen. Voor een toelichting op het advies wordt verwezen naar hoofdstuk 5.

Om een beter inzicht in de gespecificeerde archeologische verwachting te krijgen wordt geadviseerd om een verkennend booronderzoek uit te voeren daar waar bodemroerende werkzaamheden plaatsvinden. Dit onderzoek heeft als doel te intactheid van de bodem en de bodemopbouw vast te stellen. Als onderdeel hiervan wordt geadviseerd aanvullende boorraaien te plaatsen om het eventuele Romeinse wegtracé in beeld te brengen. Mogelijk is een archeologische begeleiding nodig t.p.v. structuren uit WOII, indien deze aanwezig blijken te zijn. Het advies wordt verder toegelicht in paragraaf 6.3.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Voor het project Wanssum Oost heeft de gemeente Venray het voornemen om het haven- en industrieterrein Wanssum aan de oostzijde uit te breiden. Deze uitbreiding krijgt het karakter van een kleinschalig gemengd bedrijventerrein gericht op het midden- en kleinbedrijf en hoogwaardige/innovatieve bedrijvigheid. De totale oppervlakte van de beoogde uitbreiding bedraagt circa 8,0 ha, waarvan circa 7 ha uitgeefbaar is. De omvang van de bedrijfskavels ligt tussen de 3.000 m² en 20.000 m² (2 hectare). De beoogde ontwikkeling aan de oostzijde van Wanssum is goed in te passen in de gemengde omgeving, zowel qua landschappelijke inpassing als qua verkeersbelasting. De afwikkeling van (vracht)verkeer past op de reeds nieuw aangelegde wegen. De beoogde uitbreiding wordt rechtstreeks ontsloten op de nieuwe rondweg.

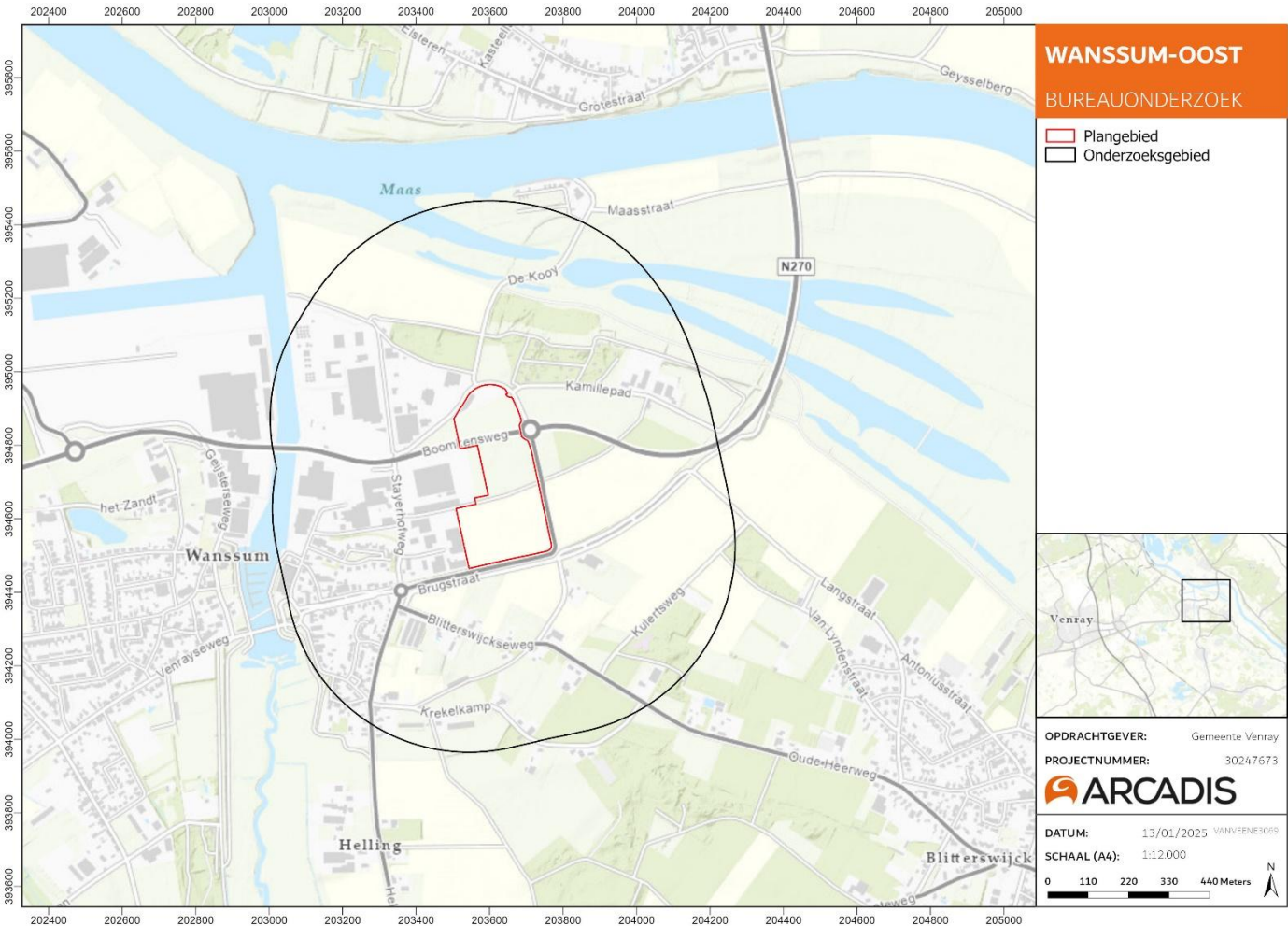
De exacte werkzaamheden ten behoeve van de uitbreiding zijn niet bekend. Er zijn wel enkele uitgangspunten vastgesteld voor de uitbreiding, waaronder een maximaal bebouwingspercentage van 70% en een flexibele kavelstructuur voor het uitgeefbaar terrein. Bij de uitvoering van de voorgenomen uitbreiding kunnen mogelijk landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden worden verstoord. Als gevolg heeft Arcadis in opdracht van de gemeente Venray een bureauonderzoek uitgevoerd. Het bureauonderzoek heeft als doel inzicht te verschaffen in de waarden die zich in het plangebied kunnen bevinden.

1.2 Plangebied en onderzoeksgebied

Het plangebied¹ ligt ten oosten van het dorp Wanssum en heeft een omvang van ca. 8 ha. Het betreft het gebied gelegen tussen de nieuwe verbindingsweg van de N270 naar de Brugstraat en het bestaande industrieterrein. Iets exacter wordt het gebied in het westen begrensd door achterzijden van de bedrijven aan de Stayerhofweg, in het noorden door De Kooy/Venkelpad/Kamillepad, aan de oostzijde door de Driesstraat en aan de zuidzijde door de Brugstraat (Figuur 1, Figuur 2). Het gebied is onderdeel van het TAM-Omgevingsplan Wanssum Oost, zoals weergegeven in Figuur 3.

Voor het onderzoeksgebied is uitgegaan van het plangebied met een buffer van 500 meter, om zo meer inzicht te krijgen in de landschappelijke en archeologische context van het gebied (Figuur 1, Figuur 2).

¹ Met het plangebied wordt hier het te onderzoeken gebied bedoelt, namelijk de uitbreiding van het industrieterrein, en niet de omvang van het omgevingsplan.

Figuur 1: Het plan- en onderzoeksgebied op de topografische kaart.

Figuur 2: Het plan- en onderzoeksgebied weergegeven op een actuele luchtfoto (Bron: PDOK).

1.3 Administratieve gegevens

Objectgegevens onderzoek	
Arcadis Projectnummer	30247673
ISSN-nummer	2666-8718
Projectnaam	Industrieterrein Wanssum Oost
Plaats	Venray
Gemeente	Venray
Provincie	Limburg
Coördinaten (X,Y)	203.629,98E 394.696,84N
Oppervlakte plangebied	Ca. 8 ha
Kadastrale gegevens	Sectie C: 277-279, 1736, 1743, 1826, 1827, 1886, 1894, 1917, 1919, 1921, 1924, 1926, 1927, 1932, 2084, 2130, 2186, 2202, 2204, 2205, 2235, 2236
Onderzoeksmelding Archis3	5675528100
Uitvoerder	Arcadis Nederland BV
Auteur	E.v.V. E.G. (senior KNA-archeoloog)
Contactpersoon	E.v.V. Arcadis Nederland B.V.
Opdrachtgever	Gemeente Venray
Bevoegd Gezag	Gemeente Venray

Uitvoeringsperiode onderzoek	Januari-februari 2025
Beheerder en plaats documentatie	Arcadis Nederland BV, locatie Arnhem

1.4 Huidige en toekomstige situatie plangebied

In de huidige situatie betreft het plangebied agrarisch terrein, met ten westen het bestaande industriegebied (Figuur 2, Figuur 3). In het noorden van het plangebied, tussen De Kooy en het Kamillepad, is een parkeerplaats aanwezig. De N270 en de Parakkerweg lopen door het plangebied heen. De exacte werkzaamheden die plaats zullen vinden t.b.v. de uitbreiding zijn niet bekend. Wel zijn enkele uitgangspunten vastgesteld voor de uitbreiding, waaronder:

- Uitgeefbaar terrein: ca. 7 hectare met een flexibele kavelstructuur.
- Minimale kavelgrootte: 3.000 m²; maximale kavelgrootte: 2 ha.
- Uitbreiding krijgt karakter van kleinschalig gemengd bedrijventerrein gericht op het midden- en kleinbedrijf en hoogwaardige/innovatieve bedrijvigheid.
- Bedrijven worden niet aangesloten op het gasnetwerk.
- Maximale bouwhoogte: 10 meter (met een afwijking tot 12 meter).
- Maximale bebouwingspercentage: 70%.

De exacte inrichting van de toekomstige kavels is afhankelijk van de bedrijven die zich hier vestigen.

Figuur 3: Begrenzing TAM-omgevingsplan Wanssum Oost en voorgenomen uitbreiding Wanssum Oost (roze arcering).

1.5 Doel van het bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is om op een integrale wijze inzicht te verschaffen in de landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden die zich in het plangebied bevinden of verwacht worden. Indien de werkzaamheden een risico vormen voor de landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden in het plangebied, wordt een advies opgesteld voor de te nemen vervolgstappen en worden kansen voor het versterken van deze waarden meegenomen. Voor het onderdeel archeologie wordt een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel conform

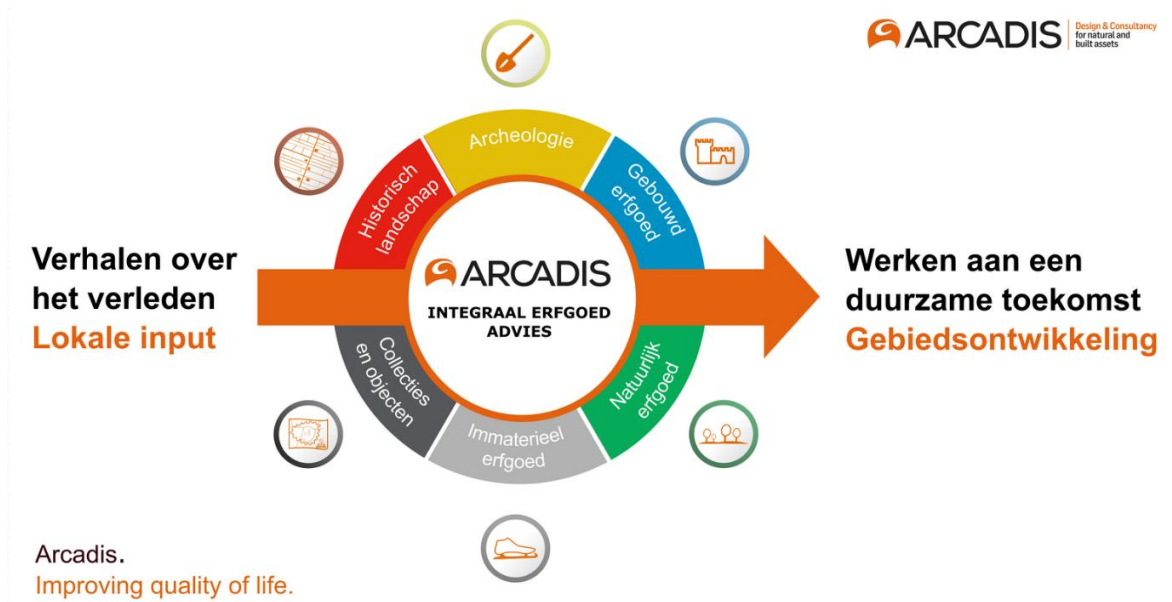
KNA 4.2 opgesteld en wordt een advies opgesteld over of, en waar, archeologisch vervolgonderzoek nodig is en uit welke onderzoeksmethode het vervolg moet bestaan.

1.6 Normen en werkwijze

Arcadis streeft naar een integrale aanpak van erfgoed. Erfgoed bevat zes pijlers (Figuur 4): archeologie, historische gebouwen, historisch landschap, natuurlijk erfgoed, collecties & objecten en immaterieel erfgoed. Deze aspecten vertonen een grote verbondenheid en onderlinge samenhang. Een integrale benadering van deze aspecten heeft een meerwaarde voor het project waarbinnen het wordt uitgevoerd. Het zorgt ervoor dat er een gedegen inventarisatie beschikbaar is en dat er een integrale erfgoedwaardering kan worden uitgevoerd.

In dit bureauonderzoek ligt de focus op archeologie, historisch landschap, gebouwd erfgoed en in mindere mate natuurlijk erfgoed. Van collecties & objecten en immaterieel erfgoed is geen sprake in het plangebied. Deze worden buiten beschouwing gelaten. De overige pijlers laten zich omschrijven als:

- **Archeologie:** Deze pijler omvat alle bekende en onbekende, in en op het bodemarchief aanwezige resten van menselijke activiteiten, die wel of niet verstoord zullen gaan worden. Archeologie zal worden uitgevoerd volgens de KNA 4.2, protocol bureauonderzoek 4002. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de te verwachten aanwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.
- **Historisch landschap:** In deze pijler worden de elementen die behoren tot de historische geografie beschreven. Dit zijn cultuurhistorische punten, lijnen en vlakken, zoals cultuurhistorische landschappen, historisch groen, historische paden, sloten, dijken, beplantingen etc. als ook historische zichtlijnen en historische wegen-, verkavelings- en beplantingspatronen etc.
- **Gebouwd Erfgoed:** Deze pijler bestaat uit elementen die behoren tot de historische (steden)bouwkunde. Hieronder vallen beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.).
- **Natuurlijk Erfgoed:** Onderdeel van deze pijler zijn bijzondere elementen van het landschap die door natuurlijke processen zijn gevormd, zoals bijvoorbeeld een steilrand of een stuwwal. Ook aardkundige waarden vallen onder deze pijler.

Figuur 4: Zes pijlers van het cultureel erfgoed.

1.6.1 Werkwijze archeologie

De landschappelijke en archeologische situatie wordt beschreven op basis van een aantal bronnen. De landschappelijke opbouw en ontwikkeling van het onderzoeksgebied zegt veel over de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. In combinatie met gegevens over bekende archeologische vondsten en historische gegevens wordt een verwachting opgesteld voor de kans op het aantreffen van archeologische resten. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de verwachte aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

De doelstellingen vermeld bij 1.5 worden bereikt door het beantwoorden van de volgende vragen:

1. Hoe ziet de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
2. Welke archeologische gegevens in en rond het plangebied zijn bekend?
3. Welke historische gegevens (complexen en landgebruik) in en rond het plangebied zijn bekend?
4. Wat is, op basis van bovenstaande gegevens, de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied? Wat zijn de prospectiekenmerken van de te verwachte vindplaatsen?
5. In welke mate worden de bekende en/of verwachte archeologische vindplaatsen bedreigd door de geplande ontwikkeling?
6. Is archeologisch vervolgonderzoek nodig en zo ja, welke onderzoeksmethode wordt geadviseerd?

Voor het onderdeel archeologie worden in ieder geval de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Venray;
- Erfgoedverordening;
- Erfgoedkaart Limburg, Provincie Limburg;
- Beleidsprogramma Archeologie, Provincie Limburg;
- Landschapskader Noord- en Midden-Limburg;
- Archeologische Monumentenkaart (AMK);
- Archeologische Verwachtingskaart Maasdal (AVM);
- Relevante publicaties van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek;
- Historische kaarten: Topografisch Militaire Kaarten, kadasterkaart 1811-1832, Bonnekaart 1900;
- Bodemkaart, geomorfologische kaart, het AHN;
- Geologische informatie uit bijvoorbeeld het DINO-loket;
- Informatie uit ARCHIS3.

1.6.2 Werkwijze landschap en cultuurhistorie

Waarden in het historisch landschap zijn onder te verdelen in punten, lijnen en vlakken, waarbij een grote overlap bestaat met elementen zoals cultuurhistorische landschappen, historische paden, sloten, dijken en beplantingen, maar ook historische zichtlijnen en historische wegen-, verkavelings- en beplantingspatronen. Om te bepalen welke elementen in het landschap aanwezig zijn wordt gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal en cultuurhistorisch-landschappelijke waardenkaarten van provincies en gemeenten. Tevens wordt gekeken naar aardkundige waarden binnen het onderdeel landschap, al hangt dit meer samen met het natuurlijk erfgoed. Het onderdeel cultuurhistorie omvat beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.). Om de doelstellingen benoemd in paragraaf 1.5 te bereiken worden de volgende vragen beantwoord:

1. Welke aardkundige of landschappelijke elementen zijn aanwezig in het projectgebied?
2. Indien er aardkundige of landschappelijke elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?
3. Welke cultuurhistorische elementen zijn er aanwezig in het projectgebied?
4. Indien er cultuurhistorische elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?

Aanvullend op de bronnen benoemd onder de werkwijze voor het onderdeel archeologie, worden in ieder geval de volgende bronnen geraadpleegd voor de onderdelen landschap en cultuurhistorie:

- Basiskaart Aardkundige Waarden;
- Provinciale Aardkundige Waardenkaart;

- Provinciale Cultuurhistorische kaart;
- Gemeentelijke Cultuurhistorische kaart;
- Monumentenregisters;
- Gemeentelijk Ruimtelijk Kwaliteitskader.

1.7 Juridisch- en beleidskader

Europees: Verdrag van Malta (1992)

Op 16 januari 1992 is door de Raad van Europa het Europese verdrag van Malta - ook wel bekend als de Conventie van Malta of het Verdrag van Valletta - gesloten. Het verdrag beoogt het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen. In het verdrag zijn drie uitgangspunten ten aanzien van de omgang met archeologie geïntroduceerd:

- Het streven naar het behouden van archeologie in de bodem, het zogenaamde "behoud in situ" (artikel 4, tweede lid). De gedachte daarachter is dat er bodemarchief voor toekomstige generaties bewaard moet blijven.
- "Behoud in situ" wordt bereikt door in de planvorming tijdig rekening houden met de (mogelijke) aanwezigheid van archeologische vindplaatsen, zodat er nog ruimte is voor archeologievriendelijke alternatieven (artikel 5). Dit gebeurt door vooraf onderzoek uit te voeren naar archeologische resten. Door er vooraf rekening mee te houden, wordt vertraging in bouwprocessen voorkomen.
- Wanneer 'behoud in situ' niet mogelijk is, dienen de behoudenswaardige archeologische resten te worden veiliggesteld door middel van archeologisch onderzoek. Elke lidstaat die het Verdrag van Malta ondertekent, is verplicht maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat bij alle ontwikkelingsprojecten de kosten van het archeologisch onderzoek worden gedekt (artikel 6). In de Nederlandse wetgeving is dit vertaald in het 'de verstoorder betaalt'-principe (Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2008). De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor de kosten van het archeologisch onderzoek en de uitwerking van de resultaten.

Nationaal: Omgevingswet (2024) en Erfgoedwet (2016)

Omgevingswet

Alle regels met betrekking tot de fysieke leefomgeving – de waarneembare omgeving door zicht, reuk en gehoor – zijn per 01-01-2024 opgenomen in de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt regels over milieu, natuur, water, ruimtelijke kwaliteit, infrastructuur, bouwwerken en erfgoed. Erfgoed in de Omgevingswet wordt opgedeeld in zes categorieën: Stads- en dorpsgezichten, Monumenten, Archeologische monumenten, Cultuurlandschappen, Roerend en immaterieel cultureel erfgoed en Werelderfgoed. Inhoudelijk worden deze categorieën als volgt beschreven:

1. Stads- en dorpsgezichten: groepen van onroerende zaken, van algemeen belang vanwege hun: schoonheid, onderlinge ruimtelijke/structurele samenhang, wetenschappelijke/ cultuurhistorische waarde, en in welke groepen zich een of meer monumenten bevinden.
2. Monumenten en hun omgeving: onroerende zaken die deel uitmaken van het cultureel erfgoed, inclusief de omgeving van de onroerende zaak.
3. Archeologische monumenten: terrein dat deel uitmaakt van cultureel erfgoed vanwege daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen.
4. Cultuurlandschappen: gebieden – landschappen – zoals die door mensen worden waargenomen, waarvan het karakter wordt bepaald door natuurlijke of menselijke factoren en de interactie daartussen die deel uitmaken van cultureel erfgoed.
5. Roerend en immaterieel cultureel erfgoed voor zover aan een locatie verbonden. Deze categorie omvat alle erfgoed die niet onder te brengen is in de bovenstaande categorieën, zolang ze aan een locatie verbonden kunnen worden.
6. Werelderfgoed: cultureel en/of natuurlijk erfgoed dat wordt beschouwd als onvervangbaar, uniek en universeel, en dat behouden dient te worden als eigendom van de hele wereld.

In de Omgevingswet worden regels gesteld over: het opstellen van nationale, provinciale, gemeentelijke, en door waterschappen op te stellen, omgevingsplannen, omgevingsvisies en omgevingsprogramma's. Erfgoed – en het behoud van erfgoed voor de toekomst – moet deel uitmaken van deze producten. Dit geldt ook voor Werelderfgoed. In de Omgevingswet komen verder de volgende zaken aan de orde:

- Aanwijzing van en omgang met beschermde stads- en dorpsgezichten gebeurt op grond van de Omgevingswet;
- Aanwijzing van en omgang met provinciale en gemeentelijke monumenten gebeurt op grond van de Omgevingswet;
- Vergunningverlening voor het wijzigen van (archeologische) Rijksmonumenten gebeurt op basis van de Omgevingswet;
- Omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving (vergunningen en integratie in planvorming) is geregeld in de Omgevingswet;
- Adviescommissies worden aangesteld op grond van de Omgevingswet.

Erfgoedwet (2016)

Sinds 1 juli 2016 geldt de Erfgoedwet. Deze wet harmoniseert wet- en regelgeving omtrent roerend en onroerend erfgoed op land en in water, en vormt één integrale wet voor het beheer en behoud van cultureel erfgoed. In de Erfgoedwet komen de volgende zaken aan de orde:

- Duiding van cultureel erfgoed en zorg voor cultuuroederen in overheidsbezit is geregeld in de Erfgoedwet;
- Aanwijzing van Rijksmonumenten (gebouwde of aangelegde monumenten) gebeurt op grond van de Erfgoedwet;
- Aanwijzing van archeologische Rijksmonumenten gebeurt op grond van de Erfgoedwet;
- Het stelsel van archeologische certificering is geregeld in de Erfgoedwet.

1.7.1 Provinciaal beleid

Omgevingsverordening Limburg 2024

De omgevingsverordening van Limburg bevat de provinciale regels op het gebied van milieu, provinciale wegen, (grond-)water, grond, landbouw, natuur, wonen en ruimte. De regels zijn raadpleegbaar in een viewer². Relevant voor het huidige onderzoek zijn hoofdstukken 7 (Landschappen) en 11 (Cultureel Erfgoed). In het thema Landschappen toont de bijbehorende kaart aan dat het noordelijke deel van het plangebied, net onder de Driesstraat, onderdeel uitmaakt van de groenblauwe mantel. Naast ruimte voor water en waterberging in de laagten en beekdalen zijn de overige kernkwaliteiten het groene karakter, het visueel-ruimtelijk karakter, het cultuurhistorisch erfgoed en het reliëf. De kwaliteiten van het landschap worden verder uitgewerkt in het Landschapskader Noord en Midden-Limburg (zie beneden). Onder het thema Cultureel Erfgoed wordt alleen ingegaan op de herbenutting van monumentale en beeldbepalende gebouwen.

Omgevingsvisie Limburg 2021

De omgevingsvisie beschrijft de lange termijn visie van de provincie voor de periode 2021 tot 2030-2050, door richting te geven aan toekomstbestendige ontwikkelingen en de balans te zoeken tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Per thema zijn meerdere ambities voor de toekomst beschreven. Zo ziet de provincie het behoud en (her)gebruik van cultureel erfgoed als provinciaal belang. De huidige cultuurhistorische kernkwaliteiten van o.a. de groenblauwe mantel dienen behouden, beheerd, ontwikkeld en beleefd te worden, terwijl de provincie de gemeenten ook ondersteund bij o.a. het opstellen van een erfgoedkaart. Archeologie wordt gezien als interessante kwaliteit voor gebruik en ontwikkeling van de leefomgeving, waarbij verscheidende archeologische initiatieven worden gestimuleerd en ondersteund door de provincie. Het thema landschap wordt in een apart hoofdstuk behandeld, met als generieke opgave het behoud, beheer, ontwikkeling en beleving van de landschappelijke (incl. aardkundige), cultuurhistorische, natuurlijke en waterhuishoudkundige kernkwaliteiten van het landschap. Landschap dient als drager kwaliteit toe te voegen aan de verschillende transitieopgaven in de provincie. Hierbij krijgen bijzondere landschappen, zoals de groenblauwe mantel (incl. het Maasdal), extra aandacht.

Programma Landschap Mooi Limburg 2023-2026

Het Programma Landschap is opgesteld om de Limburgse landschappelijke kernkwaliteiten te versterken onder de Omgevingswet. De basis van het programma ligt in de maatschappelijke opgaven en richtinggevende uitspraken van de omgevingsvisie. Tevens zijn vier programmadoelen opgesteld:

- Behoud van het Limburgs landschap door meer bescherming van unieke en kwetsbare landschappelijke kernkwaliteiten inclusief cultureel erfgoed;
- Het bevorderen van de kwaliteit van het Limburgse landschap via de grote programma's en transities;
- Het verbeteren van het beheer van het Limburgs landschap;

² <https://limburg.viewer.ow.planoview.nl/planviewer>

- Het waarderen, koesteren en stimuleren van de beleving van het Limburgse landschap. Versterken van het verhaal dat het landschap vertelt.

Met deze doelen in gedachten zijn 5 actielijnen opgesteld, waaronder verschillende ambities voor de toekomst zijn beschreven.

Landschapskader Noord- en Midden-Limburg (2009)

Het landschapskader biedt handvaten ter versterking van de landschappelijke kwaliteiten in Limburg, met als doel grip te krijgen op de kansen die het landschap biedt voor de toekomst. Aan de hand van kaarten wordt het ontstaan van de verschillende typen landschappen en hun kenmerken beschreven. De kaarten zijn beschikbaar in de viewer van de provincie, Atlas Limburg. Het plangebied ligt hierop in een rivierdal, benoemd als de belangrijkste structuurdrager van het landschap en onderdeel van het grootschaliger dalenlandschap. Per landschap wordt ingegaan op de manieren waarop landschapselementen in de toekomst ontwikkeld kunnen worden en worden enkele voorbeelden gegeven. De volgende kwaliteitsimpulsen worden benoemd:

- Versterken structurerende landschapstypen:
 - versterken van beek- en rivierdalen tot hoofdstructuur dragers van het landschap;
 - versterken bos- en mozaïeklandschappen inclusief ecologisch kwetsbare gebieden.
- Versterken variatie in schaal en ruimte:
 - versterken van de variatie in open, halfopen en besloten gebieden.
- Evenwicht aanbrengen tussen rood en groen:
 - versterken cultuurhistorische waardevolle structuren;
 - aanbrengen van evenwicht tussen rood en groen in bebouwingsclusters en –linten buiten de bebouwde kom en in verrommelde en verdichte gebieden.

Dit wordt vertaald naar de volgende maatregelen ter plaatse van het plangebied:

- Openhouden;
- Stimuleren erfbeplanting en versterken groenstructuren;
- Infrastructuur.

Cultuur en erfgoed voor iedereen (Beleidskader 2024-2027)

In het beleidskader 'cultuur en erfgoed voor iedereen' wordt ingegaan op de intrinsieke waarde van cultuur en erfgoed en de functie die zij hebben voor de maatschappij. De opgaves voor deze periode zijn het verbeteren en vergroten van de toegankelijkheid van cultuur en erfgoed in heel Limburg, een betere aansluiting tussen gevestigde instellingen en lokale initiatieven, het behoud van erfgoed voor huidige en toekomstige generaties en het stimuleren van de Limburgse taal. Met betrekking tot erfgoed zijn de volgende ambities van toepassing:

- Instandhouding van gebouwd erfgoed: restauratie, duurzaamheid, herbestemming van ensembles.
- Archeologie: publieksbereik en participatie.
- Digitalisering.
- Verbindende kracht van het erfgoed: gebruik van de kracht van erfgoed om de regionale identiteit te versterken en de ruimtelijke kwaliteit te behouden.
- Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen: erfgoed wordt ingezet als inspiratiebron bij maatschappelijke ontwikkelingen.

Beleidsprogramma archeologie

Naast het beleidskader dat hierboven is beschreven, beschikt de provincie over een Nota Archeologie waarin de kansen, ambities en doelen van Limburg worden beschreven. Er zijn drie actielijnen opgesteld: archeologie in beeld en bereik, archeologie in verbinding en archeologie op basis van orde. Van belang is dus om archeologische kennis te ontsluiten voor een breed publiek, de archeologie te verbinden met de samenleving (beleving) en het doelgericht en efficiënt uitvoeren van wettelijke archeologische verplichtingen.

De provincie beschikt ook over een archeologiebalans, een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van het actuele archeologisch onderzoek. Deze is voor het laatst geüpdatet in 2012. Hiernaast zijn drie publicaties beschikbaar die samen een overzicht geven van de archeologische kennis voor de periodes: vroege prehistorie, late prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Verder heeft de provincie ook een kaart met provinciale archeologische aandachtsgebieden. Het plangebied ligt niet binnen een van deze gebieden.

Erfgoedkaart Limburg en Atlas Limburg

De Erfgoedkaart Limburg is een instrument van en vóór gemeenten dat erfgoedwaarden in de fysieke leefomgeving in beeld brengt en input geeft voor het ontwikkelen van gemeentelijk erfgoedbeleid in relatie met andere opgaven. Het is een digitale viewer met een aantal lagen beschikbaar: gebouwde rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten, stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen.

De Atlas Limburg is een verzameling van digitaal kaartmateriaal voor de provincie Limburg, waaronder archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke kaarten. Ook de gemeentelijke archeologische verwachtingskaarten zijn hierin opgenomen.

1.7.2 Gemeentelijk: tijdelijk omgevingsplan en beleidskaart

Gemeenten krijgen tot 01-01-2032 de tijd om het tijdelijk deel van het Omgevingsplan om te zetten naar een definitief Omgevingsplan. In het tijdelijk deel vallen onder andere de tot 01-01-2024 vigerende bestemmingsplannen en verordeningen. Het tijdelijk deel geldt totdat het nieuwe Omgevingsplan is vastgesteld.

Input voor het tijdelijk deel van het Omgevingsplan is veelal een gemeentelijke archeologische beleidskaart. Deze is gebaseerd op een onderliggende archeologische verwachtings- en/of waardenkaart, welke een actueel overzicht van de archeologische verwachtingen en bekende archeologische waarden binnen de gemeentegrenzen biedt. Daarnaast hebben veel gemeenten een cultuurhistorische waarden- en/of beleidskaart opgesteld, waarop punt-, lijn- en vlakelementen zijn opgenomen die een historische waarde vertegenwoordigen. Bijvoorbeeld: monumenten, cultuurlandschappen, historische infrastructuur en/of waterwegen of historisch groen. De archeologische en cultuurhistorische kaarten dienen uiteindelijk opgenomen te worden in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

1.7.2.1 Gemeentelijk beleid landschap en cultuurhistorie

De gemeente Venray heeft het landschappelijk en cultuurhistorisch beleid voornamelijk verankerd in de omgevingsvisie³, het ruimtelijke kwaliteitskader⁴ en de vigerende bestemmingsplannen. De omgevingsvisie van Venray is raadpleegbaar via een online viewer en richt zich op toekomstige opgaven in de fysieke leefomgeving, als vertaling van de Toekomstvisie 2030 van de gemeente. De visie is opgedeeld in ambities, gebieden, thema's en waarden. Erfgoed is een waarde die kansen biedt voor het ontwikkelen van de gemeente en het versterken van de identiteit. Onder erfgoed vallen de gemeentelijke en Rijksmonumenten, cultuurhistorische elementen maar ook gebouwen uit de wederopbouwperiode. Bij nieuwe initiatieven dient rekening gehouden te worden met het bestaande erfgoed, waardoor deze elementen behouden of waar mogelijk versterkt worden. Onder de waarde Landschap wordt ingegaan op de drie globale landschapsvormen van Venray: het Maasdal, het esdorpenlandschap en het ontginningslandschap. Elk landschap heeft bepaalde kenmerken, waarvoor specifieke opgaven geformuleerd zijn. Volgens de Landschappelijke Waardenkaart van Venray ligt het plangebied voornamelijk in een bedrijventerrein, grenzend aan het oude ontginningslandschap. De relevante opgaven die samenhangen met deze elementen zijn in Tabel 1 toegelicht.

Tabel 1: Toelichting landschappen Omgevingsvisie Venray.

Element	Beschrijving	Kenmerken en opgaven
Bedrijventerrein (werkgebieden)	Kenmerkend voor de meeste bedrijventerreinen zijn de veelal grootschalige bebouwing, blokvormige structuren, ruime wegen en veel versterking. Op de bedrijventerreinen is weinig (openbaar) groen aanwezig wat zorgt voor een sobere uitstraling.	Verbeteren ruimtelijke kwaliteit van werkgebieden.
Oude ontginningsgebieden	De oude ontginningsgebieden grenzen vaak aan beekdalen of essen. Deze gebieden worden grotendeels gekenmerkt door kleinschalige landschappen en in mindere mate als oude bouwlanden. Beide landschappen zijn oude heidelandschappen die in gebruik zijn genomen als bouwland.	- Er is sprake van afwisseling tussen openheid en geslotenheid. - Grondgebonden teelten in de vorm van akkerbouw of tuinbouw. - Houtopstanden/houtwallen op perceelsranden samen met lineaire landschapselementen. - Alleen binnen linten en clusters liggen mogelijkheden voor verdichting. - Uitbreiding van landbouwactiviteiten passend bij de schaal van het landschap.

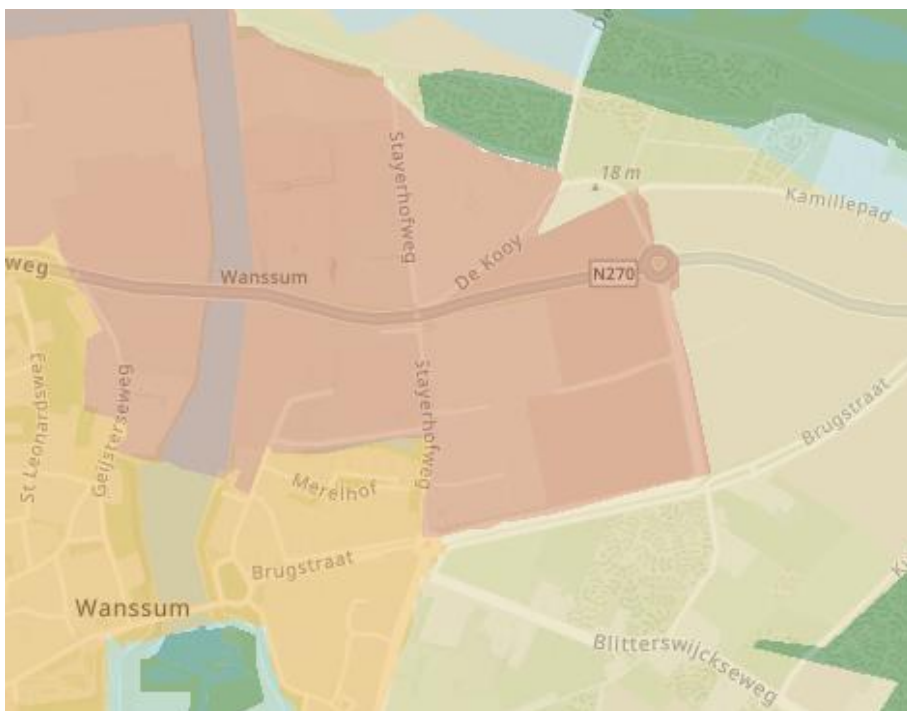
³ <https://omgevingsvisie.venray.nl/>

⁴ <https://www.rkkvenray.nl/>

Het ruimtelijke kwaliteitskader van de gemeente Venray legt vast welke waarden en karakteristieken belangrijk zijn om te behouden en welke randvoorwaarden gelden bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het kader is opgedeeld in verschillende gebieden raadpleegbaar via een kaart, waaronder de werkgebieden (bedrijventerreinen) waar het plangebied voornamelijk deel van uitmaakt (Figuur 5). Een klein deel in het noorden maakt deel uit van het oude ontginningsgebied. Bij ontwikkelingen in werkgebieden dient rekening gehouden te worden met bepaalde uitgangspunten. Relevant voor ontwikkelingen in het werkgebied is het uitgangspunt om kwalitatief groen toe te voegen bij nieuwe ontwikkelingen. De waarden en uitgangspunten voor ontwikkelingen in het oude ontginningsgebied zijn in onderstaand tabel toegelicht.

Tabel 2: Ruimtelijk kwaliteitskader Venray.

Gebied	Waarden	Uitgangspunten (niet uitsluitend)
Oude ontginningsgebieden	- Afwisseling open en gesloten gebieden door variatie aan groenstructuren op erfranden en perceelsgrenzen; - Laanbeplanting langs wegen; - Mozaïekstructuur en diversiteit in kavelgrootte; - Bebouwing veelal gelegen in linten of bebouwingsclusters.	- Instandhouding grillige verkaveling en zo mogelijk, zichtbaarder maken door beplanting op perceelsgrenzen; - Aandacht voor behoud en bescherming cultuurhistorische structuren, zoals houtopstanden; - Wegen worden aangeplant met laanbeplanting; - Opknappen waardevolle (historische) bebouwing; - Herstel van historische beplantings-, wegen- en padenstructuren; - Bebouwing past in kleinschalige landelijke omgeving d.m.v. gebiedseigen erf(rand)beplanting; - Ontwikkelingsrichting mag nooit ten koste gaan van aaneengesloten landschapselementen, zoals houtwallen en -singels.

Figuur 5: Uitsnede van het Ruimtelijk Kwaliteitskader Venray. De bedrijventerreinen zijn aangegeven in het rood, de oude ontginningsgebieden in het licht geel.

De gemeente Venray beschikt ook over een cultuurhistorische waardenkaart opgesteld door RAAP in 2007. Op deze kaart zijn de bouwhistorische en historisch-geografische elementen en de archeologische vindplaatsen aangegeven. Deze elementen zijn echter niet altijd herkenbaar in het beleid als uitgewerkt in de bestemmingsplannen. De kaart is echter opgesteld toen Wanssum nog geen onderdeel uitmaakte van de gemeente Venray, waardoor de cultuurhistorische elementen ter plaatse van het plangebied niet op deze kaart zijn weergegeven.

Zoals benoemd is het gemeentelijk beleid rondom landschappelijke en cultuurhistorische waarden ook opgenomen in de vigerende bestemmingsplannen, in het tijdelijke deel van het Omgevingsplan. Ter plaatse van het plangebied geldt het bestemmingsplan 'Buitengebied – Oost gemeente Venray' (2013). Als onderdeel van dit bestemmingsplan zijn de enkelbestemming 'Agrarisch met waarden' en de dubbelbestemming 'Waarde – Beekdal' van toepassing ter plaatse van het plangebied. Deze bestemmingen zijn toegelicht in Tabel 3. In 2023 is de 'Herziening regels Ruimtelijk Kwaliteitskader' gepubliceerd, waarbij een dynamische verwijzing naar het ruimtelijk kwaliteitskader is toegevoegd aan de vigerende bestemmingsplannen. In afwijking op het bestemmingsplan is in het ruimtelijk kwaliteitskader geen beekdal aanwezig binnen het plangebied, dit is verder naar het zuiden aangegeven.

Tabel 3: Enkel- en dubbelbestemmingen gemeente Venray.

Bestemming	Toelichting
Enkelbestemming 'Agrarisch met waarden'	De hiervoor aangewezen gronden zijn (mede) bestemd voor het behoud, de ontwikkeling en de versterking van de aanwezige landschappelijke waarden. Voor zover niet opgenomen in de dubbelbestemming 'Waarde – Houtopstanden en houtwallen', zijn deze gronden ook bestemd voor erfbeplanting, wegbeplanting, landschapselementen en bosschages. Een omgevingsvergunning voor bouwwerken wordt alleen verleend indien (o.a.) de natuurlijke, cultuurhistorische, visueel-landschappelijke, abiotische en archeologische waarden niet onevenredig worden aangetast. Voor specifieke wijzigingen van de bestemming gelden ook specifieke uitgangspunten.
Dubbelbestemming 'Waarde – Beekdal'	De hiervoor aangewezen gronden zijn (mede) bestemd voor de bescherming van de natuurwaarden die verbonden zijn aan een vochtig milieu, landschapswaarden alsmede behoud van kwelgebieden welke een belangrijk onderdeel vormen van het hydrologisch systeem. Een omgevingsvergunning wordt alleen verleend indien door de werkzaamheden of door de daarvan (direct of indirect) te verwachten gevolgen de landschappelijke en/of natuurwaarden van deze gronden niet onevenredig (kunnen) worden geschaad, of de mogelijkheden voor het herstel van die waarden niet onevenredig (kunnen) worden verkleind.

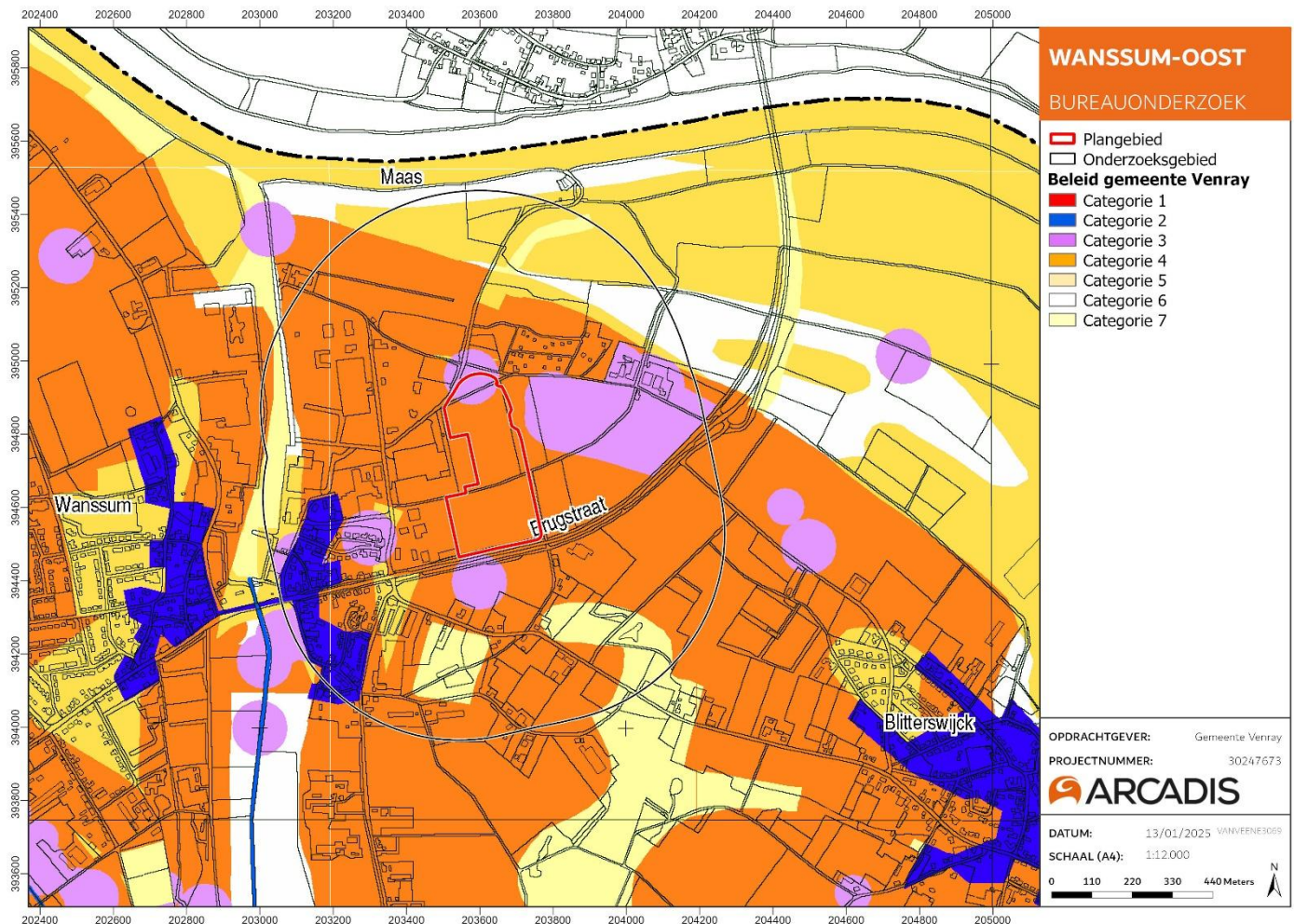
1.7.2.2 Gemeentelijk beleid archeologie

Het archeologisch beleid van de gemeente Venray is verankerd in de erfgoedverordening, de archeologische beleidskaart en de vigerende bestemmingsplannen. De vigerende erfgoedverordening is opgesteld in 2024 en bevat de regels omtrent het aanwijzen, beschermen en wijzigen van gemeentelijk beschermde cultuurgoederen/verzamelingen, monumenten en stads- of dorpsgezichten. Ook bevat het een vangnet archeologie.

De archeologische beleidskaart van de gemeente Venray is geactualiseerd door RAAP in 2011. Hierop zijn zeven beleidscategorieën weergegeven, evenals de provinciale aandachtsgebieden. De categorieën zijn gekoppeld aan een archeologische verwachting en aan bijbehorende vrijstellingsgrenzen voor de uitvoer van archeologisch onderzoek. In het plangebied zijn categorieën 3 en 4 van toepassing (Figuur 6). Het beleid dat hiermee samenhangt wordt toegelicht in Tabel 4. Categorie 3 hangt samen met de aanwezigheid van een AMK-terrein en een vindplaats. De archeologische verwachtingen worden verder besproken aan de hand van de gemeentelijke verwachtingskaarten in paragraaf 4.1.

Tabel 4: Gemeentelijk archeologisch beleid.

Beleidscategorie	Verwachting	Vrijstellingsgrenzen
Categorie 3	Overige monumenten en bufferzone rondom de bekende vindplaatsen	50 cm -mv en 100 m ²
Categorie 4	Droge en natte gebieden met een hoge verwachting	50 cm -mv en 500 m ²

Figuur 6: Het plan- en onderzoeksgebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Venray.

Daarnaast is het gemeentelijk beleid opgenomen in de vigerende bestemmingsplannen, in het tijdelijke deel van het Omgevingsplan. Ter plaatse van het plangebied geldt het bestemmingsplan 'Buitengebied Oost – gemeente Venray' (2013). De dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2' is van toepassing op het hele plangebied en houdt in dat werkzaamheden die dieper reiken dan 50 cm -Mv over een oppervlakte van meer dan 500 m² onderzoeksplchtig zijn. Dit komt niet geheel overeen met het beleid uit de gemeentelijke beleidskaart, aangezien de buffer rondom de vindplaats in het noorden van het plangebied niet is meegenomen in de bestemmingsplannen. Er wordt uitgegaan van het beleid zoals opgenomen in het bestemmingsplan.

2 Landschap

2.1 Inleiding

De keuze voor een vestigingslocatie werd in het verleden in grote mate bepaald door de landschappelijke omgeving en de mogelijkheden die hierin geboden werden. De locatie was afhankelijk van de landschappelijke omstandigheden en voorwaarden veranderden gedurende de perioden.

Een relatief hoge plaats ten opzichte van de omgeving en beschikbaarheid van (stromend) water gold voor nagenoeg alle perioden als voorwaarde voor een vestigingslocatie. Gedurende de jager/verzamelaar periode (tot en met het Neolithicum) was echter met name de beschikbaarheid van natuurlijke voedselbronnen van belang, terwijl de landbouwers (vanaf de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen) de voorkeur hadden voor de aanwezigheid van vruchtbare gronden voor akkerbouw. De geologische, geomorfologische en bodemkundige situaties zijn daarom van belang voor het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Naast de landschappelijke kaarten en hun bijbehorende legenda's, wordt voor dit hoofdstuk gebruik gemaakt van de gebiedsbiografieën⁵, het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg, informatie uit Dinoloket en voorgaand onderzoek⁶.

2.2 Ontstaansgeschiedenis

Van belang voor de beschrijving van het landschap zijn de geologische processen die zich in Nederland hebben afgespeeld. Het huidige Nederlandse landschap is gevormd gedurende het Pleistoceen en het Holocene. Ter hoogte van het plangebied hebben de landschappelijke ontwikkelingen tijdens het Weichselien de voornaamste invloed gehad.

Een aantal zuidoost-noordwest georiënteerde breuklijnen lopen door de regio heen. Door bewegingen in verschillende richtingen of met verschillende snelheden aan weerszijden van de breuklijnen, komen gebieden omhoog (horsten) of dalen juist (slenken). Deze tektonische bewegingen zorgden er ook voor dat de Maas ca. 400.000 jaar geleden naar het oosten verschoof en ongeveer op de huidige plaats kwam te liggen.

2.2.1 Saalien (ca. 370.000-130.000 jaar BP)

Tijdens het Saalien was Noord-Nederland bedekt door een pakket landijs. De ijsmassa's verplaatsten zich langzaam naar het zuiden, waarbij het zand en grind van de bodem werd opgestuwd. Hierdoor vormden zich langgerekte heuvelreeksen, de stuwwallen. Het ijs drong echter niet door tot Zuid-Nederland. De meest zuidelijke uitloper van het Midden-Nederlandse stuwwallengebied is de stuwwal tussen Nijmegen en Mook. Bij Mook steekt de stuwwal ongeveer 70 meter uit boven het Maasdal.

Toen de Maas zich naar het huidige dal verplaatste, was het land een plateau. De rivier sneed zich in meerdere fasen in op dit plateau, waardoor rivierterrassen in het gebied op verschillende hoogten boven de huidige bedding liggen. Er zijn drie niveaus: het hoogterras (het oude plateau), het middenteras (oude pleistocene meanders) en het laagterras (huidige overstromingsvlakte). De overgangen tussen de verschillende niveaus kunnen relatief steile randen hebben. Omdat de Maas op een lager niveau kwam te liggen, hebben zijrivieren zich ook ingesneden. Op veel plaatsen in de regio liggen nog fossiele meanders. De beekdalen vormden zich ook tijdens het Saalien of tijdens de volgende ijstijd, het Weichselien.

2.2.2 Weichselien (ca. 115.000-10.000 jaar BP)

Tijdens het Weichselien bereikte het landijs Nederland niet, maar heerste er wel periglaciaire klimaatomstandigheden. Het landschap betreft een toendra met wat boomgroei, zoals dwergberken en dwergwilgen. De lagere temperaturen zorgde ervoor dat vegetatie schaars was, waardoor de wind vrij spel had. Verstuiving vond op grote schaal plaats, waarbij een dikke laag dekzand over het landschap werd afgezet in de vorm van dekzandkopjes en -ruggen afgewisseld met vlakten. In het Maasdal ging het zand ook verstuiwen, wat tot de formatie van rivierduinen aan beide kanten van de Maas leidde, maar vooral ten oosten van de rivier. De rivierduinen zijn goed zichtbaar op de paleogeografische kaarten (Figuur 8, Figuur 9). Op veel plaatsen bedekte dit zand de oudere afzettingen en werden

⁵ Haartsen 2009; Raap 2022

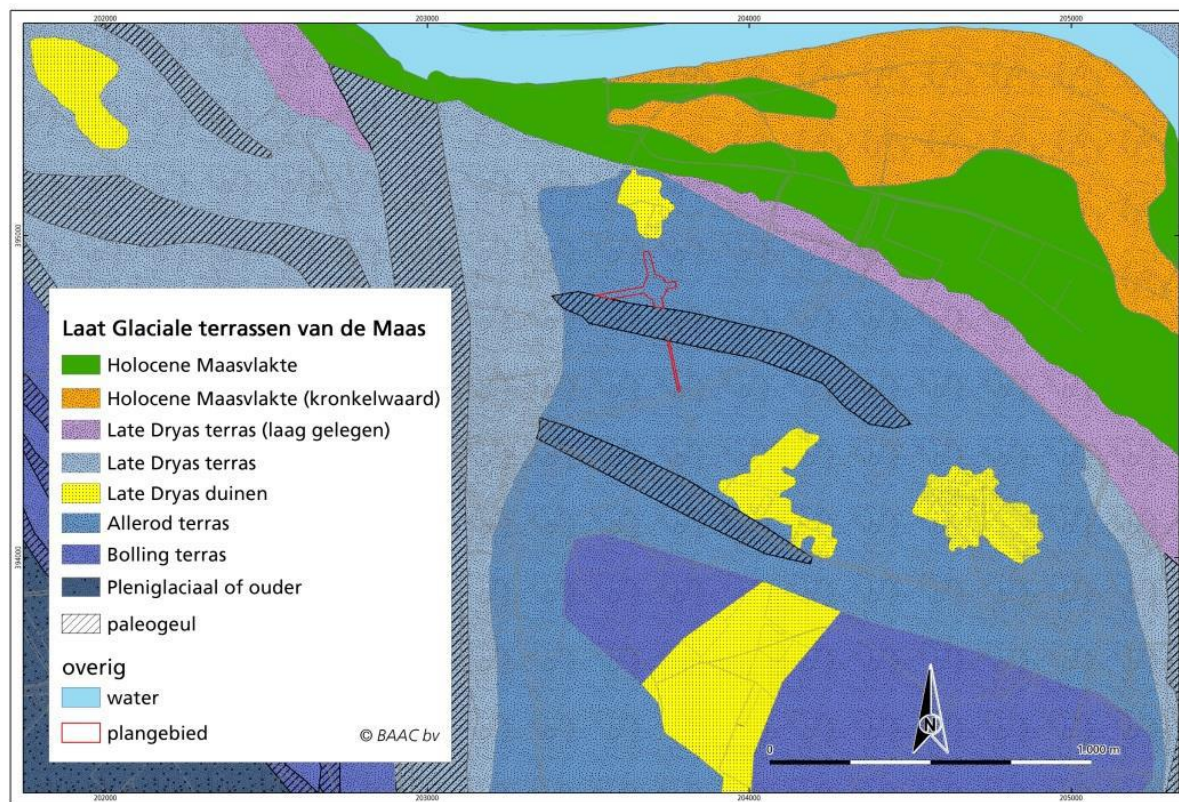
⁶ van Putten 2014, 2017

de hoogteverschillen minder merkbaar. In de Maasvallei is echter niet heel veel dekzand afgezet. Het dekzand dat puur eolisch (gevormd door de wind) is wordt gerekend tot het Laagpakket van Wierden. In het plangebied wordt het dekzand op sommige locaties aan maaiveld verwacht (zie 2.3.8). In het booronderzoek dat in het plangebied is uitgevoerd, is echter geen dekzand aangetroffen (zie Tabel 10). Naast zand werd ook löss afgezet, een leemachtige grondsoort welke op veel plaatsen in de regio aanwezig is.

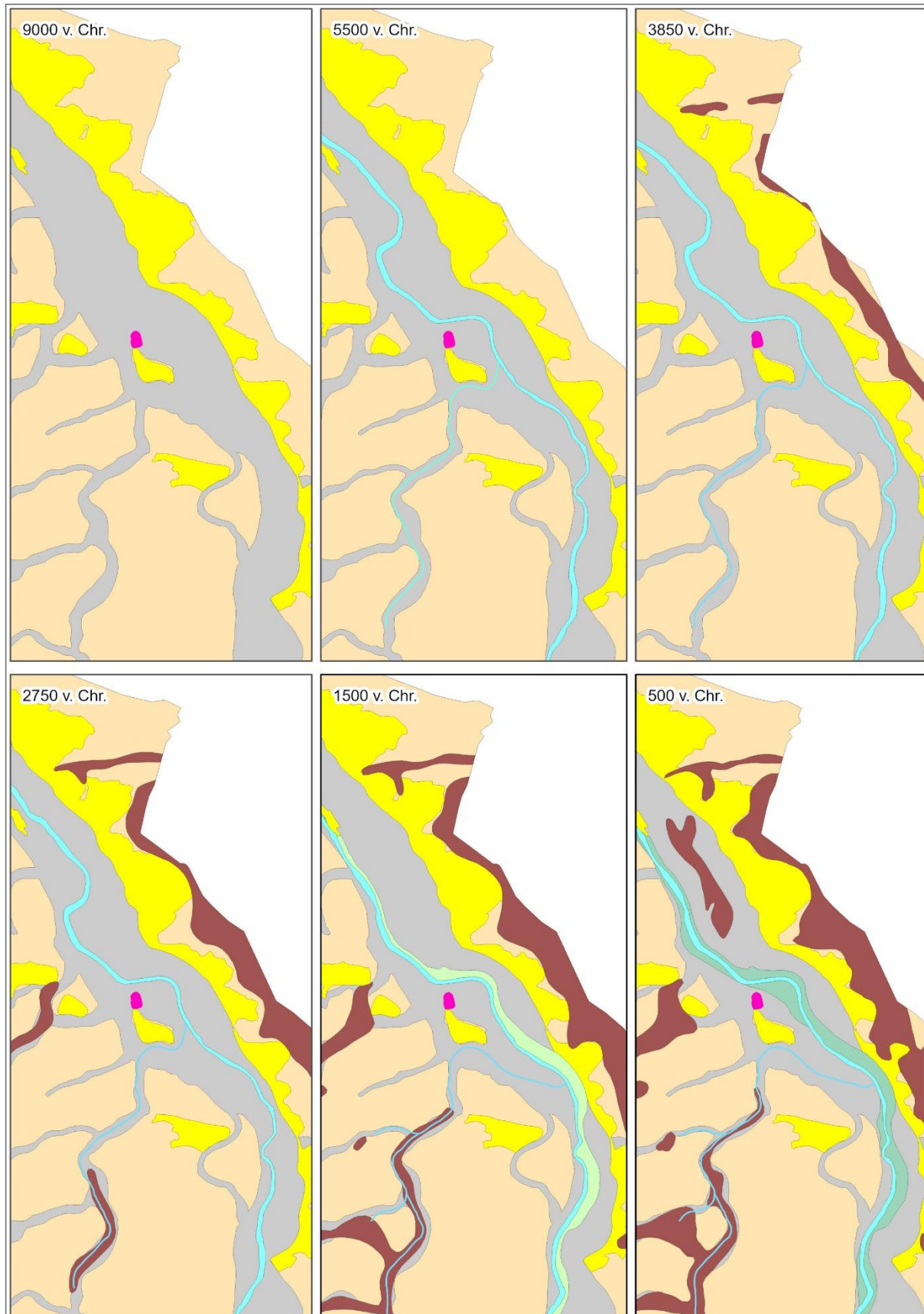
De Maas kende in deze koude periode voornamelijk een vlechtend karakter als gevolg van grote wisselingen in waterafvoer en sedimentlast, met meerdere actieve geulen die werden gescheiden door zand- en grindbanken. Deze sedimenten behoren tot de Formatie van Beegden. Kenmerkend voor de laatste fase van het Weichselien is dat de koude perioden (stadialen) werden afgewisseld door minder koude perioden (interstadialen). Tijdens de interstadialen veranderde de Maas in een meanderende rivier en sneed zich in de oudere afzettingen in, waardoor deze als hogere terrasniveaus achterbleven. Op deze manier zijn ook meerdere terrasniveaus tijdens het Weichselien ontstaan. Het Jonge Dryas (ca. 12.700 - 11.500 jaar BP) is de laatste koude periode van het Weichselien. Op de geomorfogenetische kaart van het Maasdal is te zien dat er in het plangebied een hoge terrasvlakte en geul uit deze periode aanwezig zijn (Figuur 14).

Uit booronderzoek in het gebied blijkt echter dat hier een Allerød-terras en geul gelegen zijn (zie Tabel 10, onderzoeksmelding 4561712100). Het Allerød is een interstadiale periode die plaatsvond voor het Jonge Dryas, namelijk van ca. 13.900 – 12.850 jaar BP. Volgens het booronderzoek gaat het om beddingafzettingen die afgezet zijn door een meanderende rivier, wat past bij de aanwezigheid van terras uit het Allerød, aangezien de Maas tijdens de interstadialen een meer meanderend karakter had. Op de beddingafzettingen is sprake van fijner zand dat geïnterpreteerd is als oeverwalafzettingen, afgezet vanuit de nabijgelegen restgeul. Er is sprake van bodemvorming in de top van de oeverwalafzettingen. De top van dit pakket ligt op ca. 14,2 m +NAP en enkele decimeters hoger in het zuiden (ca. 14,5 m +NAP). De hoogteligging van het terras heeft waarschijnlijk geleid tot de indeling als relatief hooggelegen Dryas-terras⁷. De terrasindeling van het gebied volgens eerder onderzoek is weergegeven in Figuur 7.

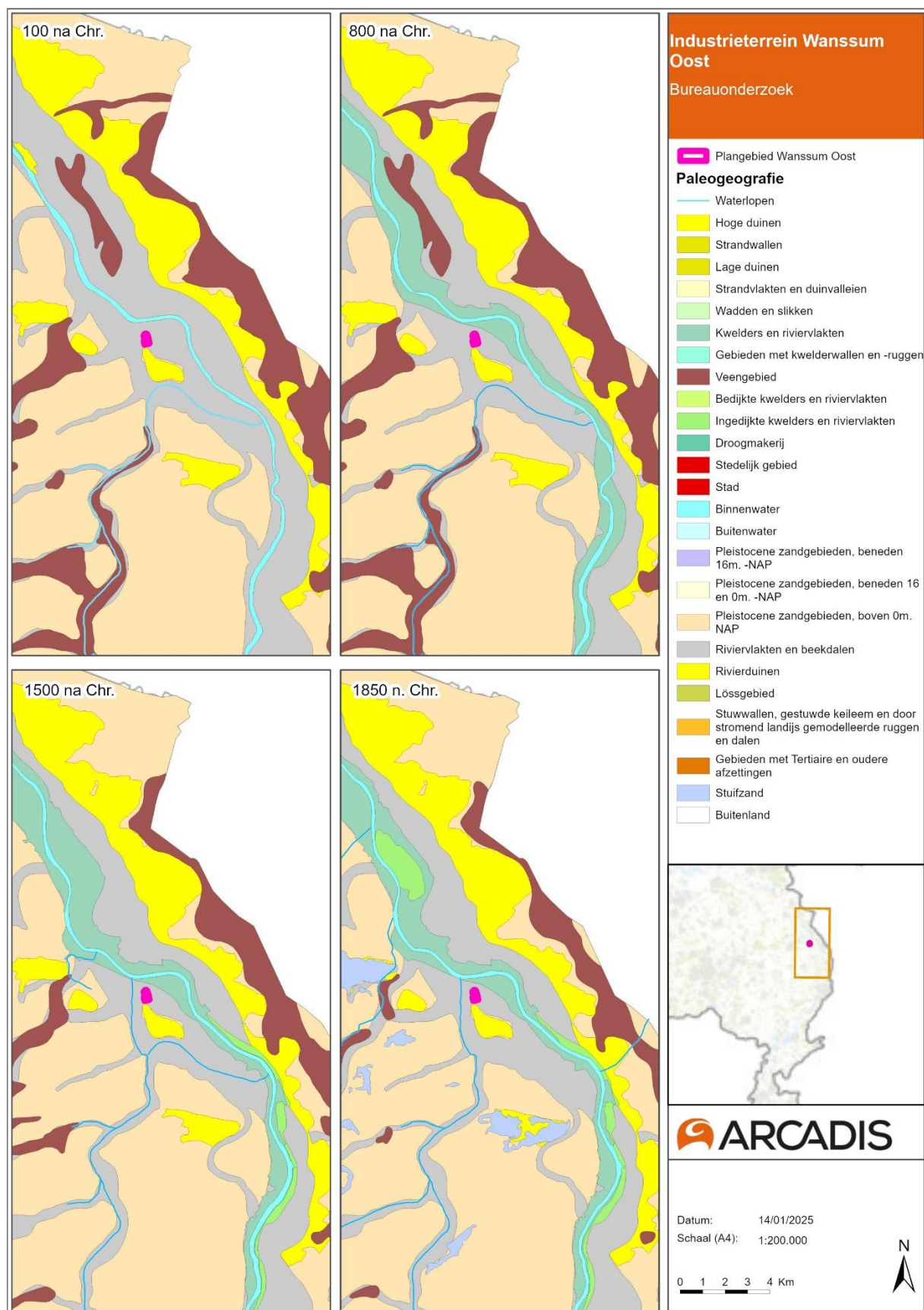
⁷ Van Putten 2017

Figuur 7: De laat-glaciale terrasstratigrafie voor de omgeving volgens van Putten (2014) en Tebbens (1999). Het plangebied uit het booronderzoek door BAAC in 2017 is hierop weergegeven. Bron: van Putten 2017.

Figuur 8: Het plangebied op de paleogeografische kaartenreeks (Vos et al 2018).

Figuur 9: Het plangebied op de paleogeografische kaartenreeks (Vos et al 2018).

2.2.3 Holocene (10.000 jaar BP tot heden)

Tijdens het Holoceen werd het klimaat geleidelijk warmer en vochtiger. Het landschap dat tijdens de ijstijden was ontstaan, werd vastgelegd door toenemende vegetatie en de daardoor afnemende erosie. Omdat de temperatuur steeg smolten de ijskappen en begon de zeespiegel te stijgen, waardoor de grondwaterspiegel ook steeg. In de lage delen van het landschap vormden zich hierdoor een veenpakket. De toendra maakte plaats voor een parkachtig landschap met dennen, loofbomen en struiken. De landschappelijke ontwikkeling wordt weergegeven aan de hand van de paleogeografische kaartenreeks (Figuur 8, Figuur 9).

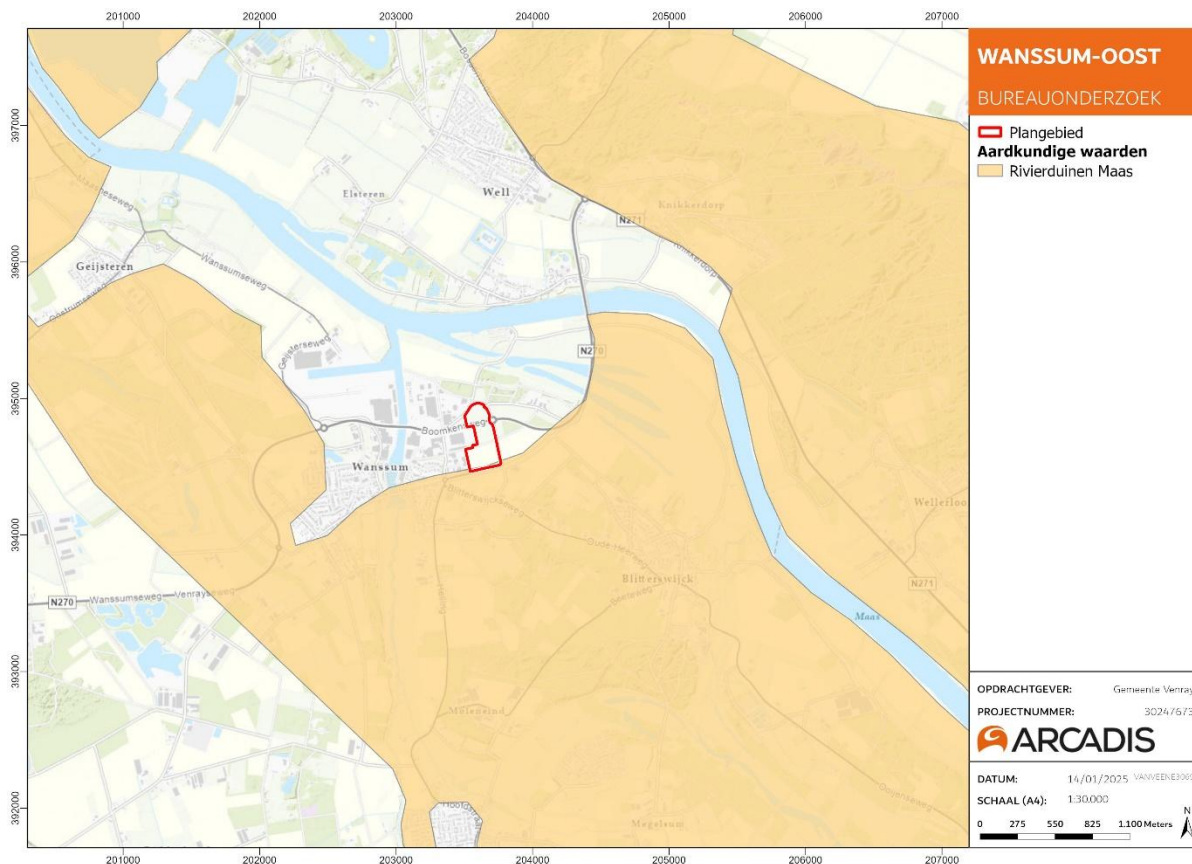
De Maas veranderde tijdens het Holoceen van een vlechtende rivier tot een meanderende, waarbij de rivier haar bedding verlegde en uit één brede, diepe hoofdgeul bestond. Een vroeg-Holocene restgeul bevindt zich ten noorden van het plangebied, met ten noorden daarvan, langs de huidige Maas, een kronkelwaardsysteem. Leem- en kleilagen werden afgezet in de overstromingsvlakte van de Maas en in de dalen van zijrivieren. Er werd grotendeels geen sediment meer afgezet op de oudere terrasvlaktes, zoals de Dryas- en Allerød-terrassen, waardoor bodemvorming kon plaatsvinden in de top van deze terrassen. In het westen van de regio vormde zich een groot veengebied met slechte afwatering, welke uiteindelijk leidde tot het hoogveengebied de Peel. Op de paleogeografische kaarten is te zien dat het veen zich vanaf ca. 3850 v. Chr. begint uit te spreiden en zijn hoogtepunt rond 800 na Chr. bereikt, maar dat er geen veen in de directe omgeving van het plangebied heeft gelegen (Figuur 8, Figuur 9).

De paleogeografische kaarten tonen verder aan dat het plangebied vanaf het begin van het Holoceen op een riviervlakte heeft gelegen – de Maas zelf liep al verder ten oosten. De loop van de Maas verandert nog enigszins tijdens het Holoceen, maar blijft grotendeels hetzelfde patroon behouden. Het plangebied komt tijdens het Holoceen ook niet meer op de actieve riviervlakte van de Maas te liggen. Direct ten zuiden is een gebied met rivierduinen zichtbaar, echter liggen de meeste rivierduinen aan de oostkant van de Maas. Nog verder ten zuiden is een watervoerend beekdal aanwezig, dit betreft waarschijnlijk de voormalige Marsbeek. Vanaf 1850 n. Chr. wordt deze niet meer als watervoerend aangegeven en vandaag bestaat het uit meerdere plassen. De voormalige beek sloot aan op de Molenbeek, die vanaf de kaart van 1500 n. Chr. uitmondt in Wanssum (Groote Molenbeek). Vanaf de Middeleeuwen wordt ook begonnen met het aanleggen van dijken langs de rivier.

2.3 Gegevens in het plangebied

2.3.1 Aardkunde

Op de basiskaart aardkundige waarden van het RCE en op de kaarten van het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg komt in het zuiden van het plangebied, langs de Brugstraat, een aardkundig waardevol gebied voor (Figuur 10). Dit betreft een groot gebied langs de Maas waar rivierduinen (tot max. 30 m +NAP) voorkomen op de rivierterrassen, genaamd de Heijen-Velden. De rivierduinen zijn aan het einde van het Weichselien gevormd, maar zijn later onder invloed van menselijke handelingen opnieuw gaan verstuiven. Hierdoor is de oorspronkelijke morfologie complexer geworden. Onder de duinen bevindt zich een dikke leemlaag afgezet aan het einde van het Weichselien. Het gebied is als geheel zeer zeldzaam en van aardkundig belang omdat de rivierduincomplexen bijzonder gaaf en representatief zijn.

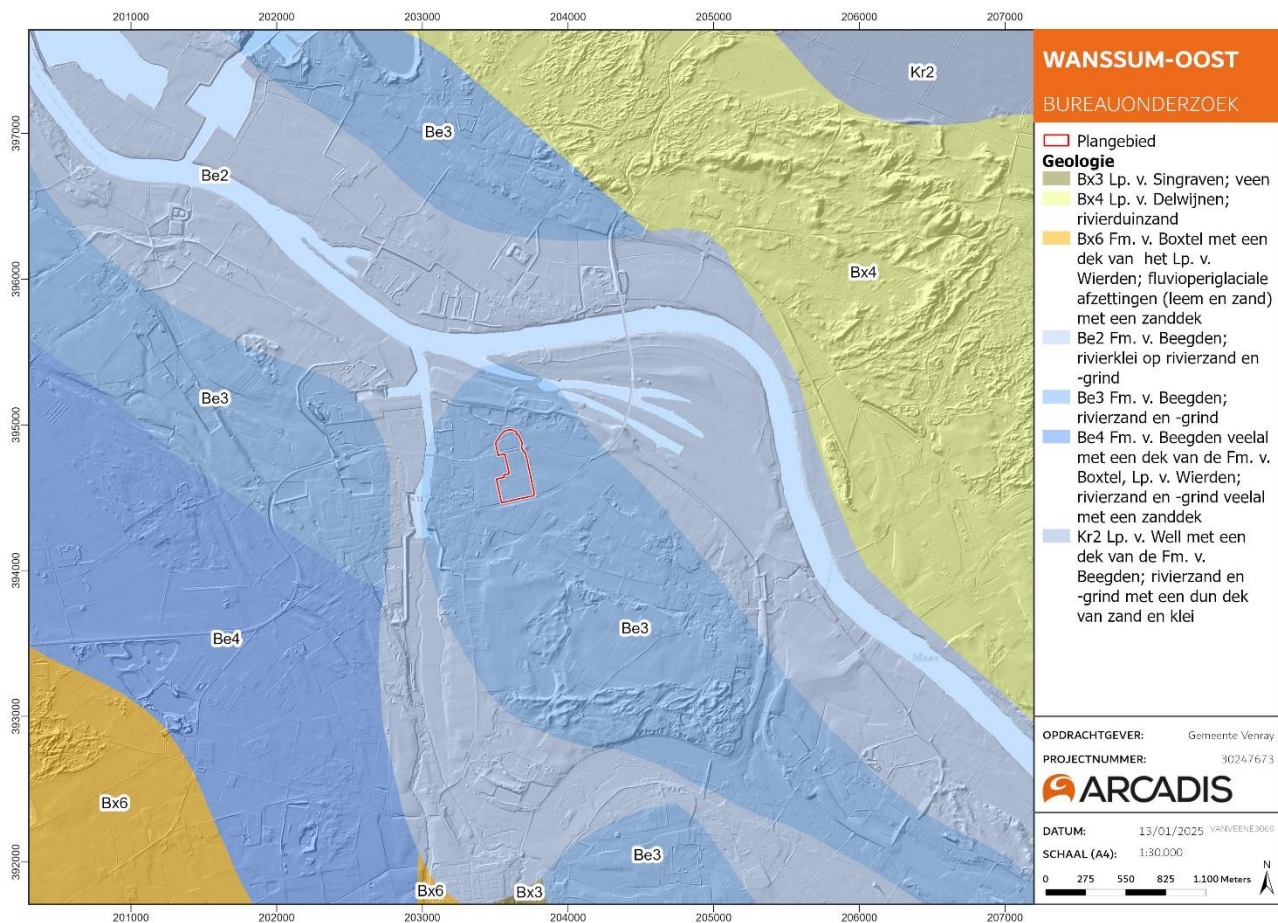

Figuur 10: Het plangebied op de basiskaart aardkundige waarden.

2.3.2 Geologie

De geologische kaart van Nederland geeft inzicht in de verschillende aardlagen in de ondergrond. De aanwezigheid van specifieke afzettingen biedt inzicht in de ontstaansgeschiedenis van het landschap ter plaatse. Het plangebied ligt volledig binnen de geologische zone Be3: Formatie van Beegden; rivierzand en -grind. Hieromheen ligt Be2: Formatie van Beegden; rivierklei op rivierzand en -grind. Aan de overkant van de Maas is het rivierduinzand aangegeven en verder naar het westen en zuiden ligt voornamelijk dekzand, onderbroken door veen- en stuifzandgebieden (Figuur 11).

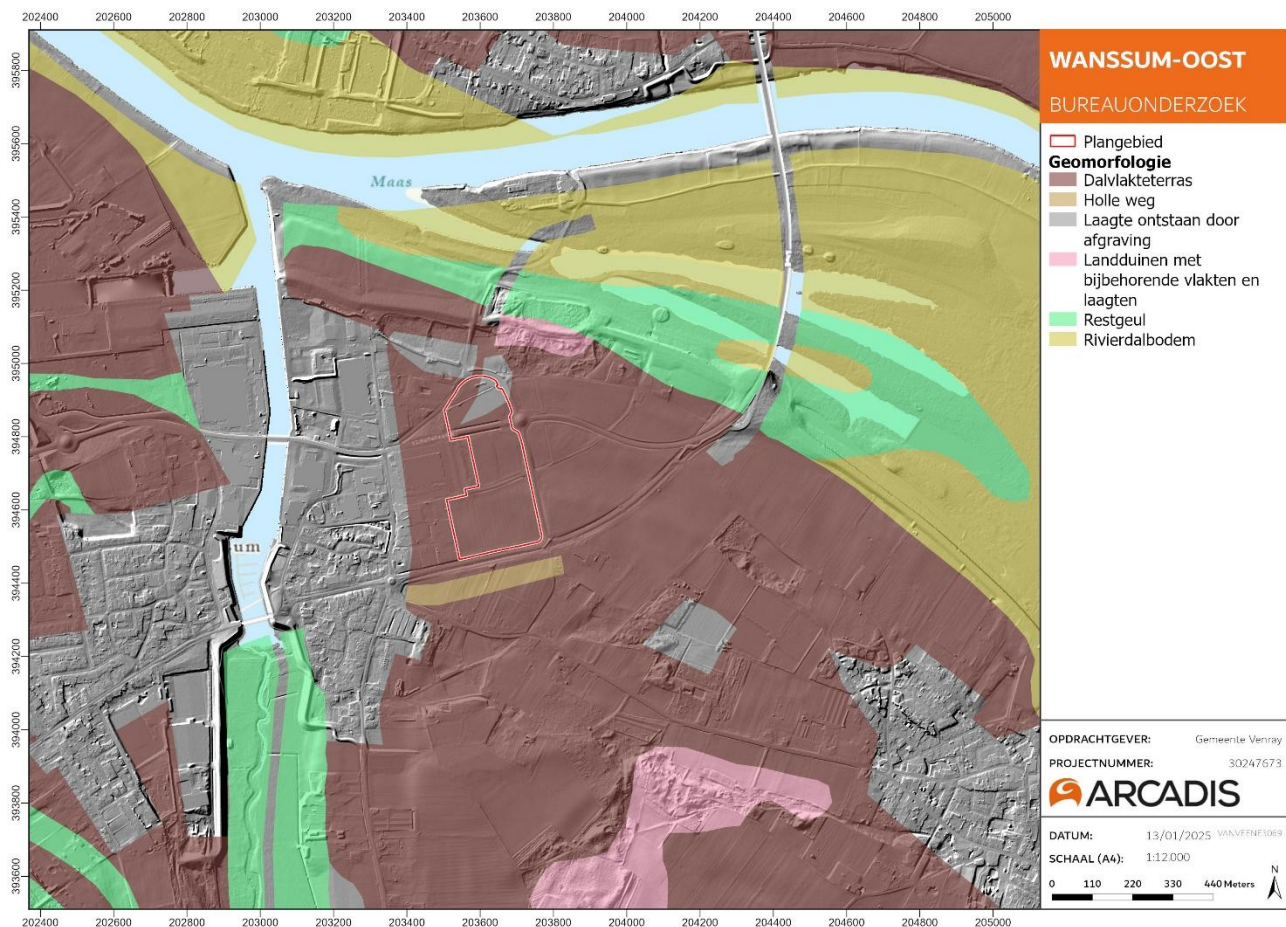
De Formatie van Beegden omvat alle Maasafzettingen en bestaat uit een reeks rivierterrassen die over elkaar heen liggen. Elk terras betreft een apart laagpakket. De afzettingen bestaan uit zand en grind, maar aan de top van de terrassen kan ook leem en/of veen voorkomen. Lokaal kunnen de Formatie van Kreftenheye en de Formatie van Boxtel op de Maasafzettingen voorkomen.

Figuur 11: Het plangebied op de geologische kaart. Er is een grotere schaal gebruikt om de samenhang tussen de geologische eenheden in het gebied beter te weergeven.

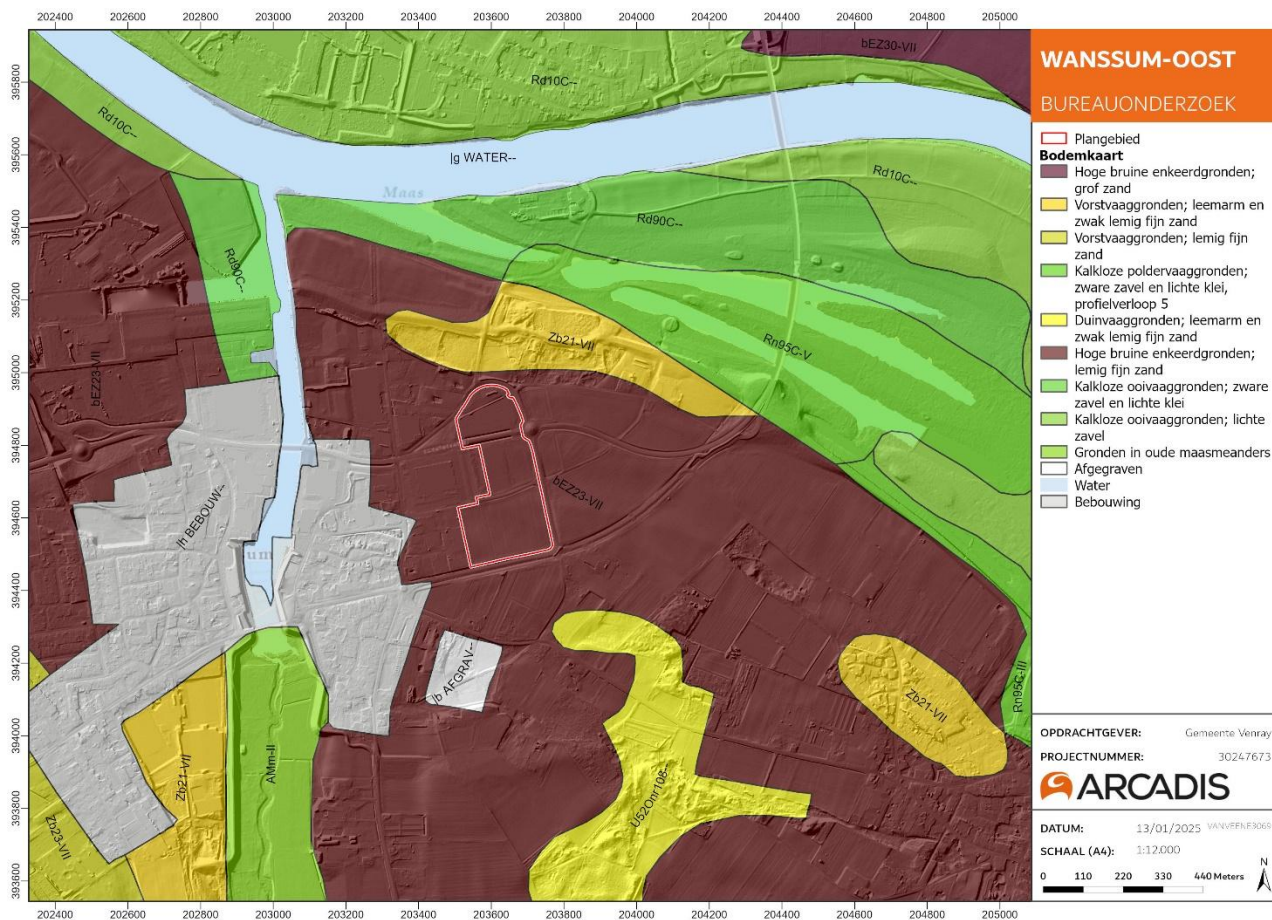
2.3.3 Geomorfologie en bodem

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een dalvlakteterras (E44), met in het noorden twee laagtes ontstaan door afgraving (N94). Restgeulen doorsnijden de dalvlakteterrassen in de bredere omgeving en langs de Maas liggen rivierdalbodems (Figuur 12). De dalvlakteterrassen zijn de terrassen ontstaan op riviervlakten door verschillende fasen van insnijding. Ter plaatse van het plangebied ligt het terras relatief hoog. Laagtes ontstaan door afgraving komen in de uiterwaarden van rivieren vaak voor als gevolg van kleiwinning voor de baksteenindustrie. Op de topografische kaart uit 1850 is te zien dat er aan de overkant van de Maas een steenoven aanwezig was (Figuur 22), maar het is onbekend of de afgraving hieraan gerelateerd is. Richting de Maas komt een rivierdalbodem voor, doorsneden door enkele restgeulen.

Figuur 12: Het plangebied op de geomorfologische kaart.

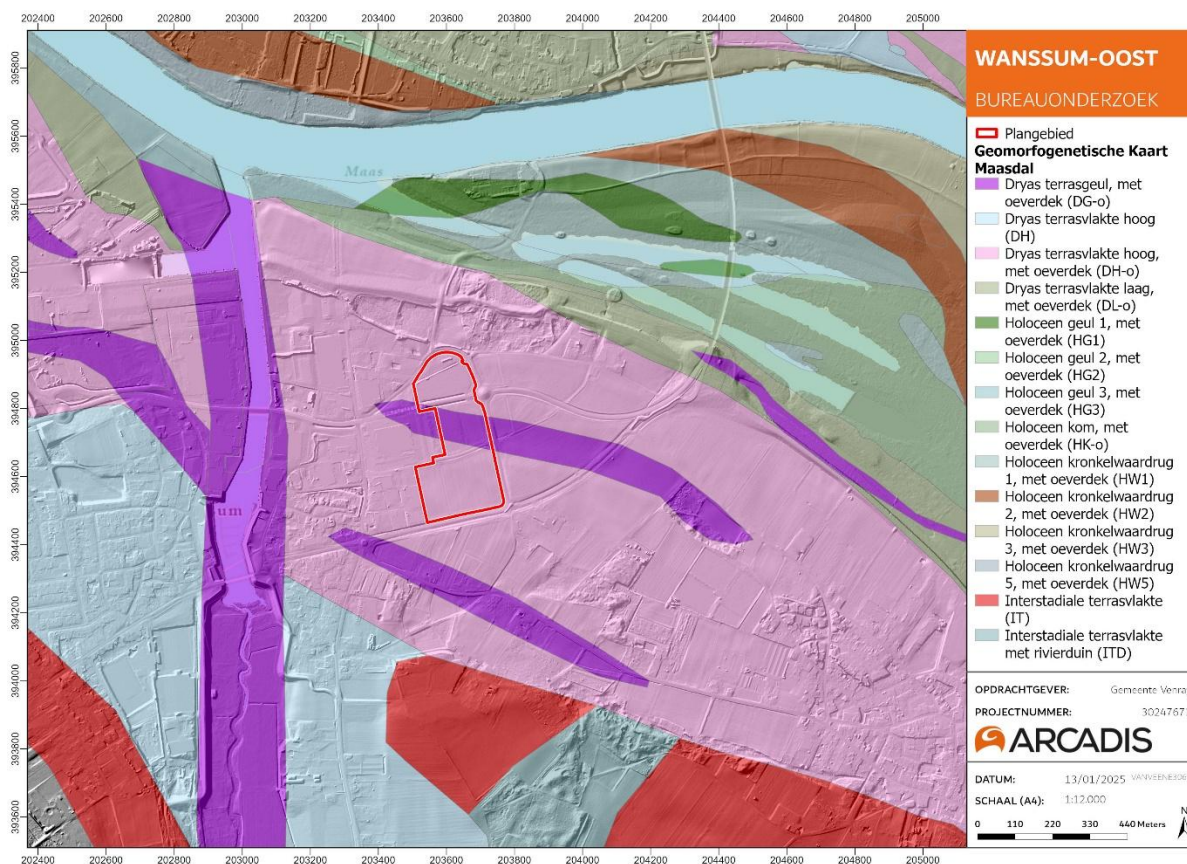
Op de bodemkaart liggen hoge bruine enkeerdgronden (bEZ23) ter plaatse van het plangebied (Figuur 13). Dit zijn dikke eerdgronden met een akkerdek van zand en een bruine minerale eerdlaag. Deze gronden hebben een hoge ligging t.o.v. het grondwater. In Noord-Limburg zijn de hoge bruine enkeerdgronden waarschijnlijk gevormd door diepe grondbewerking in samenhang met potstalbemesting. Rondom het plangebied liggen vorstvaaggronden en duinvaaggronden. De vorstvaaggronden zijn (stuif)zandgronden, eventueel gerelateerd aan de rivierduinen. Duinvaaggronden zijn ook zandgronden en komen vooral voor in jonge stuifzandgebieden en kalkloze duinen. Richting de Maas liggen ooivaaggronden in rivierklei, deze bodemsoort komt vooral voor op stroomruggen, oeverwallen en in uiterwaarden. Het centrum van Wanssum is aangegeven als bebouwde kom en daarom niet gekarteerd op de bodemkaart.

Figuur 13: Het plangebied op de bodemkaart.

2.3.4 Geomorfogenetische kaart van het Maasdal

Op de geomorfogenetische kaart van het Maasdal ligt het plangebied op een hoge Dryas terrasvlakte met oeverdek (Figuur 14). De vlakte wordt doorsneden door meerdere Dryas terrasgeulen, waarvan één deels in het plangebied ligt. Richting de Maas gaat het landschap over in lage Dryas terrasvlaktes en Holocene landvormen. De Jonge Dryas (ca. 12.700 - 11.500 jaar BP) was de laatste koude periode (of stadiaal) van het Weichselien. Uit booronderzoek in het plangebied is echter gebleken dat er sprake is van een Allerød -terras en geul (zie Tabel 10), in ieder geval in deel van het plangebied. Het Allerød is een interstadiaal die plaatsvindt voorafgaand aan het Jonge Dryas. Ten noorden van het plangebied komt het Dryas-terras wel voor. Voor een beschrijving van de landschappelijke ontwikkeling van het gebied wordt verwezen naar paragraaf 2.2.

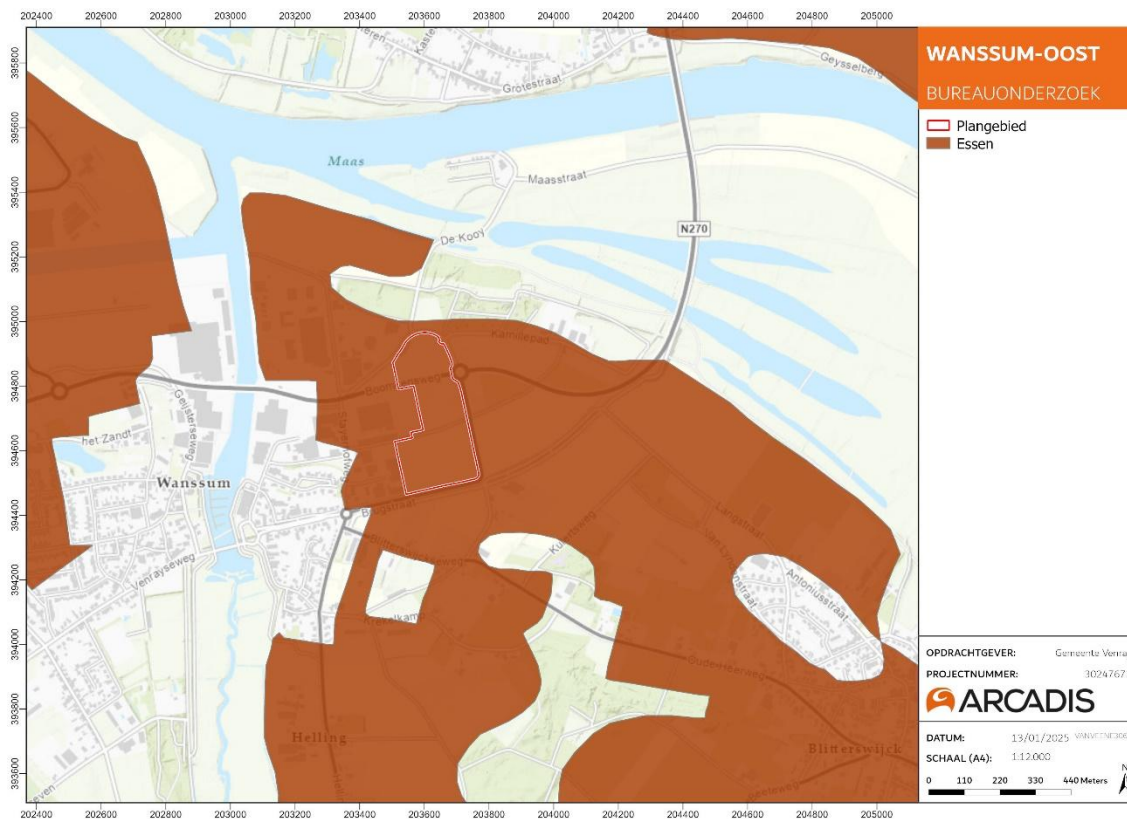

Figuur 14: Het plangebied op de geomorfogenetische kaart van het Maasdal.

2.3.5 Essenkaart

Essen⁸ zijn oude akkercomplexen die zijn ontstaan vanaf de Middeleeuwen en lange tijd deels individueel en deels gemeenschappelijk in gebruik waren. Ze zijn kenmerkend voor de Nederlandse zandgronden en liggen hoger dan de omgeving. Op de essenkaart ligt het plangebied op een uitgebreid essencomplex (Figuur 15). Volgens de toelichting bij de kaart is sprake van een es bij een *groot, open, deels gemeenschappelijk gebruikt landbouwareaal met specifieke landschappelijke en historisch-geografische kenmerken*. Zo is er vaak een markante overgang naar het omliggende landschap, eventueel gekenmerkt door randbeplanting. Essen zijn daarnaast onbebouwd en doorgaande wegen lopen normaal langs de randen van een es in plaats van er overheen. Vaak bestaat een es uit meerdere ontginningsblokken. De essenkaart geeft een overzicht van de aanwezige essen, niet specifiek van de plaggendecken, maar veel essen hebben ook een plaggendek. Dit is het gevolg van eeuwenlange bemesting, waardoor archeologische resten goed bewaard kunnen zijn. Bij een plaggendek dikker dan 50 cm wordt gesproken over een enkeerdgrond. Op basis van de bodemkaart is sprake van hoge bruine enkeerdgronden ter plaatse van het plangebied (Figuur 13).

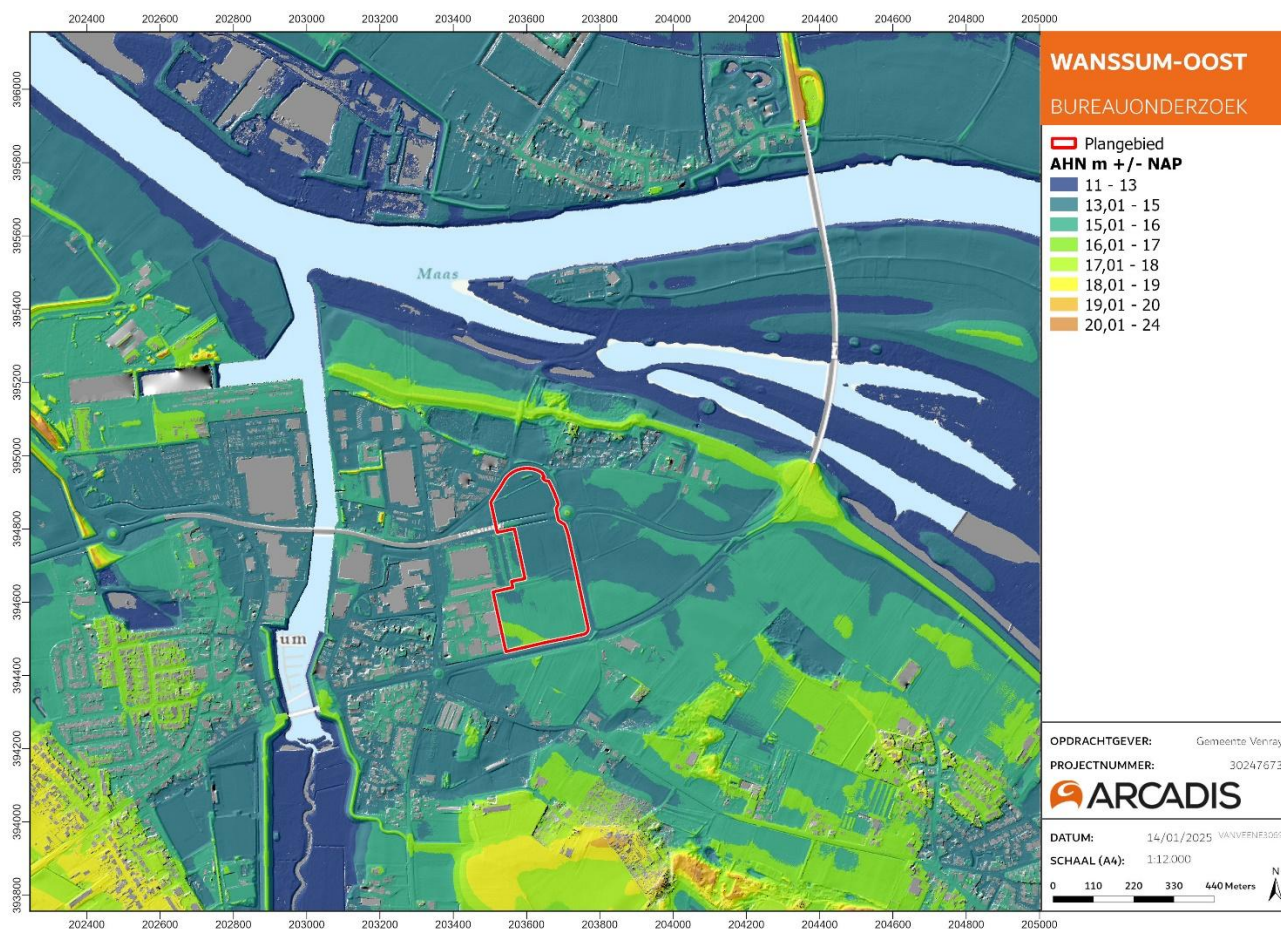
⁸ In Zuid-Nederland wordt gesproken over oude akkers of akkercomplexen in plaats van essen. In deze paragraaf wordt de term 'es' wel gebruikt aangezien de gebruikte kaart deze term hanteert, maar in de rest van het onderzoek wordt gebruik gemaakt van de term akker(dek).

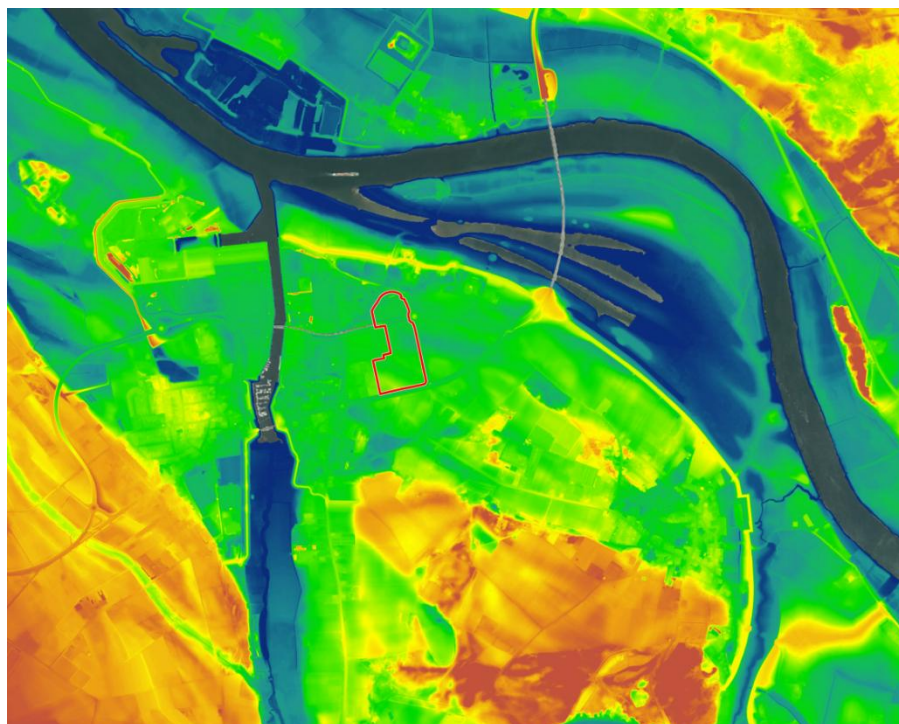
Figuur 15: Het plangebied op de essenkaart.

2.3.6 Hoogtebestand AHN

Het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) geeft de gedetailleerde maaiveldhoogtes van Nederland in meters ten opzichte van het Normaal Amsterdams Peil (NAP). De maaiveldhoogtes worden in een kleurenschaal weergegeven (Figuur 16, Figuur 17). Het maaiveld ligt in het plangebied tussen de 14 en 16 m +NAP. Het laagste onderdeel betreft een strook in het midden van het gebied, waarschijnlijk een oude geul die ook zichtbaar is op de geomorfogenetische kaart (Figuur 14). Het hoogste deel ligt in het zuiden van het gebied, daar waar ook de rivierduinen beginnen. Richting de Maas komt het land lager te liggen, op ca. 12 m +NAP, maar direct langs de Maas is de hoger gelegen kronkelwaard duidelijk zichtbaar. Ten zuiden en westen van het plangebied ligt het maaiveld een stuk hoger, tot wel 23 m +NAP. Dit hoogteverschil is gerelateerd aan de overgang naar de oudere Maasterrassen en het dekzandgebied buiten het Maasdal, alsmede de rivierduinen ten zuiden van het gebied (ook zichtbaar in Figuur 8 en Figuur 9).

Figuur 16: Het plangebied op het AHN.

Figuur 17: Uitsnede van het AHN op grotere schaal.

2.3.7 Grondwaterpeil

Het grondwaterpeil bepaalt voor een groot deel de mate van conservering van archeologische resten in de bodem. Met name organische resten die zich onder de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) bevinden, worden door het water tegen degradatie beschermd. Organische resten die boven de GLG liggen raken in de loop van de tijd steeds ernstiger aangetast door verdroging en oxidatie. Wanneer de grondwaterstand permanent wordt verlaagd kan dit leiden tot degradatie van het aanwezige bodemarchief.

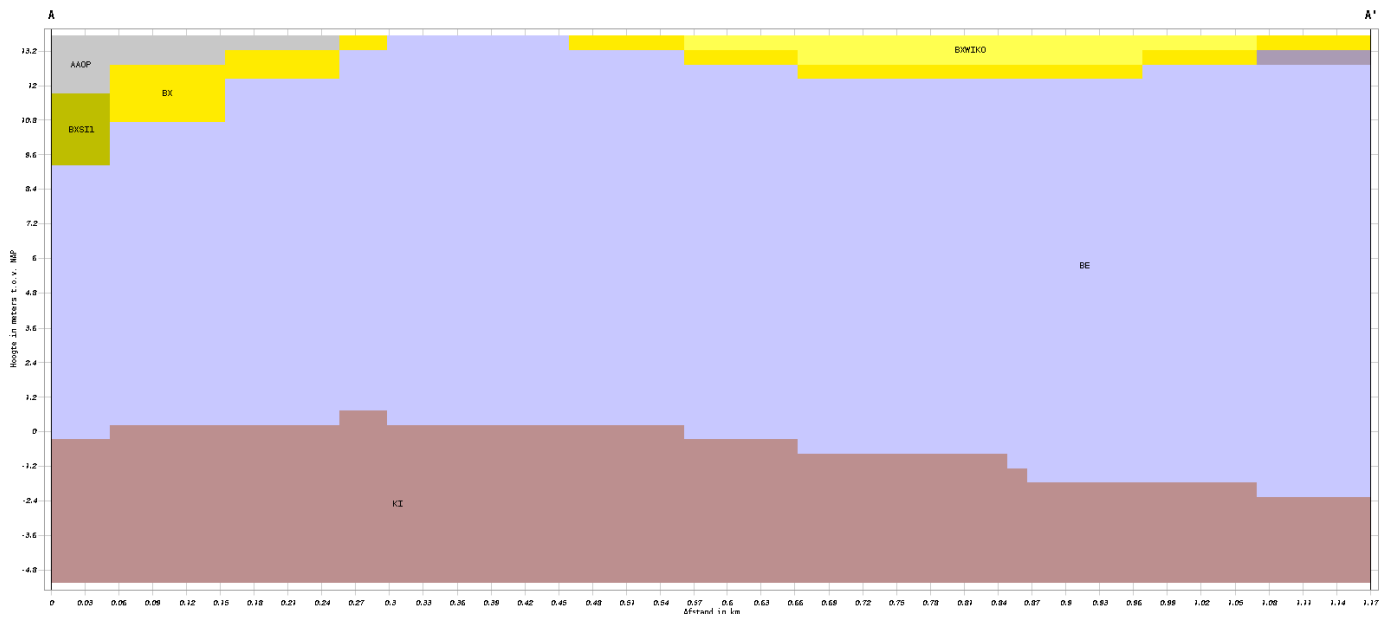
Diepte en dynamiek van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld wordt aangeduid met de term 'grondwatertrappen'. Grondwatertrappen worden aangeduid met de Romeinse cijfers I-VIII en zijn gebaseerd op de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand (GHG en GLG; Tabel 5). Op de bodemkaart ligt het plangebied in grondwatertrap VII, wat inhoudt dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand >80 cm -Mv is en de gemiddeld laagste >160 cm -Mv. De grondwatertrappenkaart van Bodemdata.nl is actueler. Hierop ligt het plangebied in grondwatertrappen VIId en VIIId. Dit komt respectievelijk overeen met een GHG van 80-140 en >140 cm -Mv, en een GLG van >180 cm -Mv. Zoals verwacht bij enkeerdgronden ligt het grondwater dus relatief diep, waardoor organische resten mogelijk minder goed bewaard zijn gebleven.

Tabel 5: Grondwatertrappen.

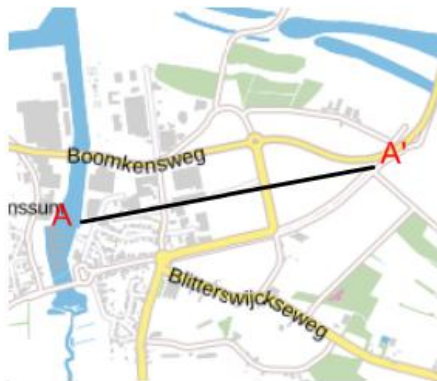
Grondwatertrap	I	II	III	IV	V	VI	VII
GHG in cm beneden maaiveld	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG in cm beneden maaiveld	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

2.3.8 Bodemopbouw en diepteligging archeologische lagen

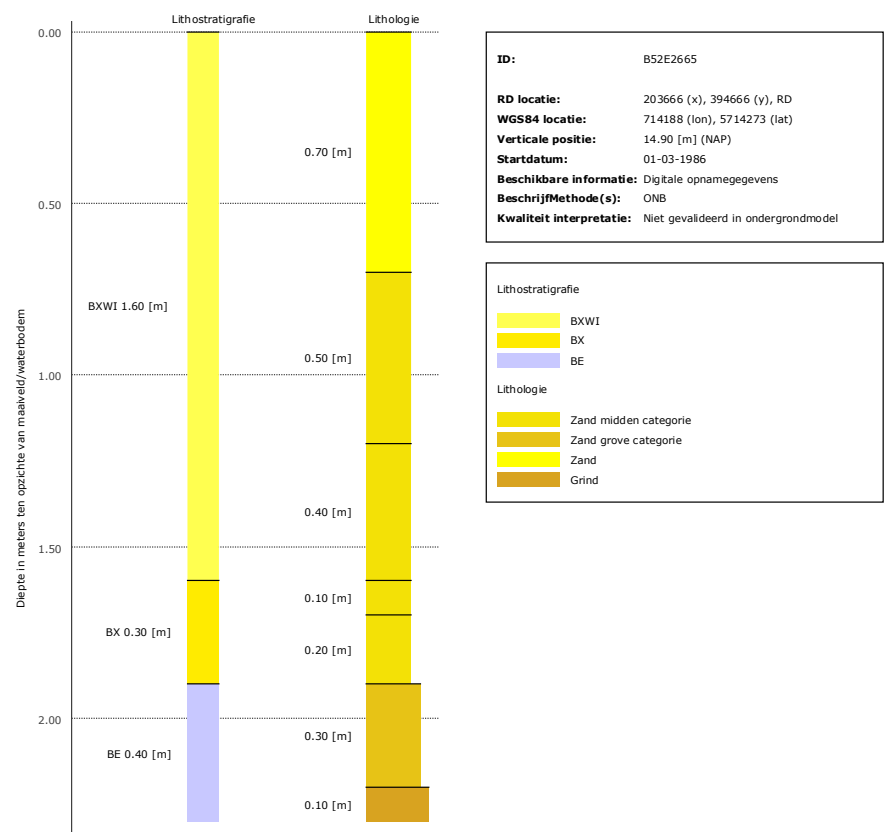
Boringen uit het Dinoloket kunnen inzicht geven in de bodemopbouw in het plangebied. In Figuur 18 is een doorsnede van de omgeving weergegeven, waarbij het plangebied zich ongeveer in het midden bevindt (voor de ligging zie Figuur 19). Hieruit blijkt dat de bodem grotendeels ten eerste bestaat uit zand behorend tot het Laagpakket van Wierden en/of Kootwijk. Het Laagpakket van Kootwijk betreft stuifzand. Hieronder bevindt zich eerst een laag grover zand, ook onderdeel van de Formatie van Bortel, met daarna het grind en zand van de Formatie van Beegden. In een deel van het gebied is echter geen afdekkende laag zand aanwezig, hier ligt de Formatie van Beegden aan maaiveld. Dit houdt in dat de Maasafzettingen aan maaiveld aanwezig zijn. Deze afzettingen kunnen uit zand en/of grind bestaan. In het oosten is de Laag van Wijchen aanwezig, een leemlaag indicatief voor nattere omstandigheden. Voor de duidelijkheid is ook het boorprofiel van een boring aan de Parakkerweg weergegeven (Figuur 20). Hierop is te zien dat ca. de eerste 2 meter van de bodemopbouw uit zand van de Formatie van Bortel bestaat. Richting de Maas gaat dit over naar de Formatie van Beegden aan het oppervlak. Uit het booronderzoek uitgevoerd in het plangebied blijkt echter dat de Formatie van Beegden direct onder de bouwvoor aanwezig is, zonder een laag dekzand.

Figuur 18: Doorsnede BRO GeoTOP. Bron: BROloket.

Figuur 19: Ligging doorsnede.

Figuur 20: Boring B52E2665 (Dinoloket).

3 Cultuurhistorie

De historie van een plangebied speelt een grote rol bij het bepalen van de archeologische verwachting. Historische bronnen verschaffen informatie over de ontginning en gebruik van en bewoning in het plangebied. Voor de negentiende en twintigste eeuw is deze informatie beschikbaar middels historisch topografisch kaartmateriaal te onderzoeken. Kaarten werden met een relatief grote regelmaat geproduceerd, en laten de ontwikkeling van een landschap nauwkeurig zien. Naast de (cultuur)historische kaarten wordt voor dit hoofdstuk ook gebruik gemaakt van de gebiedsbiografieën⁹, Atlas Limburg, het landschapskader Noord- en Midden-Limburg en voorgaand archeologisch onderzoek¹⁰.

3.1 Bewoningsgeschiedenis prehistorie en Romeinse Tijd

De hoge gronden langs de Maas zijn al sinds de prehistorie relatief dicht bevolkt. De hoogteverschillen in de terrassen zorgden voor een goede vestigingsplaats voor jager-verzamelaars. Het Neolithicum zag de komst van de eerste boeren, met kleine akkertjes en nederzettingen die de anders nog bosrijk landschap onderbraken. Uit het Neolithicum, de Bronstijd en de IJzertijd zijn in de regio ook grafheuvels bekend.

In de Romeinse Tijd verschenen er meerdere nederzettingen in de regio. Interregionale wegen werden aangelegd en op beide Maasoeveren zal ook een weg hebben gelopen. Aan de westelijke kant van de Maas was dit een weg van Tongeren naar Cuijk, waar de Maas via een oversteekplaats en later een brug overgestoken kon worden om Nijmegen te bereiken. De wegen waren verhard met een combinatie van grind en plaveisel. Naast de 5 tot 10 meter brede wegen lagen afwateringssloten. Sommige wegen in de regio volgens vandaag nog de loop van de Romeinse wegen en restanten van de oorspronkelijke wegen zijn ook bekend. De weg op de Maasoever liep vermoedelijk door of ten zuiden van het plangebied. Romeinse villa's, die graan produceerden voor de steden en garnizoenen, zijn voornamelijk in smalle stroken langs beide kanten van de Maas aangetroffen. Zo was er waarschijnlijk sprake van een Romeinse villa ten oosten van het plangebied, langs het Kamillepad, met hier omheen de overige bijbehorende bebouwing. In de Romeinse Tijd is ook begonnen met kleiwinning voor o.a. dakpannen – de plaats Tegelen (van het Latijns voor dakpan) staat hier bekend om. Aan het begin van de 5de eeuw verlieten de Romeinen de regio en raakte veel cultuurland weer bebost.

3.2 Historische ontwikkeling

Terwijl de regio in de vroege Middeleeuwen weer bewoond raakte, werd de basis voor het huidige cultuurlandschap gelegd in de late Middeleeuwen (1000-1500). Dorpen en steden zoals Venlo ontstonden dicht bij de rivier, voornamelijk op de hogere zandruggen. Enkele dorpen liggen in de dalen van beken die vanaf het Peelgebied naar de Maas lopen. De overige nederzettingen bevonden zich op enige afstand van de rivier, op de grens van de Maasterrassen met de overstromingsvlakte, hoog genoeg om geen gevaar voor overstroming te lopen. De terrassen waren in gebruik als bouwland, met rondom de dorpen de akkercomplexen. Het terrassenlandschap werd doorsneden door beekdalen die gebruikt werden als grasland. De lage gronden dicht bij de rivier waren niet geschikt voor bouwland wegens het risico op overstroming, en werden gebruikt als wei- en hooiland, wat vaak nog steeds het geval is. Gedurende deze tijd werd het dekzandgebied dichter bevolkt. Plaatsnamen eindigend op bijvoorbeeld, -broek, -hout, -rade of -rode stammen uit de periode 1000-1300.

De vruchtbaarheid op de akkers werd op peil gehouden door koeien- en schapenmest te mengen met bosstrooisel en heideplaggen. Met de komst van kunstmest veranderde dit echter. Vanaf de 19de eeuw werd heide op grote schaal ontgonnen en in de ontginningsgebieden ontstonden nieuwe dorpen, terwijl er op grote delen van het voormalige heidelandschap nieuwe bossen werden ingeplant. Nieuwe waterlopen werden aangelegd ten behoeve van de ontginningen ten oosten van de Peel en op andere locaties werden bestaande beken rechtgetrokken. De Groote Molenbeek ten westen van het plangebied is bijvoorbeeld rechtgetrokken aan het begin van de 20ste eeuw.

In de late Middeleeuwen werden op veel plaatsen landweren aangelegd ter beveiliging van een gebied. Dit waren aarden verdedigingswallen, begroeid met struikgewas, die soms meerdere kilometers lang waren. Restanten van landweren komen nog voor in het landschap. Ook namen doen hieraan herinneren, zoals de wijk 'Landweert' bij Venray. Tevens zijn veel kastelen opgericht in de omgeving. Aan de overkant van de Maas bevindt zich nog steeds

⁹ Haartsen 2009; Raap 2022

¹⁰ Janssens 2011; Weterings 2020

het Kasteel Well, opgericht in de 15de eeuw. Deze is goed zichtbaar op een historische luchtfoto, weergegeven in Figuur 28.

Waterstaat, infrastructuur en delfstofwinning

Vanaf de Middeleeuwen werden de beken gebruikt voor watermolens of het malen van graan. Vanaf de beek werd een aftakking gegraven, de Molenbeek genoemd, en met een stuw werd gezorgd voor voldoende water. Ooit stonden er twee watermolens langs de Groote Molenbeek/Industriehaven, maar deze zijn in de 19de en begin 20ste eeuw verdwenen. De naam 'Groote Molenbeek' stamt eventueel af van het gebruik van de beek voor de molens. Het water werd ook gebruikt voor wasserijen, de papierindustrie, grachten en viskwekerijen.

De Maas is door de eeuwen heen een belangrijke transport- en handelsroute geweest. Tot in de vroege Middeleeuwen voeren schepen over de hele lengte van de rivier, maar later werd de bovenloop (nabij Roermond) ongeschikt voor grotere schepen. In de 19de eeuw werd de bevaarbaarheid vergroot door parallel aan de Maas (in het zuiden) enkele kanalen te graven. Vanwege de terrassen liggen er niet veel aangesloten dijken in het gebied, maar lokale dijken en kaden komen wel voor, om een laag deel af te sluiten of om bebouwing te beschermen. Ten westen van de Maas begint de doorgaande bedijking bij Boxmeer.

Zoals benoemd werd klei al gewonnen vanaf de Romeinse Tijd. In de 18de eeuw bloeide de kleiwarenindustrie weer op, met zichtbare restanten van deze industrie op meerdere plaatsen in het Maasdal. Ook grindwinning vond op relatief grote schaal plaats in het Maasdal, voornamelijk in het zuiden van Limburg nabij Roermond. Dit vindt nog steeds plaats in het kader van het project Grensmaas. Of er kleiwinning rondom het plangebied heeft plaatsgevonden is niet bekend, maar aan de overkant van de Maas ten noorden van het plangebied waren twee steenovens aanwezig (Figuur 22).

Recente ontwikkelingen en kenmerken van het landschap

De Maasvallei werd zwaar getroffen tijdens de Tweede Wereldoorlog, waardoor veel bebouwing beschadigd of verwoest werd, inclusief bijna alle kerken en kastelen (zie ook paragraaf 4.5). In Wanssum bestaat het oude kerkhof nog wel. Na de oorlog is de omgeving rondom het plangebied gewijzigd door de ruilverkaveling Blitterswijk, die plaatsvond tussen 1949 en 1958. Vooral de veranderingen ten noorden van het plangebied zijn merkbaar als verschil tussen de topografische kaarten uit 1950 en 1970 (Figuur 25 en Figuur 26). Ook wordt sinds het begin van de 21ste eeuw gewerkt aan het terugbrengen van de meanderende loop van de Groote Molenbeek.

Kenmerkend voor het Maasdal zijn de Maasheggen, dichte heggen (veelal meidoorn) op de vruchtbare kleigronden van de overstromingsvlakte die kleinschalige graslandpercelen van elkaar scheidden. Daarnaast dienden ze om de snelheid van overstromingswater te vertragen zodat er zo veel mogelijk vruchtbaar slib afgezet zou worden. Tot 1925-1940 werden ze ook gebruikt als veekeringen, maar na de Tweede Wereldoorlog werden veel van de heggen niet meer onderhouden of verwijderd. Het Maasheggengebied ligt ten noorden van het plangebied, bij Boxmeer en Cuijk, maar in de rest van de regio kunnen ook relictten van dit heggenlandschap aanwezig zijn.

Een ander bijzonder aspect van het cultuurlandschap van de Maasvallei zijn de vele religieuze monumenten, zoals veldkapellen, wegkruisen en kloosters. Kapellen komen vaak voor op kruispunten van wegen, in bossen en op velden en zijn vaak gewijd aan specifieke heiligen. Aan de noordgrens van het plangebied staat een Mariakapel, opgericht in de 19de eeuw en herbouwd in 1990 (Figuur 30).

3.3 Historische kaarten

Op het kadastrale minuutplan (Figuur 21) liggen er meerdere smalle, lange kavels in het plangebied die in gebruik zijn als akker. Het gebied is aangeduid als 'Parakkers Veld'. De weg die nu door het plangebied loopt, heeft ook de naam Parakkersweg. De kavels hebben een noordoost-zuidwest oriëntatie. In het zuidwestelijke puntje en door de zuidelijke helft van het plangebied lopen twee wegen naar Blitterswijk, en in het noorden loopt de Weyenweg richting de uiterwaard. Er is geen sprake van bebouwing in de omgeving, enkel ter hoogte van de kern van Wanssum staan huizen. Op de minuutplannen van de uiterwaard¹¹, ten noordoosten van het plangebied, is te zien dat de gronden langs de Maas grotendeels in gebruik zijn als weidegronden, van elkaar gescheiden door waterlopen of heggen. Dit is ook goed zichtbaar op een latere luchtfoto, weergegeven in Figuur 28. Een klein deel in het oosten staat aangegeven als 'veld'. Hier loopt ook de 'Leijgraaff', een gegraven watergang, en de 'Potbackkers Straat...', eventueel gerelateerd aan

¹¹ MIN11060A01 en MIN11120B02

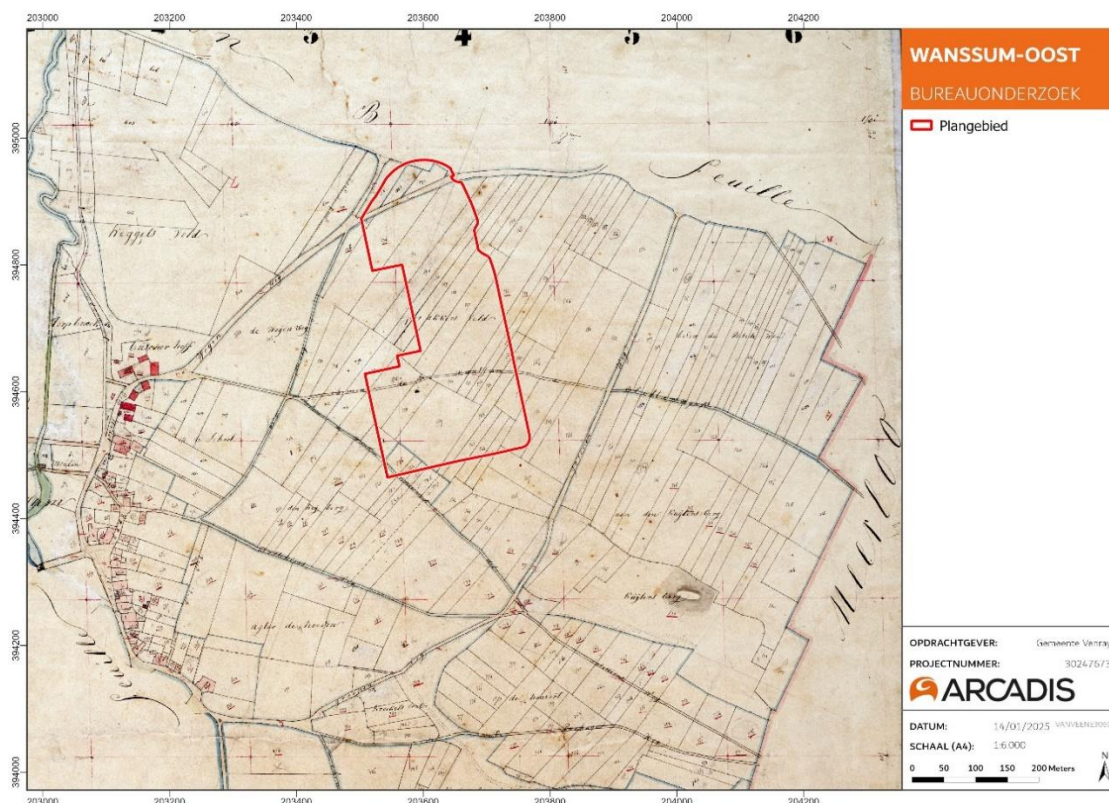
kleiwinning die hier of in de omgeving heeft plaatsgevonden. Er staan twee gebouwen in de uiterwaarden – één betreft het 'Slagerhoff' en de andere heeft geen naam, maar ligt ter plaatse van de veerpont en zal daarom het veerhuis (De Kooy) zijn. De veerpont was in ieder geval sinds de Middeleeuwen al in gebruik. De weg vanaf de Maas liep richting een oud knooppunt dat waarschijnlijk al sinds de Romeinse Tijd bestond¹².

Op de topografische kaart uit 1850 is de verkaveling niet meer zichtbaar in het gebied – er liggen enkel nog grote akkers omringd door wegen (Figuur 22). Verder is niet veel veranderd. Er komen enkele kleine beboste delen en heidevelden voor rondom het plangebied. Het Slagerhoff heeft nu de aanduiding 'De Staar' en ten westen van het plangebied is de 'Busscherhof' aangegeven. De uiterwaarden zijn nog steeds in gebruik als weiland. Ook op de kaarten uit 1900 en 1930 zijn geen grote wijzigingen merkbaar (Figuur 23 en Figuur 24). Het veerhuisje heeft nu de naam 'De Kooi' en de loop van de Molenbeek is enigszins veranderd. In de Maas zijn kribben aangelegd. De weg in het noorden van het plangebied lijkt een holle weg te zijn, of in ieder geval een weg met steilranden aan beide kanten. Holle wegen zijn uitgesleten door eeuwenlang gebruik en zijn vaak ontstaan vanaf de Middeleeuwen, al zijn sommige wegen vermoedelijk nog ouder. De loop van de weg is nog aanwezig als het huidige Kamillepad, echter zijn eventuele hoogteverschillen niet meer merkbaar aangezien hier nu een parkeerplaats ligt.

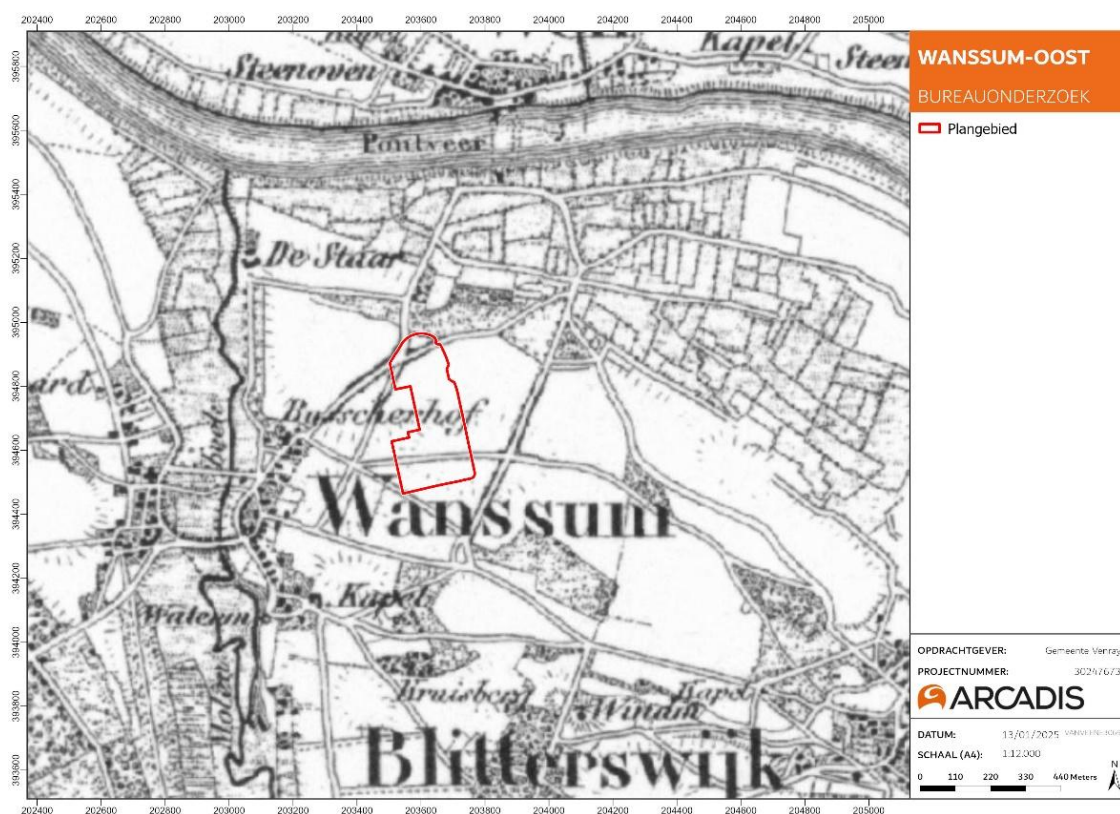
In 1950 heeft Wanssum zich uitgebreid (Figuur 25). De Molenbeek is rechtgetrokken en verbreed en de haven van Wanssum is aangelegd (in 1934). De haven is gegraven in het kader van een werkverschaffingsproject. Ten noorden van het plangebied is de heide volledig omgezet naar bos. In het noordwestelijke puntje van het plangebied lijkt een kruis te zijn aangegeven, die eventueel op de Mariakapel duidt. In de uiterwaarden is sprake van grotere percelering. De kaart uit 1970 toont dat de uitbreiding van Wanssum verder is gegaan (Figuur 26). Grenzend aan het zuiden van het plangebied loopt nu de N270, waardoor de Parakkersweg is rechtgetrokken en de Driesstraat er bij is gekomen. De weg in het noorden, nu De Kooy, is wel behouden. Het beboste gebied ten noorden van het plangebied krijgt de aanduiding 'Kooische Berg' en de kleinschalige percelering in de uiterwaard is verdwenen. De oorspronkelijke wegen lopen hier nog wel, maar de veerpont is niet langer in gebruik.

Op de topografische kaart uit 1990 is sprake van nog meer bebouwing in de omgeving, deels ook industrie (Figuur 27). Het plangebied zelf is opgedeeld in kleinere percelen en de wegenstructuur rondom het gebied is enigszins aangepast. De Leijgraaf in de uiterwaard heet nu de Tiendschuur lossing en ter plaatse van het veerhuis staat nu een camping aangeduid. In de laatste tientallen jaren is het industriegebied verder uitgebreid, waardoor deze nu aan het plangebied grenst, en is de N270 aangepast zodat deze ook door het plangebied loopt. In de uiterwaard is nu sprake van enkele plassen en is de oorspronkelijke wegenstructuur ook grotendeels verdwenen.

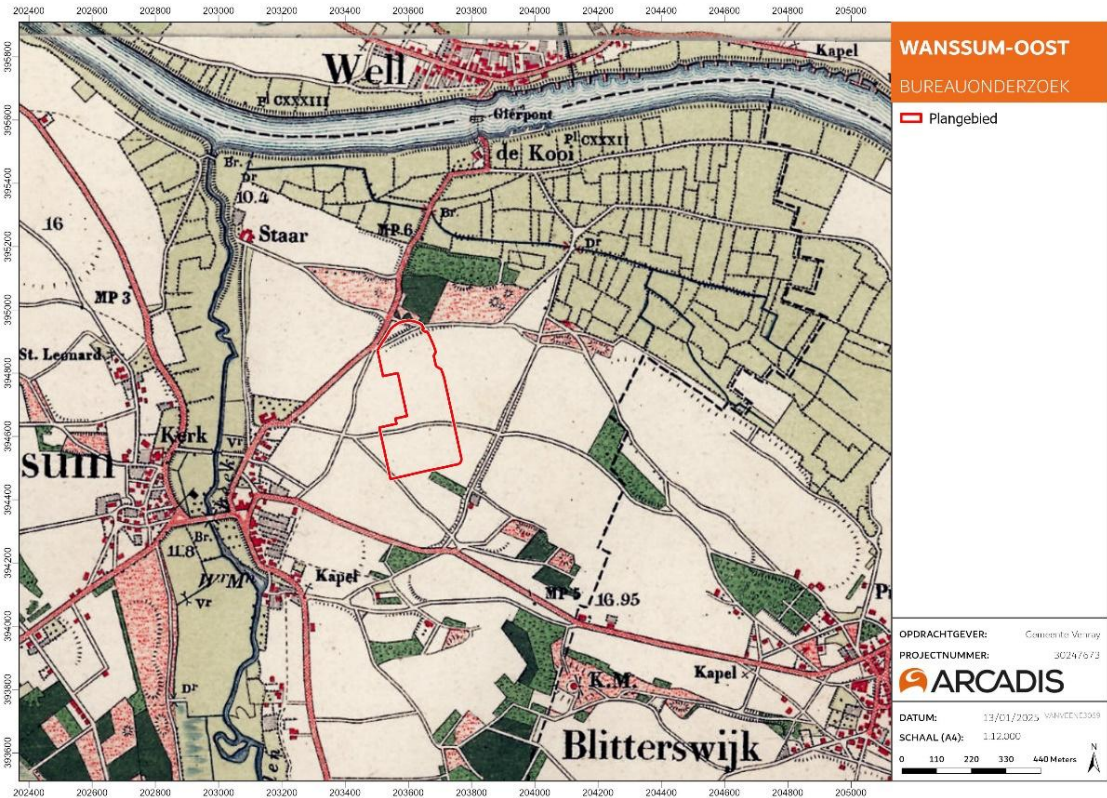
¹² <https://www.archiefwell.nl/toponiemen/pontveer---bruggen/pontveer-veerpont-maas-well-wanssum>

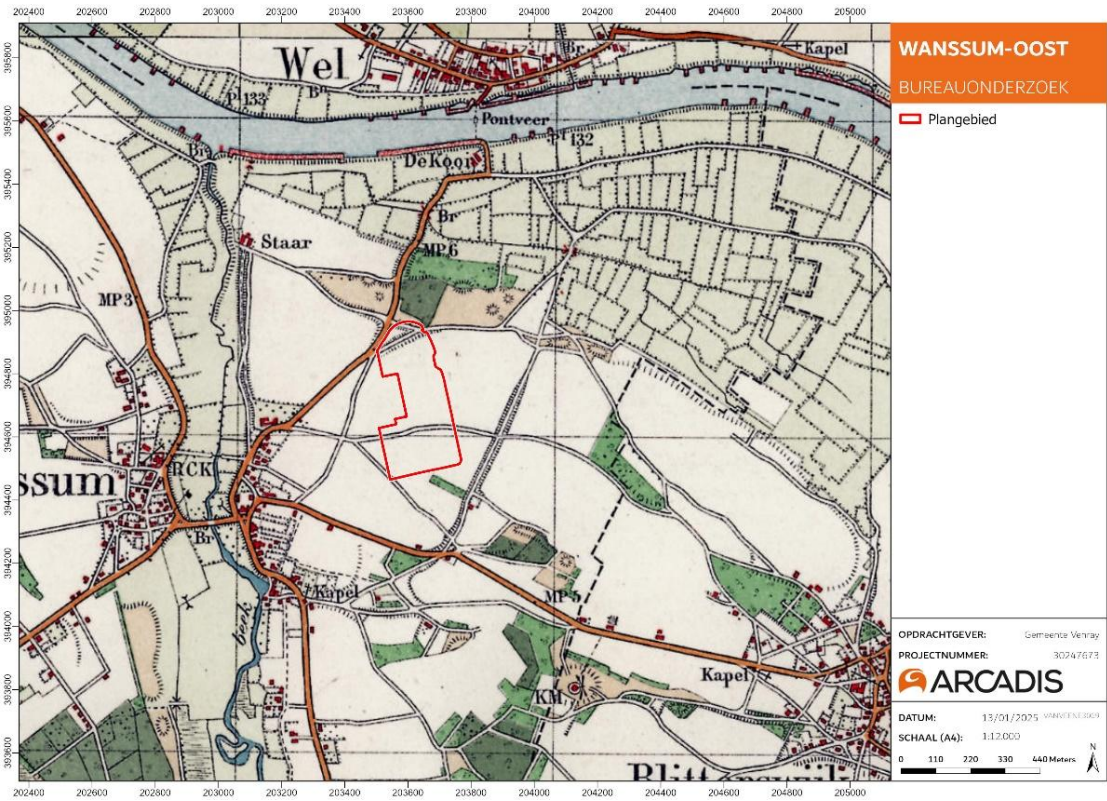
Figuur 21: Het plangebied op het kadastrale minuutplan (1811-1832).

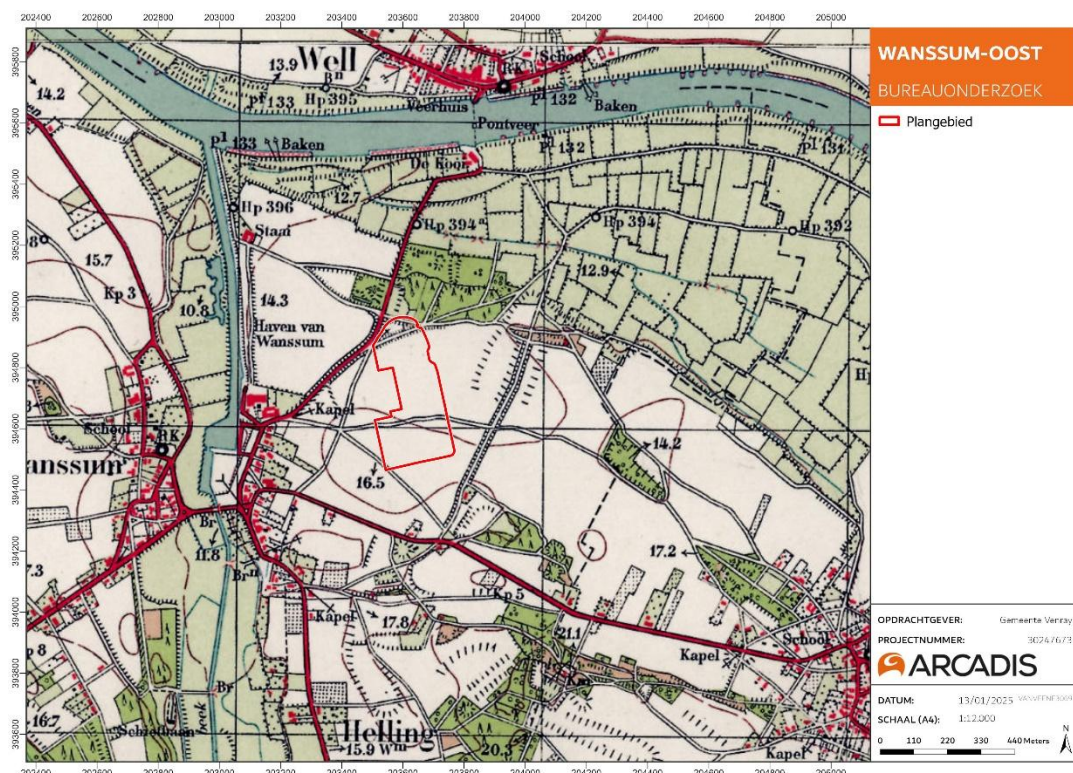
Figuur 22: Het plangebied op de topografische kaart uit 1850.

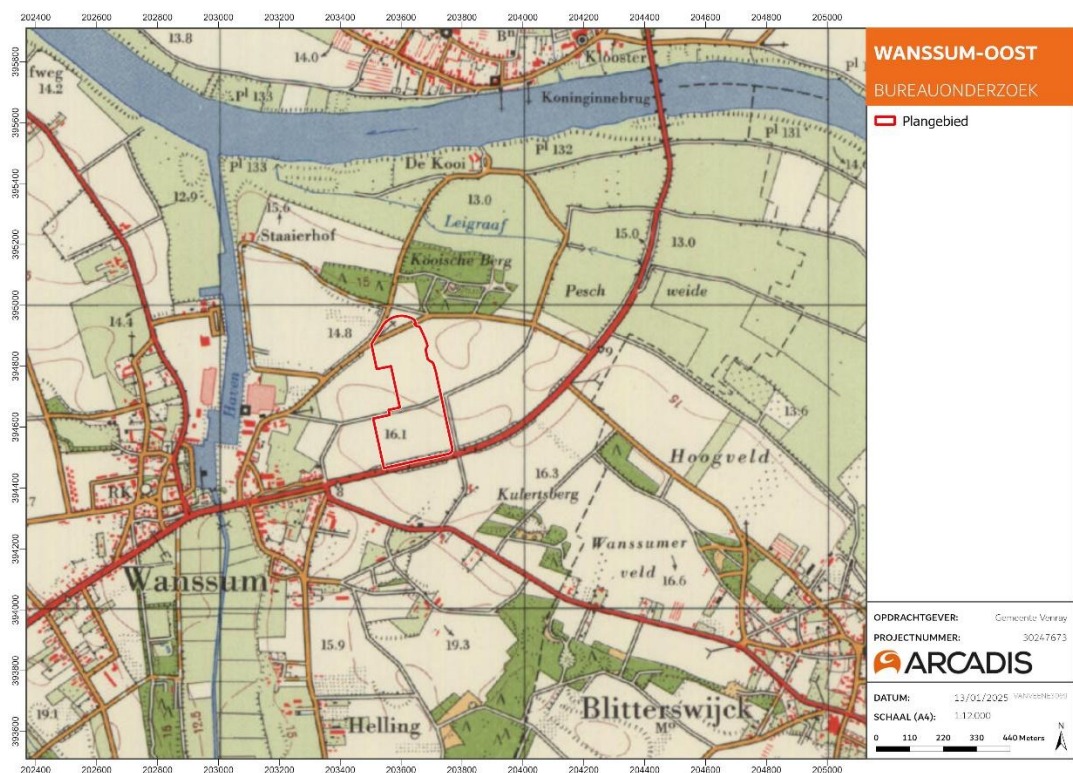
Figuur 23: Het plangebied op de topografische kaart uit 1900.

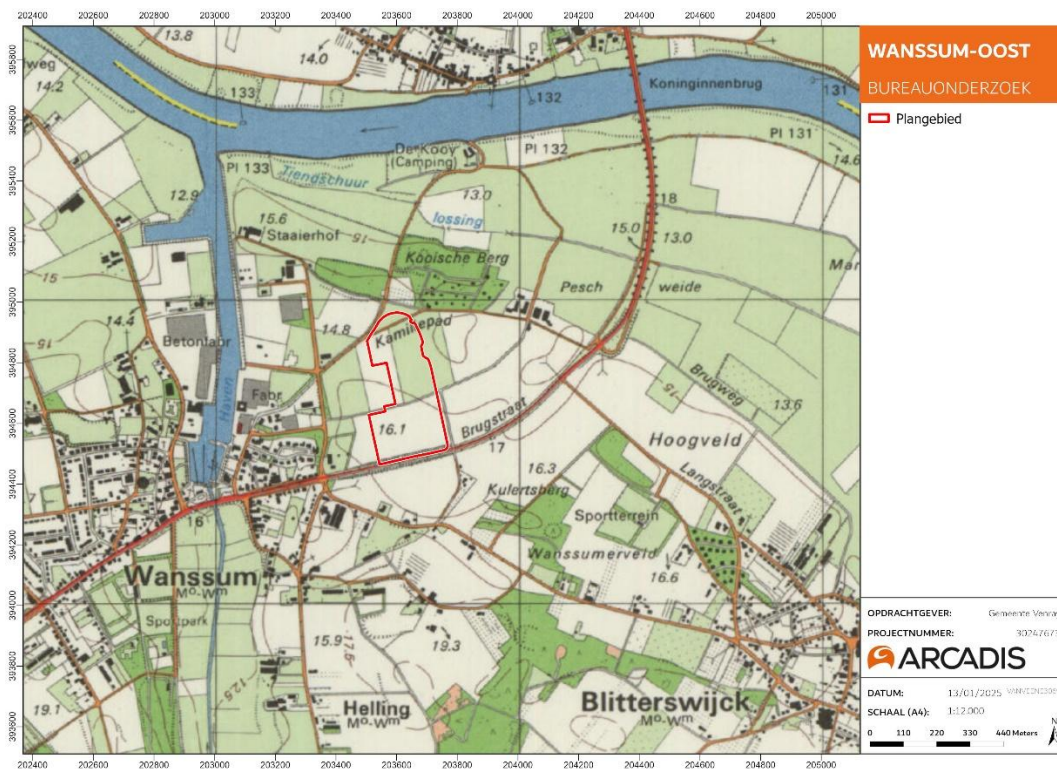
Figuur 24: Het plangebied op de topografische kaart uit 1930.

Figuur 25: Het plangebied op de topografische kaart uit 1950.

Figuur 26: Het plangebied op de topografische kaart uit 1970.

Figuur 27: Het plangebied op de topografische kaart uit 1990.

Figuur 28: Luchtfoto van de Maas met linksonder Well en rechtsonder Wanssum, 1920-1940. (Bron: Fototechnische Dienst Luchtvaartdienst). De indicatieve ligging van het plangebied is weergegeven in oranje.

3.4 Cultuurhistorische en landschappelijke waardenkaarten

3.4.1 Provincie

De Provincie Limburg beschikt over een cultuurhistorische waardenkaart via Atlas Limburg. Hierin staan punt-, lijn- en vlakelementen in die van cultuurhistorisch belang zijn¹³. Het plangebied is op deze kaart weergegeven in Figuur 29. De volgende elementen komen in het plangebied voor:

- Cultuurlandschap (vlak) – bouwland, veld;
- Enkeerdgrond (vlak);
- Andere weg ouder dan 1806 (lijn).

Onderdeel van de historische geografie in de Atlas Limburg is tevens een inventarisatie van de cultuurlandschappen van Noord- en Midden-Limburg¹⁴. Het plangebied ligt in een zone geïnventariseerd als bouwland/veld.

Onder het thema cultuurhistorie beschikt de Atlas Limburg ook over een laag met bouwkundige elementen. Op deze kaart is een Mariakapel aanwezig langs de noordwestelijke grens van het plangebied. Het betreft een bakstenen

¹³ Uit een onderzoek door H. Renes in 2005.

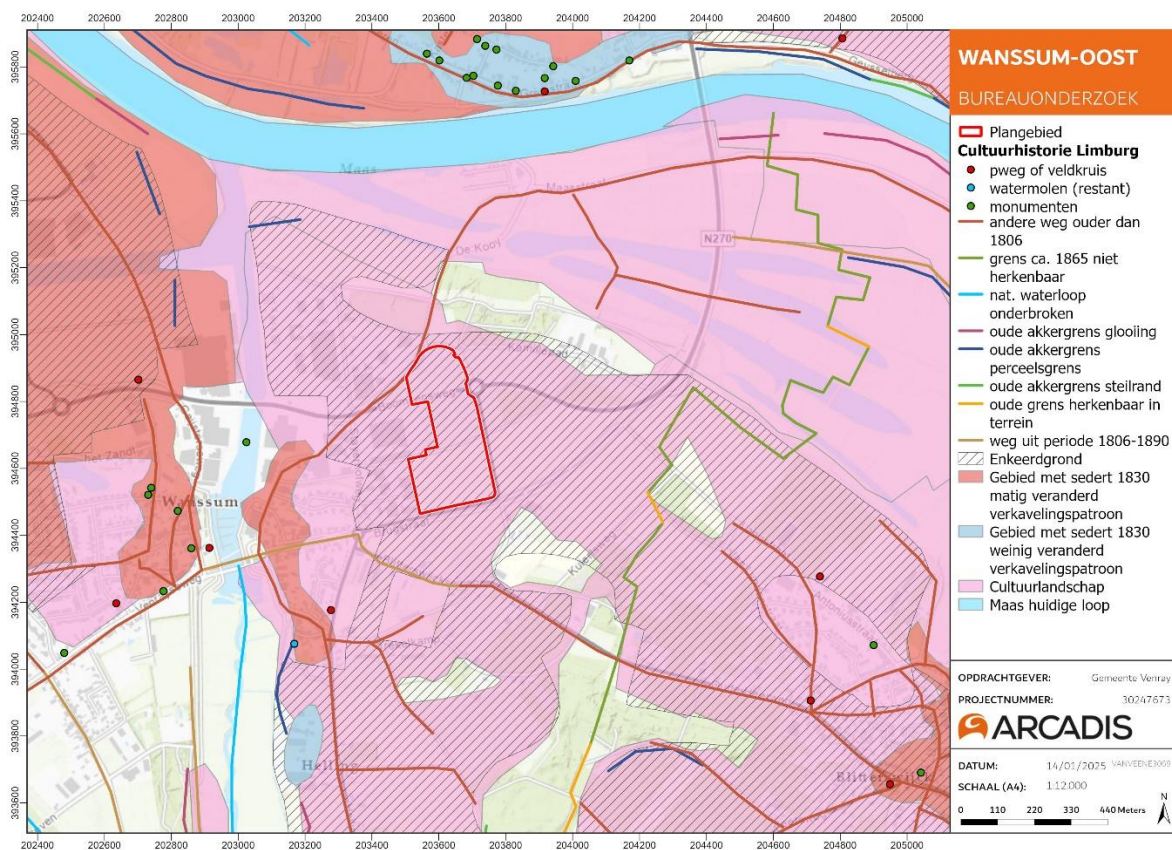
¹⁴ Onderdeel van de studie 'Landschappen van Maas en Peel' door J. Renes in 1999.

wegkapel die uit de tweede helft van de 19de eeuw stamt (Figuur 30). De kapel is in 1990 op de huidige locatie herbouwd en stond oorspronkelijk langs de weg naar de veer¹⁵.

In het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg zijn ook kaarten opgenomen, waaronder de kwaliteitskaart landschap (Figuur 31)¹⁶. Deze kaart geeft inzicht in de belangrijkste landschapstypen en bijbehorende landschappelijke kwaliteiten. Op deze kaart komen verschillende landschappelijke elementen voor in het plangebied:

- Rivierdal;
- Andere weg ouder dan 1806;
- Groenelementen (in dalenlandschap) – bomenrij;
- Infrastructuur overig.

De Provincie beschikt tevens over een erfgoedkaart. Deze is momenteel echter niet raadpleegbaar en daarom niet in het onderzoek meegenomen.

Figuur 29: Het plangebied op de cultuurhistorische kaart van de provincie Limburg.

¹⁵ <https://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/kerken/wanssum/mariakapel-de-kooy>

¹⁶ Jansen en Droesen (2009); herzien door Zwart (2011)

Figuur 30: Mariakapel langs De Kooy. Foto van september 2021, via Kerkgebouwen in Limburg.

Figuur 31: Landschapswaliteitskaart van het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg.

3.4.2 Gemeente

De gemeente Venray beschikt over een cultuurhistorische waardenkaart opgesteld door RAAP in 2007. Omdat Wanssum toen nog bij de voormalige gemeente Meerlo-Wanssum hoorde, is Wanssum en daarmee het plangebied niet meegenomen op de cultuurhistorische waardenkaart.

3.5 Cultuurhistorische en landschappelijke inventarisatie

Naast de al beschreven kaarten is voor de inventarisatie gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Onder de pijler historisch landschap is de kaart Groen Erfgoed van het RCE geraadpleegd. Deze kaart omvat o.a. rijksbeschermd groenaanleg, landschappelijk groen erfgoed, monumentale bomen en eendenkooien. Op deze kaart zijn geen elementen aangegeven in het plangebied. Direct ten noorden van het plangebied ligt wel een kansrijk gebied voor groen erfgoed, de Kooische Berg. De kaart Leven met Water is ook geraadpleegd en toont voormalige dijken, molens en inundatiegebieden. Op deze kaart zijn ook geen elementen aanwezig in het plangebied.

Onder de pijler gebouwd erfgoed is gekeken naar het Rijksmonumentenregister, beschermd stads- of dorpsgezichten, provinciale en gemeentelijke monumenten. Er zijn geen Rijksmonumenten aanwezig en het plangebied maakt geen onderdeel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht. Er liggen ook geen provinciale of gemeentelijke monumenten in het plangebied. Wel ligt in het noorden van het plangebied een Mariakapelletje, zoals eerder benoemd.

In onderstaand tabel worden de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden beschreven. Een inventarisatiekaart is weergegeven in Figuur 42.

Tabel 6: Inventarisatie cultuurhistorische en landschappelijke waarden.

Element	Toelichting
Vlak	
Rivierdal	Het rivierdal is onderdeel van het rivierdallandschap en vormt samen met de beekdalen de belangrijkste structuurdrager van het Noord- en Midden-Limburgse landschap. Het landschap is immers grotendeels door de ontwikkeling van rivieren gevormd, waardoor het rivierdal samenhangt met de ontstaans- en gebruiksgeschiedenis van het gebied. Het rivierdal heeft enkele kenmerkende elementen, waaronder het verschil in reliëf tussen de steilranden en de langgerekte laagtes, het wegenpatroon (parallel aan het water en op dijken), het onregelmatige verkavelingspatroon, het type beplanting en de bebouwing op hogere delen. Het landschap heeft een half open karakter, waarbij de randen van de open gebieden bepaald worden door groenelementen. De oude bouwlanden zijn een voorbeeld van een relatief open ruimte. De open ruimtes worden afgewisseld door beboste en

	bebouwde delen. De afwisseling tussen openheid en beslotenheid is tevens kenmerkend voor het rivierdal.
Rivierduinen Heijen-Velden	Aan de zuidelijke grens van het plangebied ligt een gebied met rivierduinen, tevens aangemerkt als een aardkundig waardevol gebied. De rivierduinen zijn ontstaan tijdens het Weichselien en zijn kenmerkend voor de ontwikkeling van de gronden langs de Maas, al zijn deze voornamelijk aan de oostelijke kant gevormd. Dit gebied is van aardkundig belang door de gaafheid en representativiteit van het rivierduinencomplex.
Lijn	
Weg ouder dan 1806	De weg De Kooy, richting de Maasstraat, betreft een weg ouder dan 1806. De weg is duidelijk zichtbaar op de minuutplannen en liep in het noorden langs de veerpont en door de uiterwaard heen, naar Blitterswijck. In het zuiden liep, en voor een groot deel loopt, de weg naar Meerlo. De weg hangt samen met het gebruik van het gebied door de aansluiting met de veerpont en bebouwde kommen, de loop langs de oude akker en de loop door de uitwaarden parallel aan de Maas.
Bomenrijen	Langs de zuidelijke grens van het plangebied aan de Brugstraat, de oostelijke grens aan de Driesstraat en in het noorden langs de Kooy is sprake van bomen/bomenrijen. Terwijl dit geen historische beplanting betreft, is het wel kenmerkend voor oude ontginningsgebieden dat perceelsgrenzen en wegen begrensd worden door bomenlanen of houtwallen. In het noorden is tevens sprake van een groep bomen nabij de Mariakapel, echter liggen deze buiten het plangebied.
Punt	
Mariakapel	Religieuze monumenten zoals veldkapellen, wegkruisen en kloosters zijn een kenmerkend aspect voor het cultuurlandschap van de Maasvallei. De kapel in het plangebied is gewijd aan Maria en is opgericht in de 19 ^{de} eeuw. De kapel is later verplaatst, echter bevindt het zich nog steeds op een kruispunt, zoals karakteristiek is voor veldkapellen.

4 Archeologie

Om de gespecificeerde archeologische verwachting voor een gebied op te kunnen stellen, is kennis nodig van de reeds bekende archeologische gegevens van het gebied. In dit hoofdstuk worden de bekende archeologische vindplaatsen, uitgevoerde onderzoeken en verwachtingen aan de hand van verschillende bronnen beschreven.

Tabel 7: Archeologische perioden (Bron: ABR).

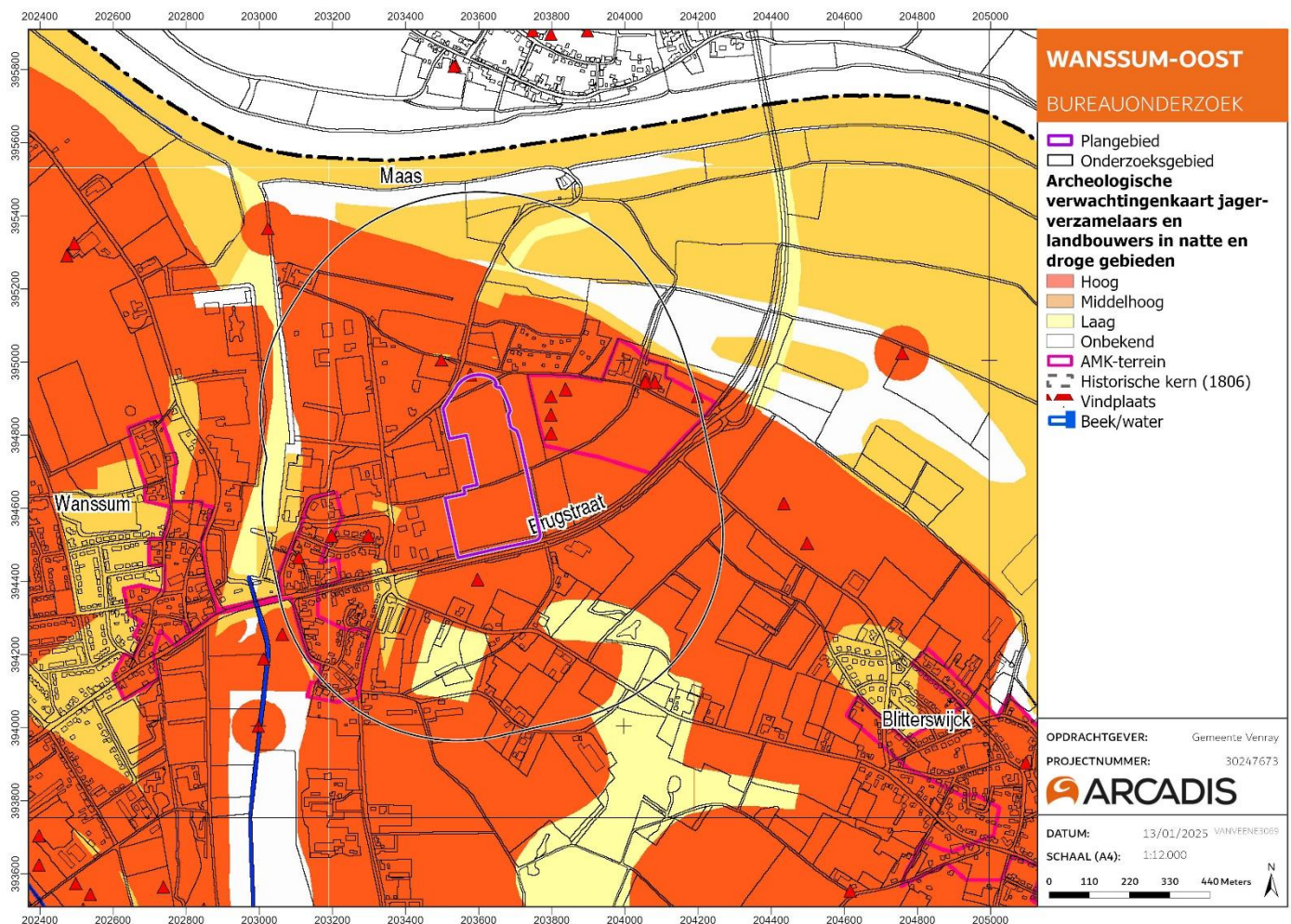
Periode	Begin	Einde
Nieuwe Tijd	1500	Heden
Late Middeleeuwen	1050	1500
Vroege Middeleeuwen	450	1050
Romeinse Tijd	12 v. Chr.	450
IJzertijd	800 v. Chr.	12 v. Chr.
Bronstijd	2.000 v. Chr.	800 v. Chr.
Neolithicum	5.300 v. Chr.	2.000 v. Chr.
Mesolithicum	8.800 v. Chr.	4.900 v. Chr.
Laat Paleolithicum	35.000 v. Chr.	8.800 v. Chr.
Midden Paleolithicum	300.000 v. Chr.	35.000 v. Chr.

4.1 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart

Zoals benoemd, beschikt de gemeente Venray over archeologische verwachtingskaarten opgesteld door RAAP in 2007. Er zijn vier verschillende kaarten opgesteld: jager-verzamelaars in droge landschappen, landbouwers in droge landschappen, jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge gebieden en jager-verzamelaars en landbouwers in natte landschappen. De verwachtingen per kaart voor het plangebied worden onderstaand toegelicht (Tabel 8). Het plangebied is alleen weergegeven op de verwachtingenkaart voor jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge gebieden (Figuur 32), omdat de verwachtingen op deze kaart samenkomen.

Tabel 8: Toelichting op de archeologische verwachtingen.

Kaart	Verwachting
Jager-verzamelaars in droge landschappen	Het plangebied heeft grotendeels een lage verwachting voor hoge en droge gebieden, echter komt in het noorden een strook voor met een hoge verwachting. Richting de Maas wordt dit een lage verwachting voor natte en lage gebieden. De strook met een hoge verwachting betreft mogelijk een gebied dat aantrekkelijk was voor (tijdelijke) bewoning omdat het op de overgang tussen laag en hoog, nat en droog ligt.
Landbouwers in droge landschappen	Het plangebied heeft een hoge verwachting. Rondom het gebied komen meerdere nederzettingsresten uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd voor, inclusief de Romeinse villa t.p.v. het AMK-terrein, terwijl één van de alternatieven voor de Romeinse weg direct door het plangebied loopt. De andere loopt net onder het plangebied. Richting de Maas krijgt het gebied een lage verwachting.
Jager-verzamelaars en landbouwers in natte landschappen	Het plangebied heeft een hoge verwachting voor afvaldumps van kampementen van jager-verzamelaars. In het onderzoeksgebied komt ook een deel voor met een hoge verwachting voor afvaldumps van nederzettingen van landbouwers, terwijl er richting de Maas een middelhoge verwachting geldt op afgedekte vindplaatsen, resten van scheepvaart, afvaldumps en delfstofwinning. In de omgeving van het plangebied zijn voornamelijk vindplaatsen van landbouwers aangegeven.
Jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge gebieden	Deze kaart betreft een samenvatting van de overige kaarten. Het plangebied heeft een hoge archeologische verwachting, waarschijnlijk o.a. gerelateerd aan de ligging van het gebied op een hoger Maasterras en de aanwezigheid van een akkerdek, waardoor archeologische resten goed bewaard kunnen zijn. In het onderzoeksgebied komen enkele delen voor met een middelhoge of lage verwachting, dit kan o.a. gerelateerd worden aan afgegraven of bebouwde delen en stuifzandgebieden.

Figuur 32: Het plan- en onderzoeksgebied op de verwachtingskaart jager-verzamelaars en landbouwers in natte en droge gebieden van de gemeente Venray.

4.2 Archeologische verwachtingskaart van het Maasdal

De archeologische verwachtingskaart voor het Maasdal (AVM) is opgesteld om een in vooronderzoek een betere specificering van de mogelijk aanwezige archeologische resten te verkrijgen (Isarin e.a. 2015). De kaart maakt onderscheid tussen vier periodes:

- Jagers, verzamelaars en de eerste boeren (JV; circa. 12.000 – 3400 v Chr.)
- Vroege landbouwsamenlevingen (LBV; circa. 3400 – 1500 v. Chr.)
- Late landbouwsamenlevingen (LBL; circa. 1500 – 900 n. Chr.)
- Staatssamenlevingen (SSL; 900 – 1950 n. Chr.)

Op basis hiervan wordt een archeologische basisverwachting gegeven waarbinnen onderscheid gemaakt wordt tussen:

- E: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan economische activiteiten;
- We: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan water gebonden economische activiteiten;
- ER: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan economische en rituele activiteiten;
- ERw: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan watergebonden economische en rituele activiteiten;
- WEB: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving en economische activiteiten;

- WBER: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving, economische en rituele activiteiten;
- WBERw: kans op het voorkomen van vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving, en watergebonden economische en rituele activiteiten.

Naast de basis verwachting wordt ook een aanvullende verwachting aangegeven op het aantreffen van archeologische sporen. Deze aanvullende verwachting wordt aangeduid met een cijfersysteem (laag-hoog), die verschilt in scores voor elk hoofdthema. Onderstaand wordt per periode aangegeven wat de basis- en eventuele aanvullende verwachtingen zijn voor het plangebied.

Jager-verzamelaars en de eerste boeren

Het plangebied krijgt voor deze periode een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving, economische en rituele activiteiten, met ter plaatse van de geul een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan watergebonden economische en rituele activiteiten (Figuur 33). De geul heeft geen aanvullende verwachting, maar de rest van het plangebied krijgt een aanvullende verwachting op de thema's wonen en begraven (score 1/6).

Bij het thema wonen en begraven uit deze periode kan gedacht worden aan sporen en/of vondstcomplexen rondom tijdelijke kampementen, zoals haardkuilen, etensresten, vuursteenconcentraties en begravingen. Richting de Maas wordt de aanvullende verwachting hoger. Bij (watergebonden) economische en rituele activiteiten kan gedacht worden aan (vuur)stenen werktuigen, agrarische sporen, kano's, visfinken en losse deposities.

Vroege landbouwsamenlevingen

Het plangebied krijgt voor deze periode een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving, economische en rituele activiteiten, met ter plaatse van de geul een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan watergebonden economische en rituele activiteiten (Figuur 34). Het plangebied heeft geen aanvullende verwachting, maar richting de Maas wordt de verwachting op vindplaatsen gerelateerd aan wonen en begraven hoger.

Archeologische resten gerelateerd aan bewoning, begraving, economische en rituele activiteiten betreffen bijvoorbeeld agrarische sporen, boerderijen, aardewerk, beerputten, cultusplaatsen en begravingen/crematies. Bij watergebonden economische resten kan gedacht worden aan bijvoorbeeld kano's of visfinken, bij rituele resten aan losse deposities.

Late landbouwsamenlevingen

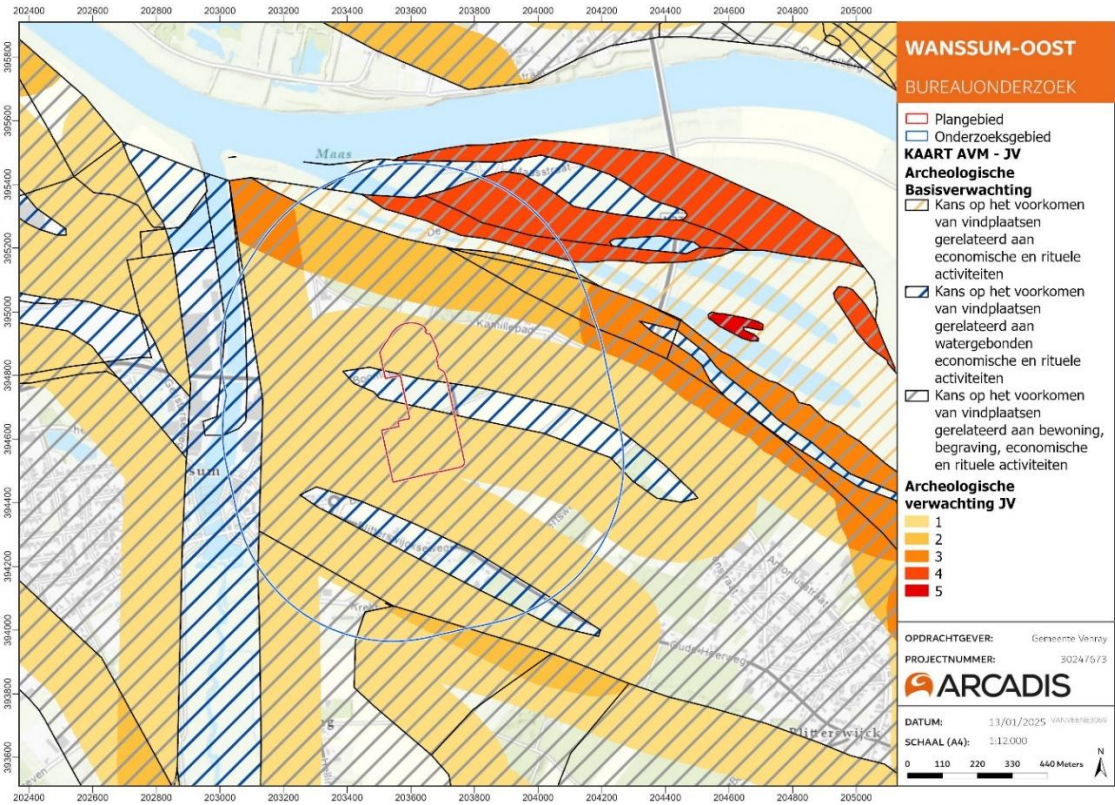
Het plangebied krijgt voor deze periode een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving, economische en rituele activiteiten, met ter plaatse van de geul een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan watergebonden economische en rituele activiteiten (Figuur 35). De geul heeft geen aanvullende verwachting, maar de rest van het plangebied krijgt een aanvullende verwachting op de thema's wonen en begraven (score 1/4).

Bij archeologische resten gerelateerd aan economische activiteiten kan gedacht worden aan agrarische sporen, boerderijen en samenhangende structuren, aardewerk, metaal en glas. Resten gerelateerd aan rituele activiteiten zijn bijvoorbeeld cultusplaatsen met deposities van verschillende objecten en/of begravingen en crematies. Bij watergebonden economische en rituele activiteiten kan verder nog gedacht worden aan boten, kades, oeverbeschoeiingen, visfinken en losse deposities en/of cultusplaatsen in of langs het water. Archeologische resten gerelateerd aan wonen en begraven kunnen sporen van bewoning (boerderijen, villa's), landgebruikssporen, begravingen en grafvelden of grafheuvels zijn.

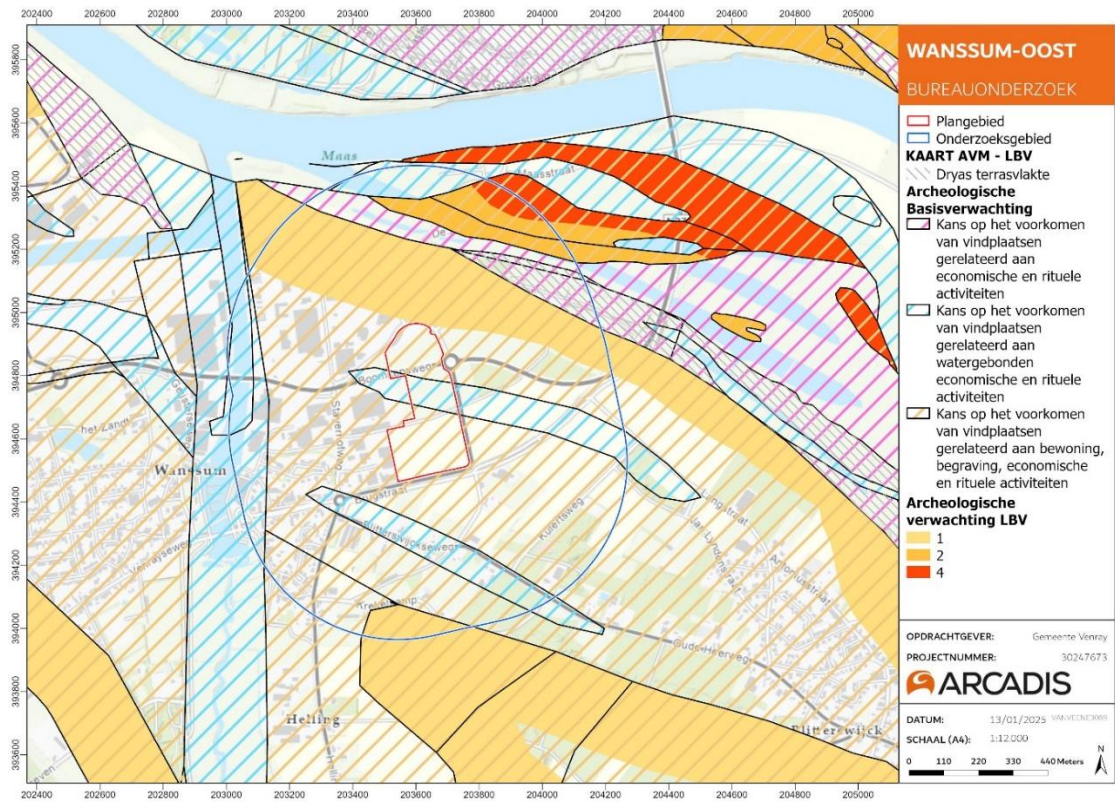
Staatssamenlevingen

Het plangebied krijgt voor deze periode een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan bewoning, begraving en economische activiteiten, met ter plaatse van de geul een basisverwachting voor vindplaatsen gerelateerd aan economische en rituele activiteiten (Figuur 36). De geul heeft geen aanvullende verwachting, maar de rest van het plangebied krijgt een aanvullende verwachting op de thema's wonen en begraven (score 1/4).

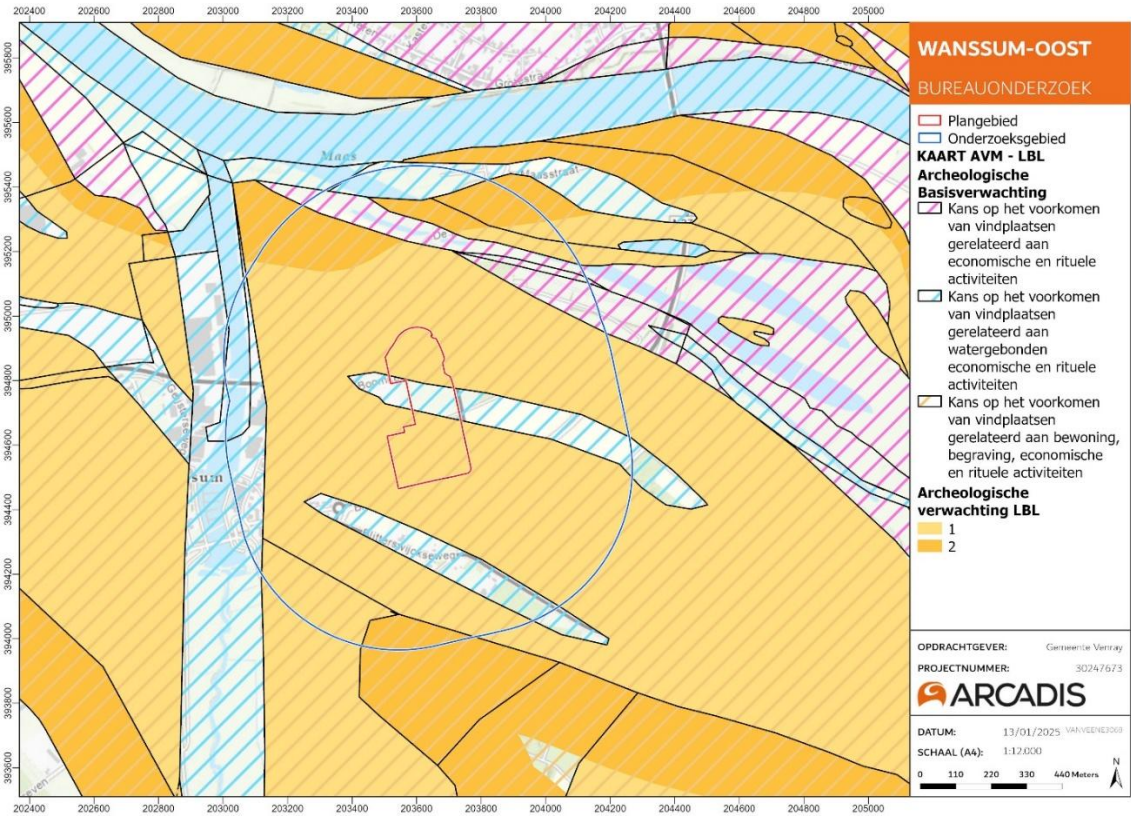
Economische archeologische resten kunnen bijvoorbeeld sporen van landbouw en wegen zijn, zowel als veldbrandovens, aardewerk, glas en metaal. Rituele activiteiten uit deze periode betreffen, naast kerken, eventueel losse devotieobjecten zoals wegkruizen en kapellen. Bij het thema wonen en begraven kunnen sporen voorkomen van bewoning (boerderijen, huizen) en samenhangende structuren, begravingen, crematies en kerkhoven.

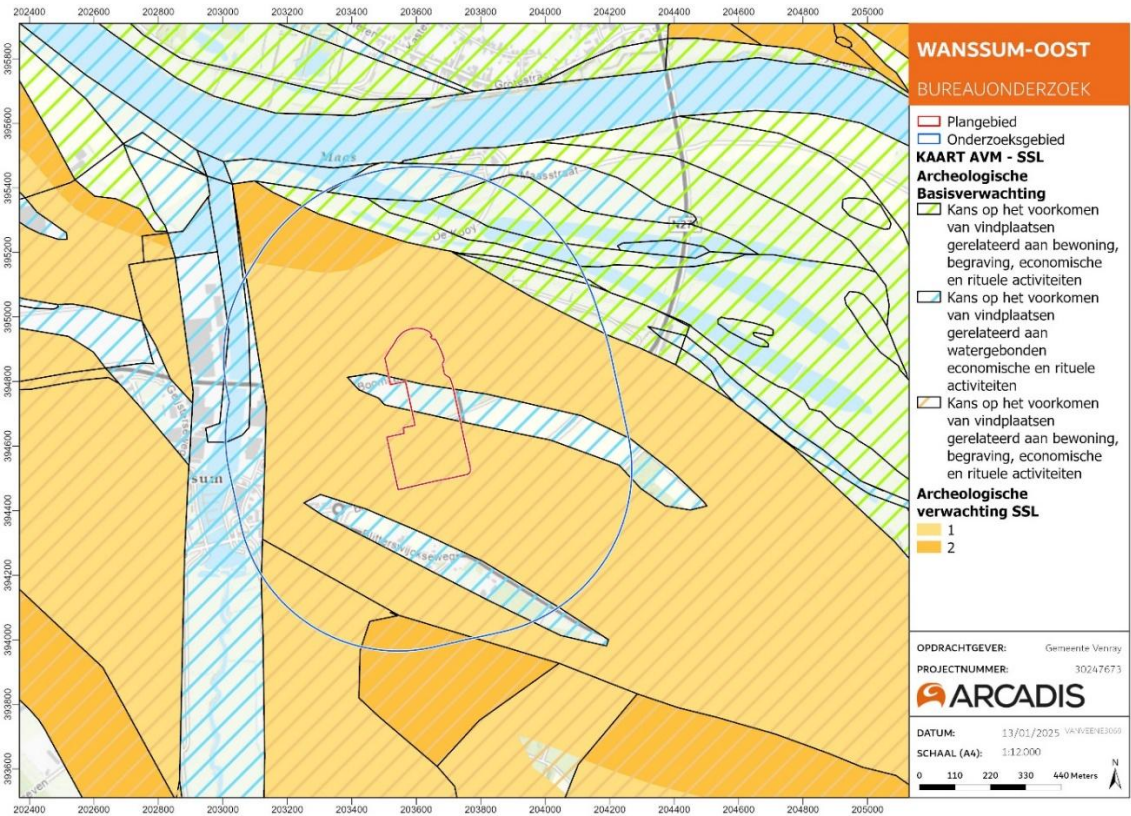
Figuur 33: Het plan- en onderzoeksgebied op de kaart jager-verzamelaars.

Figuur 34: Het plan- en onderzoeksgebied op de kaart vroege landbouwers.

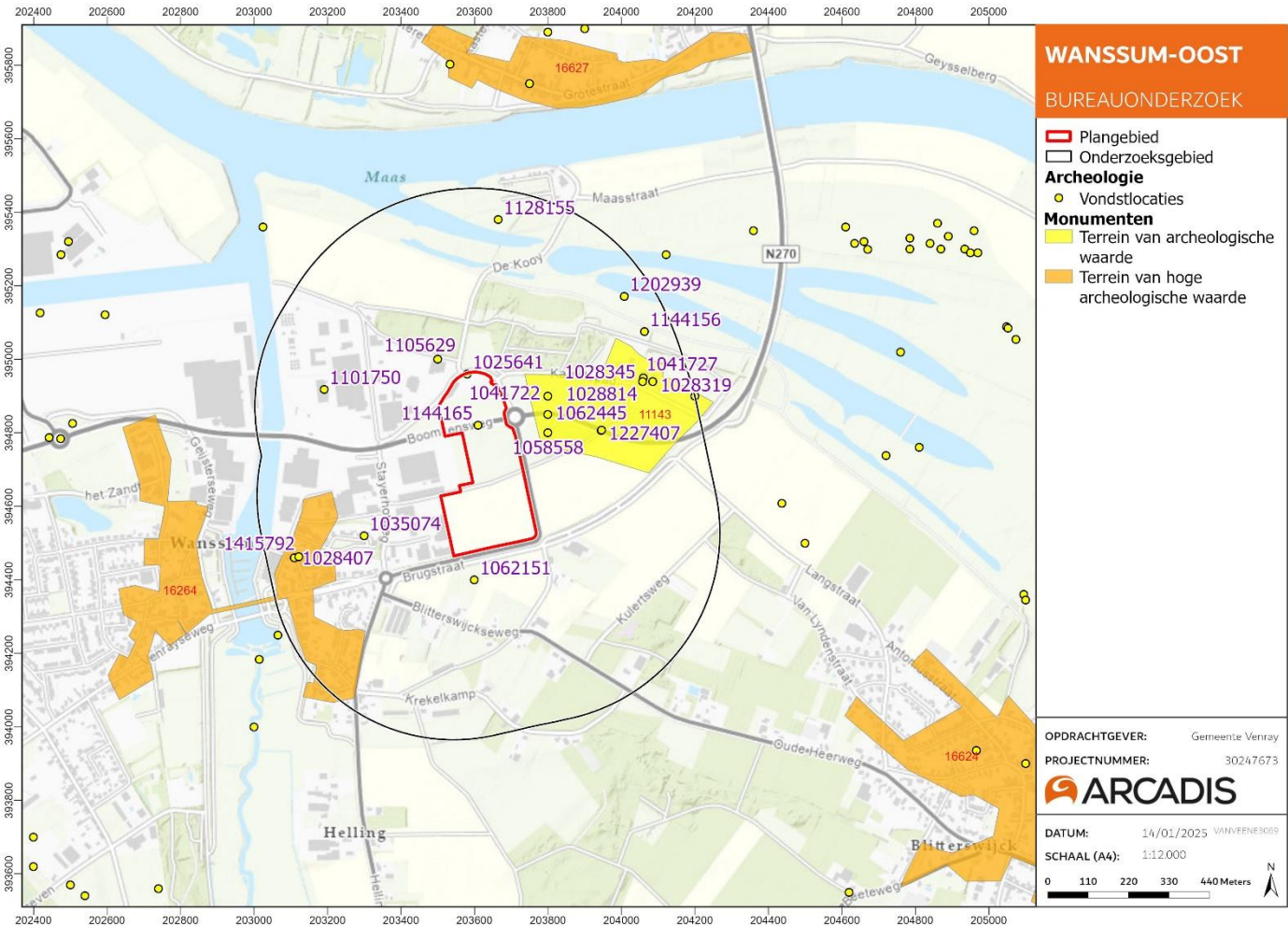

Figuur 35: Het plan- en onderzoeksgebied op de kaart late landbouwers.

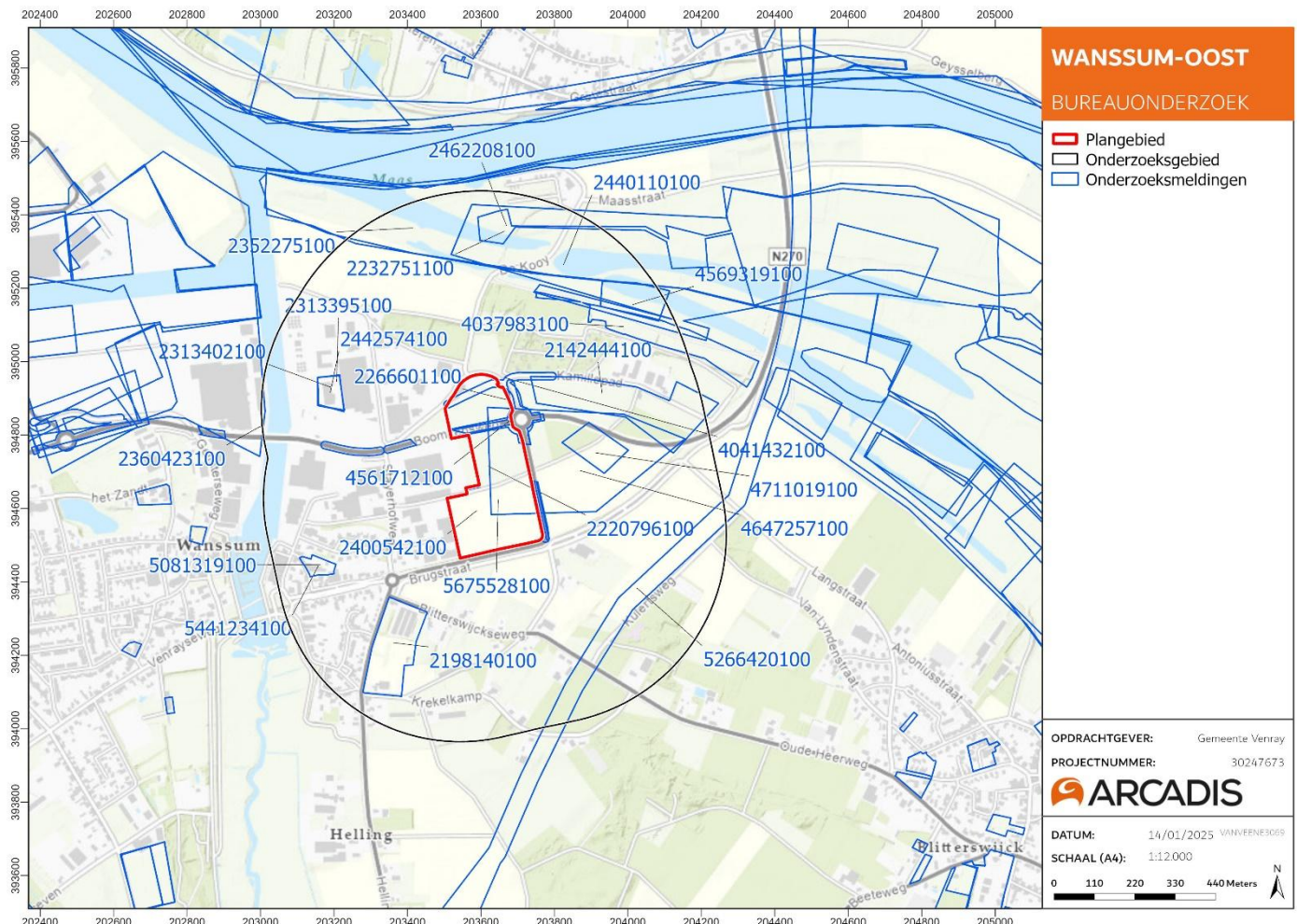

Figuur 36: Het plan- en onderzoeksgebied op de kaart staatssamenlevingen.

4.3 Vindplaatsen

Figuur 37: Vondstlocaties en monumenten in het onderzoeksgebied.

Figuur 38: Onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied.

4.3.1 AMK-terreinen

Op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) zijn bekende, gewaardeerde, archeologische vindplaatsen weergegeven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen terreinen van waarde, hoge waarde, zeer hoge waarde, en zeer hoge waarde – beschermd. In het laatste geval is het terrein een beschermd Rijksmonument. Het uitgangspunt bij AMK-terreinen is in principe behoud van archeologische resten in situ. In het onderzoeksgebied liggen twee AMK-terreinen (Figuur 37). Het gaat om een terrein van archeologische waarde (monumentnummer 11143) direct ten oosten van het plangebied en een terrein van hoge archeologische waarden ten zuiden van het plangebied (monumentnummer 16264). AMK-terrein 11143 betreft de restanten van een villa uit de Romeinse Tijd dat zich aan de rand van een rivierrand bevindt. De vondsten bestaan uit o.a. tegulae (dakpannen) en bouwpuin. Bij de aanleg van een woonhuis in dit gebied is bronzen vaatwerk aangetroffen op 90 cm -Mv, terwijl er ca. 200 meter ten westen van het terrein een rug ligt waar ook Romeins aardewerk is gevonden. Mogelijk is de rug onderdeel van een eventuele nederzetting rondom het AMK-terrein. Het terrein is door aspergeteelt (40-50 cm) en nieuwbouw echter matig tot sterk verstoord geraakt. In 2006 is de begrenzing van het terrein aangepast bij de herwaardering van de provinciale terreinen van archeologische betekenis. AMK-terrein 16264 betreft de oude dorpskern van Wanssum uit de periode late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. De begrenzing van het terrein is gebaseerd op kaarten uit de 19de en begin 20ste eeuw. Binnen de contouren kunnen resten vanaf de late Middeleeuwen voorkomen, bewoning uit de vroege en volle Middeleeuwen kan eventueel buiten deze grenzen voorkomen.

4.3.2 Vindplaatsen

Vindplaatsen zijn alle bekende archeologische vindplaatsen die geregistreerd zijn in Archis, zijn aangeleverd vanuit amateur archeologen en gemeenten en/of zichtbaar zijn op historische kaarten. De vondstmeldingen worden toegelicht in Tabel 9 en zijn weergegeven in Figuur 37.

De helft van de vondstmeldingen in het onderzoeksgebied liggen binnen de contouren van het AMK-terrein 11143, de Romeinse villa. Uiteraard dateren de meeste van deze vondsten ook uit de Romeinse Tijd, echter zijn er ook enkele vondsten die uit eerdere of latere periodes dateren. De overige vondstmeldingen liggen verspreid rondom het plangebied en betreffen vondsten met dateringen uit alle perioden. Het grootste deel dateert echter uit de periode Romeinse Tijd-Nieuwe Tijd. In het plangebied is sprake van twee vondstmeldingen. De eerste betreft een vuurstenen afslag uit het Paleolithicum en mestaardewerk uit de periode Neolithicum-Nieuwe Tijd, waarbij het mestaardewerk in een boring net buiten het plangebied is aangetroffen. De vondsten zijn niet gerelateerd aan een vindplaats. De tweede vondstmelding is aangeduid bij de noordelijke grens van het plangebied en is een beschrijving uit literatuur van de jaren '50. Het gaat hier om aardewerk uit de Romeinse Tijd, echter is het ook mogelijk dat deze vondsten ter plaatse van het AMK-terrein zijn aangetroffen. In ieder geval zijn ze waarschijnlijk gerelateerd aan de Romeinse nederzetting in het gebied.

Tabel 9: Vondstmeldingen in het onderzoeksgebied.

Zaak IDnummer	Plaats / Coördinaten (x, y)	Beschrijving
1144165	Wanssum / 203610, 394821	Verspoeld fragment vuurstenen afslag uit het Paleolithicum en mestaardewerk uit de periode Neolithicum – Nieuwe Tijd. Geen aanwijzing voor een vindplaats. Zie ook onderzoeksmelding 4561712100.
1025641	Wanssum (De Kooy) / 203580, 394960	Verschillende vondsten van keramiek (o.a. gedraaid aardewerk, terra sigillata bord, amfoor) uit voornamelijk de Romeinse Tijd. De gegevens zijn afkomstig uit literatuur van de jaren '50.
1105629	Wanssum (Maas) / 203500, 395000	Koperen as uit de Romeinse Tijd. Gegevens uit het archief.
1062151	Wanssum (Hoogveld) / 203600, 394400	Aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen. Aangetroffen tijdens een veldkartering in 1989.
1035074	Wanssum / 203300, 394520	Aardewerk uit de Vroege Middeleeuwen. Aangetroffen tijdens graafwerkzaamheden in 1969.
1101750	Wanssum (Busserhofweg) / 203191, 394918	Verschillende vondsten van keramiek (o.a. handgevormd aardewerk en roodbakkerend geglaazuurd aardewerk) uit de periode Bronstijd-IJzertijd, de IJzertijd, de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen. Ook is een slak uit de Bronstijd-Nieuwe Tijd aangetroffen. De vondsten zijn onderdeel van een behoudenswaardige vindplaats. Zie ook onderzoeksmelding 2442574100.
1028407	Wanssum / 203110, 394460	Aardewerk en één ijzeren vondst uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd. Aangetroffen tijdens graafwerkzaamheden in 1949.
1128155	Wanssum (De Kooy) / 203665, 395380	Losse vondsten, o.a. vuursteen (Mesolithicum-Neolithicum) en aardewerk uit de periodes Romeinse Tijd-Nieuwe Tijd. Zie ook onderzoeksmelding 2462208100.
1144156	Wanssum / 204062, 395076	Aardewerk uit de periode IJzertijd-Romeinse Tijd en bouwkeramiek uit de Romeinse Tijd. Zie ook onderzoeksmelding 4037983100.
1415792	Wanssum (Achterstraat 4) / 203122, 394463	Restanten van historische bebouwing en vondsten (aardewerk, bouwkeramiek) uit de Middeleeuwen en aardewerk uit de IJzertijd. Zie ook onderzoeksmelding 5441234100.
1202939	Wanssum (Ooijen Wanssum) / 204008, 395172	Verschillende vondsten, o.a. keramiek uit de Romeinse Tijd-Nieuwe Tijd en enkele vuurstenen objecten uit de periode Neolithicum-Bronstijd. Zie ook onderzoeksmelding 4569319100.
Vondstmeldingen binnen de contour van AMK-terrein 11143		
1041722	Wanssum (Kooise Berg) / 203800, 394900	Vondsten van keramiek uit de late IJzertijd en Romeinse Tijd. Ook vaatwerk van glas uit de Romeinse Tijd.
1062445	Wanssum (Hoogveld) / 203800, 394850	Vondsten van keramiek uit de Romeinse Tijd. Aangetroffen tijdens een veldkartering in 1989.
1058558	Wanssum (Kooise Berg) / 203800, 394800	Vondsten van keramiek uit de Romeinse Tijd. Aangetroffen tijdens een veldkartering in 1989.
1227435 / 1227407	Wanssum (Peschweide) / 203946, 394807	Vondsten van zandsteen/kwartsiet uit de periode Neolithicum-IJzertijd en vondsten van keramiek uit het Neolithicum, de IJzertijd, de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen. Ook vuurstenen afslagen uit het Mesolithicum. Meerdere sporen uit de periode Bronstijd-Middeleeuwen, o.a. greppels en wegen. Zie ook onderzoeksmelding 4647257100.
1041727	Wanssum (Par Akker) / 204060, 394950	Verschillende vondsten van keramiek uit de Romeinse Tijd.
1028814	Wanssum (Peschweide) / 204058, 394940	Bronzen munt van Antoninus Pius (138-161 n. Chr.) uit de Midden Romeinse Tijd.
1028345	Wanssum / 204058, 394940	Dolium (keramiek) uit de Midden Romeinse Tijd.

1031402 / 1031403	Wanssum (Peschweide) / 204058, 394940	Objecten van brons, ijzer en keramiek uit de periode vanaf de Romeinse Tijd tot aan de Middeleeuwen.
1028417	Wanssum / 204058, 394940	Bronzen object uit de Romeinse Tijd, mogelijk onderdeel van een weegschaal. Gevonden in een aspergeveld in een kuil met Romeinse puinresten.
1060230	Wanssum (Par Akker) / 204058, 394940	Tegulae uit de Romeinse Tijd.
1028319	Wanssum (Peschweide) / 204085, 394940	Verschillende vondsten van keramiek uit de Romeinse Tijd en een kogelpot uit de Middeleeuwen.
1105760	Wanssum (Hoogveld) / 204200, 394900	Aardewerk (ondetermineerbaar) uit de Romeinse Tijd. Aangetroffen tijdens een veldkartering in 1989.

4.4 Eerder uitgevoerd onderzoek

In het onderzoeksgebied zijn meerdere bureau- en veldonderzoeken uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn beschreven in Tabel 10 en weergegeven in Figuur 37.

Tabel 10: Eerder uitgevoerd onderzoek.

Onderzoeksmelding	Datum / uitvoerder / type onderzoek	Resultaten
2142444100	2006 / BAAC / Booronderzoek	Dit onderzoek is niet digitaal beschikbaar. Het betreft booronderzoek ter plaatse van AMK-terrein 11143.
2198140100	2008 / BAAC / Booronderzoek	Dit onderzoek is niet digitaal beschikbaar. Het betreft booronderzoek tussen de Blitterswijkseweg en het Krekelkamp.
2220796100	2008 / Vestigia / Bureauonderzoek	Dit onderzoek is niet digitaal beschikbaar.
2232751100	2009 / ADC / Booronderzoek	Dit betreft een oppervlaktekartering en booronderzoek in het kader van het project Ooijen-Wanssum, ten noorden van het plangebied langs de Maas. Het gebied bestaat uit een kronkelwaardsysteem waar Neolithische resten aanwezig kunnen zijn onder jonge oeversedimenten. Tijdens de kartering zijn 82 oppervlaktevondsten gedaan, het gaat vooral om fragmenten aardewerk uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Eén fragment is mogelijk Romeins. Er zijn ook vuursteenfragmenten verzameld, echter zijn deze in ieder geval deels natuurlijk. Verder zijn enkele fragmenten dierlijk bot en metaal verzameld en is een gouden munt uit de 17 ^{de} eeuw aangetroffen. De vondsten zijn niet verbonden aan geomorfologische eenheden. Er zijn 121 boringen uitgevoerd, waarbij geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen. Het kronkelwaardsysteem bestaat uit een kronkelwaard uit het Neolithicum langs de Maas (beddingzand op 150 cm -Mv) en een kronkelwaard uit het Mesolithicum richting het zuiden (beddingzand op ca. 200 cm -Mv). Er wordt vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven aanbevolen voor deel van de kronkelwaardafzettingen, om een eventueel intact prehistorisch landschap in beeld te brengen. De diepte van het archeologisch niveau wordt verwacht tussen 50-200 cm -Mv.
2360423100 / 2352275100	2012 / ADC / Boor- en proefsleuvenonderzoek	Booronderzoek met proefputten in het kader van de ontwikkeling Zandmaas 2, ten noordoosten van het plangebied langs de Maas. In totaal zijn 111 boringen in raaien gezet tot dieptes van 1 tot meerdere meters. In het deelgebied bij Wanssum is een klein restant van het Jonge Dryas terras (laaggelegen) aangetroffen, de rest van het gebied bestaat uit een restgeul en Holocene kronkelwaarden. Door de lage ligging van het Dryas-terras en de geulen krijgen ze een lage verwachting, al kunnen er wel water-gerelateerde resten voorkomen. De verwachting van de kronkelwaarden is afhankelijk van de ouderdom, die nog bepaald moest worden door OSL-datering. Er worden specifieke aanbevelingen gedaan voor de strategie van het volgende fase van het veldwerk.

2266601100	2009 / RAAP / Bureauonderzoek	Een bureauonderzoek en verwachtingskaart van de Romeinse weg van Tongeren naar Nijmegen op de westoever van de Maas. Op basis van de verwachtingskaart liep de weg door of nabij het plangebied (vanaf de Groote Molenbeek naar Blitterswijk) en wordt er aanbevolen verkennend booronderzoek uit te voeren. Zie ook paragraaf 4.4.1.
2313395100 / 2313402100	2011 / Econsultancy / Bureau- en booronderzoek	Bureauonderzoek aan de Busserhofweg met aanvullend een verkennend booronderzoek. De bodemopbouw is intact: onder de bouwvoor ligt een enkeerdgrond. Het gebied behoudt een middelhoge archeologische verwachting voor resten uit alle perioden en een hoge verwachting voor resten uit de Romeinse Tijd. Er wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.
2442574100	2014 / Econsultancy / Proefsleuvenonderzoek	Het vervolg op bovenstaand onderzoek. Er zijn 7 sleuven aangelegd. In twee van de sleuven zijn aardewerkconcentraties aangetroffen van 900-700 v. Chr., waarschijnlijk binnen een afvalkuil en een ingegraven voorraadpot. Ook is aardewerk uit de Middeleeuwen aangetroffen dat mogelijk via bemesting op het land terecht is gekomen, al kan het ook zijn dat er in de omgeving Middeleeuwse bewoning heeft plaatsgevonden (het gebied ligt nabij de historische kern van Wanssum). Er zijn geen sporen aangetroffen. De vindplaats is behoudenswaardig, maar er wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen door het ontbreken van sporen.
2400542100	2013 / Vestigia / Bureauonderzoek	Dit onderzoek is niet digitaal beschikbaar.
2440110100	2013 / BAAC / Booronderzoek	Dit betreft een karterend booronderzoek in het plangebied Ooijen-Wanssum. In het deelgebied Wanssum is ten noordoosten van het huidige plangebied geboord en zijn 8 vindplaatsen in beeld gebracht. Deze vindplaatsen betreffen bewoning uit de periode Neolithicum-Romeinse Tijd of concentraties houtskoolspikkels. Vindplaatsen 1 en 3 bevinden zich op het Dryas-terras, waarbij resten van vindplaats 1 vanaf 70 cm -Mv en van vindplaats 3 vanaf 35 cm -Mv zijn aangetroffen. Er is geen kaart beschikbaar van de vindplaatsen, maar deze bevinden zich niet binnen het plangebied op basis van de onderzochte contour. Er wordt geadviseerd de diepte van werkzaamheden bij de vindplaatsen te beperken, of over te gaan op een proefsleuvenonderzoek.
2462208100	2017 / RAAP / Proefsleuvenonderzoek	Proefsleuvenonderzoek op 15 locaties (vindplaatsen) langs de Maas binnen het projectgebied Ooijen-Wanssum. Locaties 0-8 liggen ten noorden en noordoosten van het huidige plangebied, met locaties 0 en 4 het dichtstbij. Vindplaats 0 ligt langs De Kooy op een complex van kronkelwaardruggen, die in het noorden en zuiden overgaan in geulen. De top van de kronkelwaardrug (ca. 80 cm -Mv) dateert uit de Middeleeuwen. Beiden worden afgedekt met jonge oeverafzettingen. De proefsleuven zijn op 80-90 cm -Mv aangelegd. Er zijn geen sporen aangetroffen en 5 vondsten, waaronder scherven uit de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen. De vondsten zijn hier via overstroming terechtgekomen, er is geen sprake van een vindplaats. Er wordt geen verder onderzoek aanbevolen. Vindplaats 4 ligt tussen De Kooy en de N270 en ligt erg laag met hoge grondwaterstanden, waardoor niet dieper is gegraven dan 75 cm. De locatie bevindt zich op de overgang van een brede Holocene geul naar een Holocene kronkelwaard. De vindplaats bestaat uit vondsten van verbrand bot, leem en houtskool op een diepte van 35-50 cm -Mv, aangetroffen tijdens eerder onderzoek. In een kijkgat werden scherven uit de Romeinse Tijd aangetroffen. Er is een proefsleuf aangelegd op 40-50 cm -Mv, waarin geen sporen zijn aangetroffen maar wel 4 scherven aardewerk uit de Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Er is geen sprake van een vindplaats en er zijn geen aanbevelingen voor verder onderzoek.

		Locaties 1 en 3 liggen op het Jonge Dryas terras, onderbroken door meerdere geulen. Locatie 1 kon niet onderzocht worden, maar ter plaatse van locatie 3 bleek uit voorgaand onderzoek sprake van twee archeologische niveaus: in de top van het Jonge Dryas terras op ca. 110 cm -Mv en direct onder de bouwvoor in de oeverafzettingen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal 6 vindplaatsen aangetroffen, waaronder een vindplaats uit het Neolithicum-IJzertijd op een rivierduintje, een vindplaats uit dezelfde periode op een Dryas terrasrug en -laagte en een vindplaats uit de Middeleeuwen in een Dryas terraslaagte. De vindplaatsen in het deelgebied Wanssum dateren tussen het Neolithicum en de Nieuwe Tijd. Een deel van de vindplaatsen hier zijn behoudenswaardig.
4037983100	2017 / BAAC / Booronderzoek	Dit betreft een karterend booronderzoek in het kader van het project Ooijen-Wanssum, ten noorden van het plangebied (locatie W4, ten oosten van de Kooische Berg). Er zijn 107 boringen geplaatst met een gemiddelde boordiepte van 1,9 m -Mv en 4 kijkgaten. Uit het booronderzoek blijkt dat het zuidelijke deel van het onderzochte gebied (richting het huidige plangebied) bestaat uit een rivierterras uit het Jonge Dryas, afgedekt met relatief recente oeverwalafzettingen (ca. 65 cm dik). Door het terras lopen meerdere geulen van ca. 1,5 meter diep. Het terras bevindt zich op ca. 12,1 m +NAP. Aan de noordoostkant wordt het terras begrensd door een vroeg-Holocene restgeul van 470 meter breed. M.u.v. de bouwvoor zijn geen verstoringen aangetroffen. Er zijn op drie locaties zeven vondsten gedaan, allen op het Dryas-terras. Er is sprake van één vindplaats, langs de Haalweide, waarvan de archeologisch relevante lagen op ca. 0,85 m -Mv (12,4 m +NAP) liggen. De vondsten bestaan uit keramiek (aardewerk en bouwkeramiek), houtskoolspikkels en verband huttenleem en dateren uit de periode IJzertijd-Romeinse Tijd. Ze kunnen gerelateerd worden aan bewoning uit deze periode. Ter plaatse van de vindplaats wordt vervolgonderzoek (IVO-P) aanbevolen indien werkzaamheden dieper reiken dan 50 cm -Mv. Voor de rest van het gebied wordt geen vervolg geadviseerd.
4569319100	2017 / BAAC / Proefsleuvenonderzoek	Een proefsleuvenonderzoek ten noordoosten van het plangebied, ter hoogte van de vindplaats uit het bovenstaand booronderzoek op locatie W4. Er zijn 6 putten aangelegd tot in de top van het Dryas-terras of in de top van de afdekkende Laag van Wijchen. Het enige relevante spoor is een kuil met een kleiige vulling, maar of het antropogeen van aard is, is twijfelachtig. Er zijn 108 vondsten gedaan, voornamelijk aardewerk en bouwkeramiek, grotendeels in de oeverafzettingen. Deel van het aardewerk dateert uit de Romeinse Tijd en hangt mogelijk samen met de Romeinse villa nabij, maar het is onwaarschijnlijk dat het villaterrein tot aan vindplaats W4 doorloopt. De vondsten dateren in hun geheel uit de periode Neolithicum-Nieuwe Tijd. Op basis van dit onderzoek is besloten dat hier geen sprake is van een vindplaats, aangezien de vondsten niet in situ zijn maar verspoeld en er geen duidelijke begrenzing is. Er wordt geadviseerd het gebied vrij te geven.
4041432100	2017 / BAAC / Booronderzoek	Dit betreft een karterend booronderzoek ten westen van het plangebied (locatie W1 west). Het onderzochte gebied ligt aan de andere kant van Wanssum en is hiermee niet geheel relevant voor het huidige plangebied. Er zijn meerdere soorten afzettingen aangetroffen en er zijn twee vindplaatsen aangetroffen. De eerste vindplaats is aangetroffen in de top van het Jonge-Dryas terras, direct onder het akkerdek, en betreft nederzettingsresten uit de periode Bronstijd-Romeinse Tijd. Eventueel zouden oudere vindplaatsen (Mesolithicum) hier ook kunnen voorkomen, maar hier zijn geen aanwijzingen voor gedaan. De tweede vindplaats bevindt zich in de top van het Bøllingterras, direct onder een recent ophoogdek, en betreft bewoningsresten uit het Mesolithicum en Neolithicum. Eventueel zouden hier ook resten uit het laat-Paleolithicum verwacht kunnen worden.

4561712100	2017 / BAAC / Booronderzoek	Dit betreft een karterend booronderzoek deels in het plangebied (locatie W1 oost), t.h.v. de rotonde van de Boomkensweg. Boringen 1-23 zijn hier gezet, boringen 24-30 net ten oosten van het plangebied, ook langs de weg. Er zijn 2 vondsten aangetroffen, in boring 1 en in boring 13. De vondst in boring 1 betreft bewerkt vuursteen uit het Paleolithicum aangetroffen in de top van de oeverwalafzettingen van het Allerød-terras, aangevoerd door water en daarom geen aanwijzing voor een vindplaats. De vondst in boring 13 betreft een fragment aardewerk (uit het Neolithicum-heden) in de top van de oeverwalafzettingen, echter is geconcludeerd dat dit 'mestaardewerk' is dat hier door bioturbatie terecht is gekomen. Het onderzoek heeft ook aangetoond dat de geomorfologie van het gebied niet overeenkomt met de verwachting van een relatief hoog gelegen Dryas terras. In plaats daarvan zijn bedding- en oeverafzettingen aangetroffen uit het Allerød-interstadiaal. Door de hoge ligging van dit terras is ook geen sprake van afdekkende Holocene oeverafzettingen. Wel is een akkerdek aangetroffen van gemiddeld 75 cm dik. Er zijn met uitzondering van de bouwvoor geen verstoringen aangetroffen. Door het ontbreken van archeologische indicatoren kan de hoge verwachting naar laag worden bijgesteld en wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.
4647257100 / 4711019100	2018 / BAAC / Proefsleuvenonderzoek en opgraving	Een proefsleuvenonderzoek en opgraving variant begeleiding ter plaatse van de Peschweide en op het AMK-terrein ten oosten van het plangebied. Het gaat om het tracé van de huidige rondweg. Er zijn 8 proefsleuven aangelegd. De bodem in het gebied bestaat uit een bouwvoor van 45-50 cm dik met op ca. 1,20 m -Mv de C-horizont. Er is geconcludeerd dat het hier ook om het Allerød-terras gaat. Er zijn 7 relevante sporen aangetroffen: greppeldelen, drie kuilen en een bundel karrensporen. Een van de greppeldelen is mogelijk een bermgreppel van de toegangsweg naar de Romeinse villa. De karrensporen zijn waarschijnlijk van de Parakkerweg, die in het verleden een andere loop had. Op twee locaties werden concentraties aardewerk aangetroffen, uit het vroeg-Neolithicum en uit de Bronstijd. De proefsleuven zijn hier uitgebreid maar er zijn verder geen restanten aangetroffen die duiden op een vindplaats. Ter plaatse van de Romeinse greppel (bij de voormalige Parakkerweg) is een begeleiding uitgevoerd, waarbij een tweede greppel ca. 6 meter van en parallel aan de eerste is aangetroffen. De sporen zijn op ca. 1,20 m -Mv aangetroffen. Er kan geconcludeerd worden dat dit een Romeinse weg betreft. Of het wegdek met grind geplaveid is geweest, is niet duidelijk geworden.
5081319100	2021 / Aeres Milieu / Booronderzoek	Booronderzoek bij de Achterstraat 4, ten westen van het plangebied. Er zijn 6 boringen gezet, waarbij de natuurlijke ondergrond op 70-140 cm -Mv is aangetroffen (12,93-14,04 m +NAP). De bodemopbouw bestaat uit een oever- en beddingafzettingen van de Maas (grindrijk zand), afgedekt door sterk zandig leem, afgezet tijdens periodes van hoog water. Het gebied is hierna opgehoogd met een antropogeen opgebrachte zandlaag. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Gezien de bodemopbouw en de aanwezigheid van bruine enkeerdgronden, blijft de (middel)hoge verwachting voor resten uit de periode Mesolithicum-Nieuwe Tijd gehandhaafd en wordt proefsleuvenonderzoek aanbevolen.
5441234100	2023 / Aeres Milieu / Proefsleuvenonderzoek	Dit is het vervolg op bovenstaand onderzoek. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn aan de westzijde van het gebied restanten van historische bebouwing aangetroffen, dat waarschijnlijk al aanwezig was in de Middeleeuwen op basis van vondstmateriaal. Op de rest van het terrein is sprake van sporen waarvan de aard en datering niet duidelijk zijn, maar vermoedelijk zijn deze sporen ook gerelateerd aan bewoning. In het akkerdek en in de top van de C-horizont zijn vondsten uit de IJzertijd gedaan. Er werd geadviseerd het gebied verder te onderzoeken.

		d.m.v. een opgraving, daar waar werkzaamheden dieper dan 50 cm -Mv reiken, echter heeft het bevoegd gezag het terrein vrijgegeven.
5266420100	2022 / BAAC / Bureauonderzoek	Dit onderzoek is nog niet afgemeld.
5675528100	2025 / Arcadis / Bureauonderzoek	Dit betreft het huidige onderzoek.

Een groot deel van het eerder uitgevoerde onderzoek heeft betrekking op het project Ooijen-Wanssum, ten noordoosten van het plangebied langs de Maas. Hier zijn meerdere vindplaatsen vanaf de prehistorie tot aan de Nieuwe Tijd aangetroffen. Prehistorische vindplaatsen hangen voornamelijk samen met de hogere delen van het landschap, zoals de kronkelwaardruggen en terrasruggen, echter werden minder hooggelegen delen zoals terraslaagtes ook gebruikt voor bewoning, alleen minder vaak. In geulen kunnen afvaldumpen aanwezig zijn. Vindplaatsen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd zijn minder gerelateerd aan de ligging van het landschap, deels omdat het vaak gaat om sporen van landgebruik en deels omdat de oeverafzettingen er voor zorgden dat het oorspronkelijke reliëf minder zichtbaar werd. Hierdoor had dit reliëf minder invloed op menselijke activiteiten. Archeologische resten in de omgeving zijn bijna altijd afgedekt door een jong overstromingsdek (vanaf de Late Middeleeuwen). Hierdoor zijn vondsten en sporen vaak goed geconserveerd.

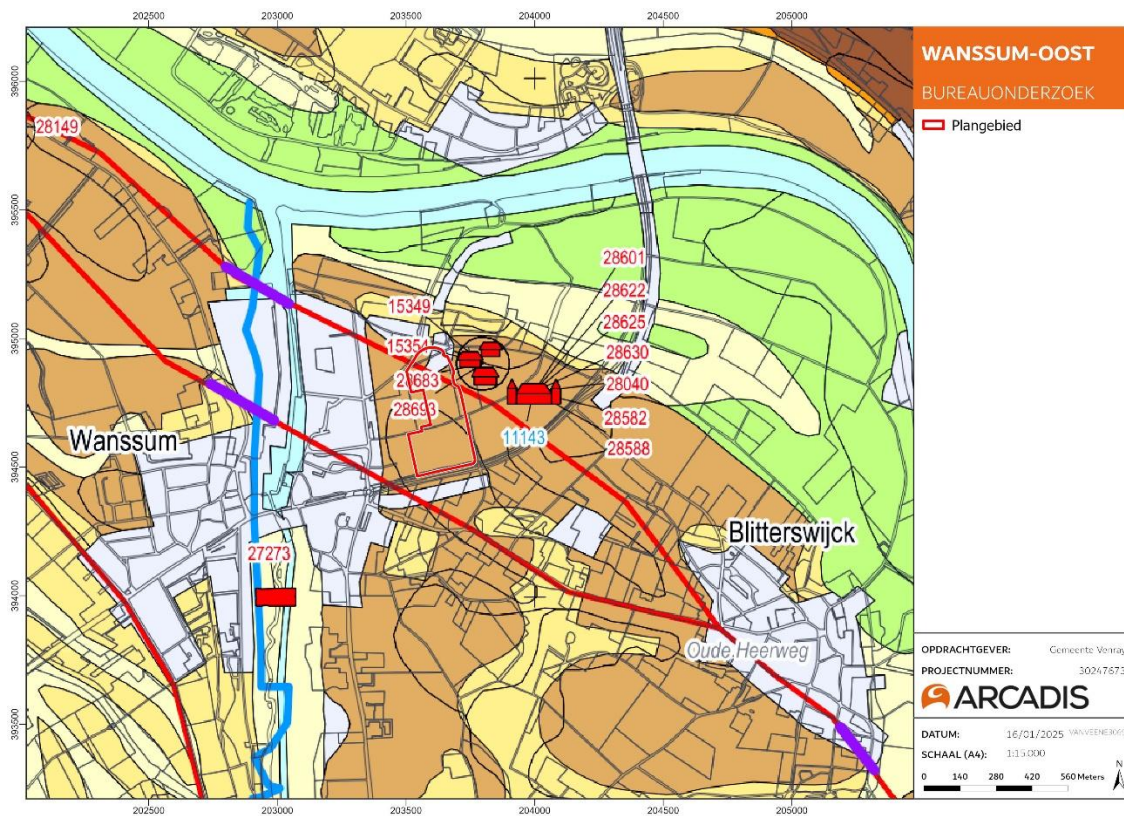
Buiten de uiterwaard is ook sprake van vindplaatsen en/of resten uit de prehistorie tot aan de Nieuwe Tijd. Ten oosten van het plangebied ligt het AMK-terrein, waar tijdens recent onderzoek een deel van een Romeinse (toegangs)weg is aangetroffen. Ten noorden van het plangebied zijn vondsten uit voornamelijk de Romeinse Tijd aangetroffen die eventueel gerelateerd zijn aan het AMK-terrein. Richting de kern van Wanssum zijn resten van historische bebouwing aangetroffen en aan de overkant van de haven kwamen ook resten uit het Mesolithicum-Neolithicum voor. Deze laatste vondsten zijn gedaan in de top van het Bøllingterras, met recentere vondsten (vanaf de Bronstijd) in het Dryasterras. Op basis van booronderzoek uitgevoerd in het plangebied is hier geen sprake van een Dryas-terras en geul, maar van een terrasvlakte en restgeul uit het Allerød-interstadiaal (ca. 13.900-12.850 jaar BP). De aanwezigheid van een akkerdek van ca. 75 cm dik is wel vastgesteld. Richting de Kooische Berg is net buiten het plangebied wel de aanwezigheid van het Dryas-terras vastgesteld, op basis van onderzoek rondom vindplaats W4. Ten oosten van het plangebied, bij het AMK-terrein, is het Allerød-terras aanwezig. De terrasindeling van het gebied volgens onderzoek door Tebbens in 1999 en van Putten in 2014 is weergegeven in Figuur 7.

Tot slot blijken de archeologisch relevante lagen min of meer onverstoord te zijn en veelal afgedekt door jongere oeverafzettingen en/of akkerdekken van meerdere tientallen centimeters dik. In het booronderzoek in het plangebied is echter aangetoond dat het akkerdek en eventueel de top van het oorspronkelijke maaiveld wel zijn verstoord. Archeologische resten kunnen ook door verspoeling en bemesting buiten hun oorspronkelijke context aanwezig zijn.

4.4.1 Verwachtingskaart Romeinse weg

Zoals al in de tabel benoemd heeft RAAP¹⁷ een bureauonderzoek opgesteld voor de Romeinse weg op de westelijke oever van de Maas. Hierin is een verwachtingskaart en Plan van Aanpak voor vervolgonderzoek in opgenomen. Op deze kaart ligt het plangebied op een Pleistoceen terras (midden) met akkerdek. De Romeinse weg kan in dit gebied twee mogelijke routes hebben gevolgd richting Blitterswijk: door het plangebied heen of net ten zuiden van het plangebied. Aangezien het verwachte routes zijn, sluit dit niet uit dat de weg eventueel een andere loop heeft gehad en dus buiten de aangegeven tracés voor kan komen. Op de kaart staan ook de Romeinse villa en de overige Romeinse nederzittingsresten aangegeven ter hoogte van het AMK-terrein. In het Plan van Aanpak is voor het gebied bij Wanssum (met uitzondering van de oversteekplaats) vervolgonderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek en/of sonderingen aanbevolen. Dit omdat de vondstzichtbaarheid onvoldoende is voor oppervlaktekartering en een afdekkend pakket hier voorkomt. In voorgaand onderzoek is de aanwezigheid van een Romeinse weg ten oosten van het plangebied, bij het AMK-terrein, in ieder geval wel vastgesteld (zie Tabel 10, onderzoeksmelding 4647257100. Er wordt echter aangenomen dat dit een aftakking (*diverticulum*) van de hoofdweg is, die verder naar het zuiden verwacht wordt.

¹⁷ Janssens 2011

legenda

archeologie

- brug
- brug/beschoeiing
- depositie
- grafveld
- haven/beschoeiing
- heiligdom
- legerplaats
- militair
- munt
- muntschat
- nederzetting
- nijverheid
- tolhuis
- tumulus
- veer
- villa
- wachtpost
- weg
- 15349 ARCHIS-waarnemingsnummer
- 409304 ARCHIS-vondstmeldingsnummer
- 8338 monumentnummer
- 2 niet aangemelde vindplaatsnummer

ankerpunten Romeinse weg

- goed ankerpunt
- gemiddeld ankerpunt
- overig

geomorfologie

- Holocene
- Pleistocene, hooggelegen
- Pleistocene, midden
- Pleistocene, laaggelegen
- verstoord
- water
- esdek op Pleistocene, hooggelegen
- esdek op Pleistocene, midden
- stuifzand

overig

- Heerweg historisch toponiem
- AHN indicator Romeinse weg
- beek en/of oude meander
- Romeinse weg
- overgang nat gebied
- provinciegrens
- grens studiegebied

Figuur 39: Het plangebied op de verwachtingskaart van de Romeinse weg op de westelijke Maasoever.

4.4.2 Verwachtingskaart Ooijen-Wanssum

Voor het project Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum heeft BAAC¹⁸ een archeologische inventarisatie uitgevoerd, waarbij verschillende landschappelijke en archeologische kaarten zijn opgesteld. Op de archeolandschappelijke eenhedenkaart ligt het plangebied op een hoog gelegen (Dryas) terrasvlakte met een terrasgeul die deels door het

¹⁸ van Putten 2014

gebied heen ligt, beide bedekt met oeverwalafzettingen¹⁹. De archeologische verwachtingen zijn opgedeeld per periode en zijn als volgt:

- Steentijd jachtkampementen = lage verwachting.
- Boeren nederzettingen = hoge verwachting, inclusief specifiek i.v.m. de Romeinse villa in het oosten, met uitzondering van de geul waar een lage verwachting geldt. De twee varianten van de Romeinse weg zijn ook aangegeven.
- Natte context archeologie = de verwachting op de droge gebieden (waar het plangebied ligt) is hoog, met uitzondering van de geul (verland) waar een lage verwachting geldt. In de natte delen worden geen nederzittingsresten verwacht, maar kunnen bijzondere archeologische datasets voorkomen, zoals restanten van bruggen, rituele deposities, afvaldumpen of resten gerelateerd aan de jacht. De geul binnen het plangebied heeft echter geen verwachting op natte context archeologie gekregen.

4.5 Tweede Wereldoorlog

Op de Indicatieve Kaart van Militair Erfgoed liggen er geen elementen uit de Tweede Wereldoorlog in het plangebied. Langs de Maas lag de Maaslinie, die diende om een eventuele Duitse aanval en opmars richting het westen tegen te houden. De linie bestond uit een lange reeks kazematten verbonden door prikkeldraadversperringen een eerder gebouwde rivierkazematten bij bruggen, vanuit waar de bruggen opgeblazen konden worden. Een klein deel van de kazematten langs de Maas bestaat nog. Op de ruimingskaart van Beobom zijn wel enkele elementen aangegeven. In het noorden van het plangebied, tussen de N270 en De Kooy, is sprake van een eventueel mijnenveld. De ligging hiervan is indicatief. Ook ligt dit deel van het gebied binnen een kaartvak waar luchtaanvallen door de Britse Second Tactical Airforce hebben plaatsgevonden tussen september 1944 en mei 1945. Langs de Brugstraat is een munitieruiming aangegeven. De ligging hiervan is ook indicatief en gebaseerd op ruimrapporten van de EODD tussen 1968 en 2024²⁰.

Uit een dagboek bijgehouden door Piet van Els²¹, directeur van Landbouwbelaan in Wanssum, tijdens de laatste jaren van de oorlog, blijkt ook dat Wanssum veel verwoesting heeft meegemaakt. Zo vielen er Duitse granaten waarbij 'alle huizen min of meer worden getroffen' en hadden de Duitsers bij Wanssum een bruggenhoofd gevormd. De Engelsen waren tevens aanwezig in Wanssum om de bezetter te verdrijven. Eerder in de oorlog werd de Molenbeek verbreed om als verdedigingslinie te dienen, terwijl er ook loopgraven werden gegraven en er gepoogd werd een stuwdam bij de monding aan te leggen. Figuur 40 toont een foto uit 1944 van een wegaafsluiting bij Wanssum omdat er Duitse sluipschutters aanwezig waren.

De veerpont tussen Wanssum en Well heeft ook een rol gespeeld in de oorlog: nadat de veer in Bergen gebombardeerd werd op 23 september 1944, moest alles via Well de Maas over. De veer werd gebruikt voor troepen- en goederentransport, maar ook werden mannen meegenomen naar Duitsland voor dwangarbeid. Op 12 oktober werd Well gebombardeerd door de geallieerden, maar de veerpont werd bijna niet geraakt²².

Verder staat er in Wanssum het oorlogsmonument 'Sporen die bleven', die herinnert aan de razzia's in oktober en november van 1944, waarbij meer dan 3.000 jongens en mannen in het gebied tussen de Peel en de Maas gedwongen werden te werken in Duitsland. De razzia's staan bekend als de Grote Kerkrazzia, omdat een groot deel van de mannen werd opgepakt toen ze de kerk verlieten na afloop van een mis op 8 oktober. Het monument is deel van een serie monumenten in 45 dorpen in Noord- en Midden-Limburg²³.

¹⁹ Het onderzoek uitgevoerd in en rondom het plangebied heeft echter aangetoond dat hier sprake is van een Allerød-terras en -restgeul.

²⁰ <https://www.beobom.nl/achtergrond/ruimingskaart/>

²¹ Gepubliceerd als 'Dorp aan de frontlinie'; <https://www.fasol.nl/dorp-aan-de-frontlinie/>

²² <https://www.archiefwell.nl/toponiemen/pontveer---bruggen/pontveer-veerpont-maas-well-wanssum>

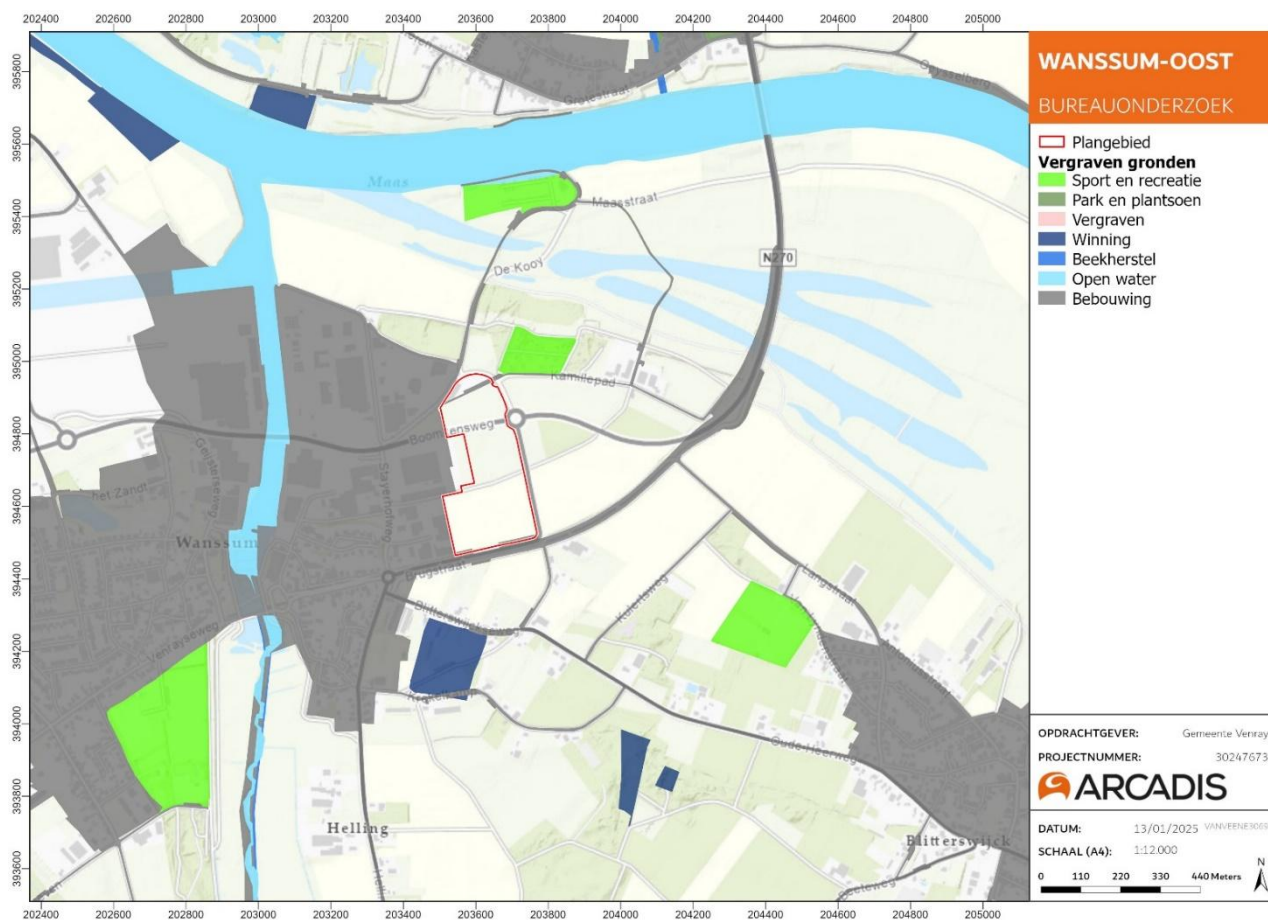
²³ <https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/zoeken/2929/wanssum-sporen-die-bleven>

Figuur 40: Een wegafsluiting bij Wanssum ten gevolge van de aanwezigheid van Duitse sluipschutters. Bron: British Official Photograph, via beeldbank NIMH.

4.6 Verstoringen

Op de kaart van Vergraven Gronden is het plangebied aangegeven als nagenoeg onverstord. Het industrieterrein ten westen van het plangebied is aangegeven als bebouwd, alsmede de Brugstraat en een klein deel van de parkeerplaats in het noorden. Het plangebied kan echter verstord zijn geraakt door agrarische activiteiten in het verleden en bij de aanleg van de N270. Uit de eerder uitgevoerde onderzoeken in het gebied blijkt wel dat de bodemopbouw grotendeels intact is, met uitzondering van de bouwvoor.

Figuur 41: Het plangebied op de kaart Vergraven Gronden.

5 Conclusies en aanbevelingen cultuurhistorie en landschap

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies besproken. Op basis daarvan worden algemene aanbevelingen gedaan ten behoeve van het behouden en/of inpassen van cultuurhistorische en landschappelijke elementen. De elementen zijn weergegeven in Figuur 42 en zijn samengevat in Tabel 11.

Er zijn meerdere landschappelijke en cultuurhistorische elementen aanwezig in het plangebied, deels verbonden met de ontstaansgeschiedenis van het gebied, maar vooral met het gebruik van het landschap door de mens. Dit wordt onderstaand door middel van de vragen uit paragraaf 1.6.2 besproken.

1. Welke aardkundige of landschappelijke elementen zijn aanwezig in het projectgebied?

Het plangebied ligt ter plaatse van twee aardkundige/landschappelijke vlakelementen: het rivierdal en een rivierduinencomplex. Het rivierdal is samen met de beekdalen de belangrijkste structuurdrager van het landschap in Noord- en Midden-Limburg en wordt o.a. gekenmerkt door een half open karakter en de verschillen in reliëf. Niet alleen de ontstaansgeschiedenis van het gebied, maar ook het gebruik van het landschap door de mens hangen samen met de kenmerken van het rivierdal. Langs de zuidelijke grens van het plangebied is het rivierduinencomplex Heijen-Velden aanwezig. Dit betreft een gebied met aardkundige waarde wegens de gaafheid en representativiteit van het rivierduinencomplex. Rivierduinen zijn gevormd tijdens het Weichselien en hangen samen met de ontstaansgeschiedenis van het Maasdal. Langs de wegen die het plangebied omgrenzen, is ook sprake van bomenrijen. Terwijl dit geen historische beplanting betreft, is het wel kenmerkend voor oude ontginningsgebieden dat perceelsgrenzen en wegen begrensd worden door bomenlanen of houtwallen.

2. Indien er aardkundige of landschappelijke elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?

Voor het rivierdal geldt dat één van de uitgangspunten is om het open te houden. Aangezien het plangebied ontwikkeld wordt tot industrieterrein, lijkt dit geen mogelijkheid. Er wordt wel aanbevolen om de kenmerken van het rivierdal te behouden en/of te versterken door de aanwezige hoogteverschillen (het reliëf) zo veel mogelijk te behouden en door het aanbrengen van groenelementen langs de rand van het bebouwde gebied. Zo bestaat er een zichtbare overgang van bebouwd naar open. Ook wordt geadviseerd om waar mogelijk (gebiedseigen) erfrandbeplanting aan te brengen, om de kleinschaligheid en de variatie tussen open en gesloten terug te brengen.

Ter plaatse van het rivierduinencomplex in het zuiden van het plangebied wordt geadviseerd zo min mogelijk te ontgraven, om zo de bodemopbouw van het complex alsmede het reliëf intact te houden. Verder wordt aanbevolen de bestaande bomenrijen langs de wegen te behouden, en waar mogelijk, gebiedseigen beplanting in te passen langs eventuele toekomstige wegen en perceelsgrenzen in het gebied.

3. Welke cultuurhistorische elementen zijn er aanwezig in het projectgebied?

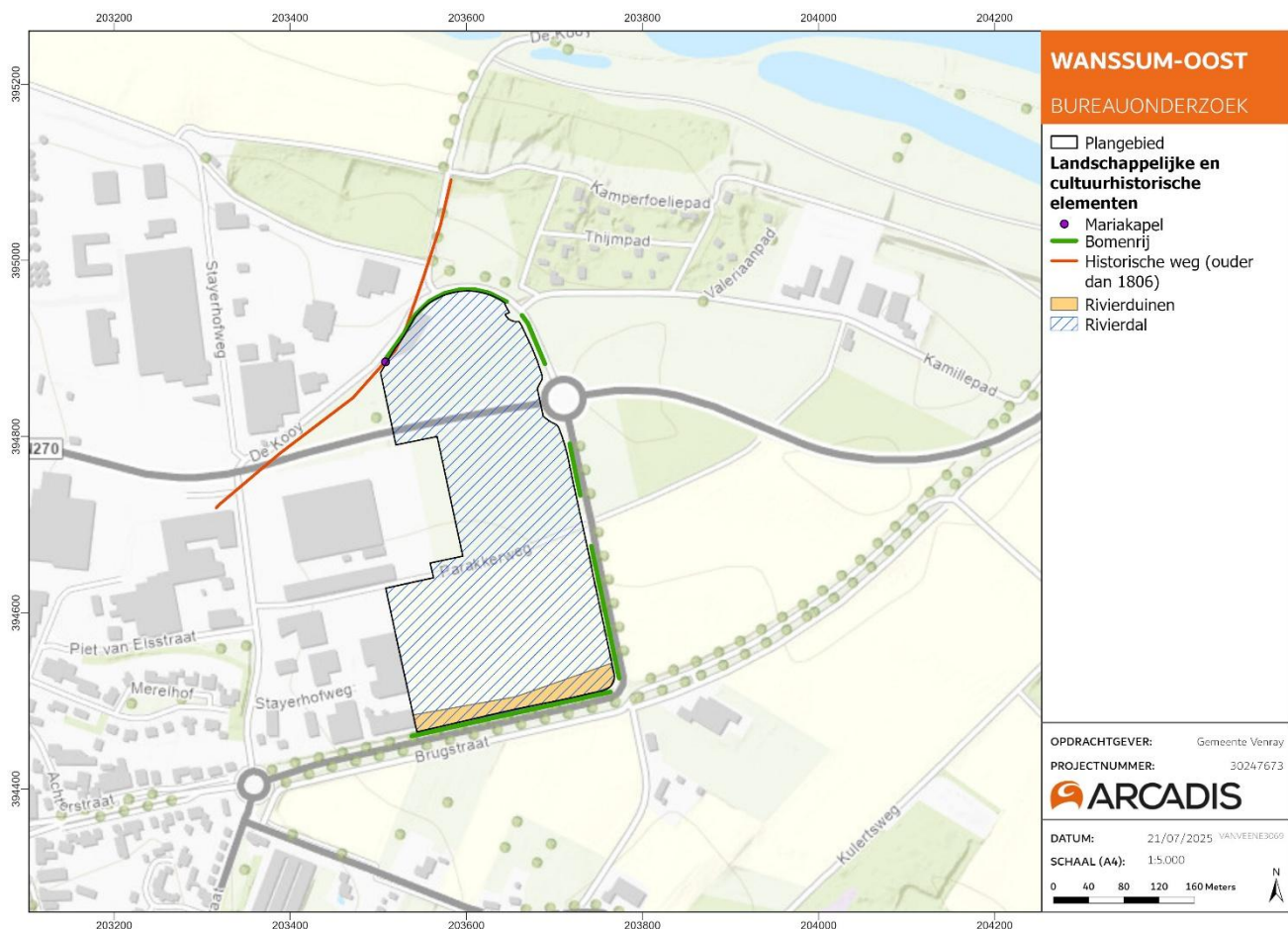
In het plangebied zijn twee cultuurhistorische elementen aanwezig: een weg ouder dan 1806 en een Mariakapel. De weg betreft de huidige weg De Kooy, in het noordwesten van het plangebied. Deze weg is duidelijk zichtbaar op de kadastrale minuutplannen uit 1811-1832 en hangt samen met het gebruik van het gebied. Zo leidde de weg in het noorden naar de veerpont, waar ook de Maasweg de uiterwaarden in liep, en in het zuiden naar Wanssum. De loop van de weg in zijn geheel is gewijzigd, maar langs het plangebied richting de Maas is de oorspronkelijke loop behouden. De Mariakapel betreft een kleine kapel net buiten de grens van het plangebied in het noordwesten. De kapel stamt uit de 19de eeuw en is verplaatst, maar stond oorspronkelijk (ook) langs de weg naar de veerpont. Mariakapellen en andere religieuze monumenten zijn kenmerkend voor het Maasdal.

4. Indien er cultuurhistorische elementen zijn aangetroffen, hoe kunnen deze worden beschermd, behouden, versterkt of ingepast?

Er wordt aanbevolen de oorspronkelijke loop van de weg De Kooy te behouden. Aangezien deze weg de grens vormt voor het plangebied, wordt echter niet verwacht dat er aanpassingen aan de weg worden gedaan. Tevens wordt aanbevolen de Mariakapel op de huidige locatie te behouden. Ook hier geldt dat aangezien de kapel net buiten het plangebied ligt, er niet verwacht wordt dat de kapel wordt verplaatst.

Tabel 11: Advies landschap en cultuurhistorie.

Element	Advies
Rivierdal	- Behouden groenelementen langs rand bebouwd gebied, om zo een zichtbare overgang van bebouwd naar open te creëren - Inpassen/aanbrengen (gebiedseigen) erfrandbeplanting om kleinschaligheid en de variatie tussen open en gesloten terug te brengen - Reliëf (hoogteverschillen) zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk versterken
Rivierduinen Heijen-Velden	- Ontgraving beperken om oorspronkelijke bodemopbouw en reliëf te behouden - Waar mogelijk bestaand reliëf versterken
Weg ouder dan 1806	Behouden oorspronkelijke wegenstructuur en terugbrengen kenmerken oude wegen waar mogelijk
Bomenrijen	- Behouden bestaande bomenrijen - Inpassen/aanbrengen (gebiedseigen) beplanting langs wegen en (toekomstige) perceelsgrenzen
Mariakapel	Behouden Mariakapel op huidige locatie

Figuur 42: Landschappelijke en cultuurhistorische elementen in het plangebied.

5.1 Vervolgstappen

De algemene adviezen en kansen per landschappelijk of cultuurhistorisch element zijn bovenstaand toegelicht en samengevat in Tabel 11. Om tot concrete voorstellen te komen m.b.t. de omgang met de geïnventariseerde elementen, kan een verdiepende studie plaatsvinden wanneer de exacte aanpassingen aan het gebied bekend zijn. Deze verdieping kan zich richten op het waarderen van de elementen, waarin bijvoorbeeld ook de belevingswaarde

van de elementen wordt meegenomen, en het specificeren van kansen voor het behouden en/of versterken van de elementen in relatie tot de bekende ingrepen, o.a. door middel van een veldbezoek.

6 Conclusies en aanbevelingen archeologie

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies besproken en op basis daarvan een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd. Als laatste wordt een advies gegeven voor archeologisch vervolgonderzoek.

6.1 Conclusie

1. Hoe ziet de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?

Het plangebied ligt in de geologische zone Be3: Formatie van Beegden; rivierzand en -grind. Op basis van de gegevens uit het Dinoloket kan dit lokaal afgedekt zijn met het dekzand, echter wijst het onderzoek in en rondom het plangebied hier niet op. Wel is het gebied afgedekt met een akkerdek van meer dan 50 cm dik. Geomorfologisch gezien ligt het plangebied op een dalvlakteterras, met in het noorden twee afgegraven gebieden. Terwijl de landschappelijke kaarten aangeven dat het hier om een Dryas-terrasvlakte gaat die doorsneden wordt door een Dryas-geul, heeft booronderzoek in het plangebied en proefsleuvenonderzoek ten oosten van het plangebied aangetoond dat hier sprake is van een Allerød-terras en restgeul. Ten noorden van het plangebied is wel een Dryas-terras aangetroffen. Op de bodemkaart ligt het plangebied in een zone met hoge bruine enkeerdgronden, wat overeenkomt met het aanwezige akkerdek en bevestigd is in voorgaand onderzoek.

2. Welke archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied zijn bekend?

In het plangebied zijn geen vindplaatsen bekend, maar zijn wel twee vondstmeldingen gedaan. De eerste melding gaat om een vuurstenen afslag uit het Paleolithicum en mestaardewerk uit de periode Neolithicum-Nieuwe Tijd, aangetroffen tijdens booronderzoek. De tweede vondstmelding beschrijft aardewerk uit de Romeinse Tijd, gebaseerd op literatuur uit de jaren '50. Ten oosten van het plangebied bevindt zich AMK-terrein 11143, een Romeinse villa. Hier zijn veel vondstmeldingen bekend van voornamelijk Romeinse ouderdom, al zijn hier ook resten aangetroffen uit oudere en recentere periodes. Tijdens recent onderzoek is bij de villa ook onderdeel van een Romeinse (toegangs)weg aangetroffen. Deze weg takte waarschijnlijk af van de hoofdweg, die vermoedelijk door of net ten zuiden van het plangebied liep. Ten noorden van het plangebied bij de Kooische Berg was een vermoedelijke vindplaats aanwezig met resten uit de IJzertijd-Romeinse Tijd, echter heeft proefsleuvenonderzoek aangetoond dat hier geen sprake was van een vindplaats. Tevens zijn veel vindplaatsen uit verschillende periodes bekend langs de Maas in het projectgebied Ooijen-Wanssum, op de kronkelwaardruggen en terrassen.

3. Welke historische gegevens (complexen en landgebruik) in en rond het plangebied zijn bekend?

In en om het plangebied zijn niet veel historische gegevens bekend. Het gebied is lange tijd in gebruik geweest als akker, zoals nu nog steeds het geval is, en er heeft zover bekend geen historische bebouwing gestaan. De oorspronkelijke percelering is echter verdwenen. De uiterwaarden waren in gebruik als weiland, waar meerdere gegraven watergangen en wegen doorheen liepen. Wegen naar de veerpont richting Well (De Kooy) en richting Blitterswijk en Meerlo liepen door of langs het plangebied, waardoor het gebied aannemelijk veel doorgaand verkeer heeft gezien. Langs de Groote Moolenbeek hebben twee watermolens gestaan die niet meer aanwezig zijn, en de Groote Moolenbeek is in de 20ste eeuw rechtgetrokken. In de jaren '30 is de haven van Wanssum aangelegd. Rondom het gebied heeft in het recente verleden een uitbreiding van Wanssum plaatsgevonden, waarbij voornamelijk de industrie en de infrastructuur (zoals de N270) zijn uitgebreid.

6.2 Gespecificeerd verwachtingsmodel

4. Wat is, op basis van bovenstaande gegevens, de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied? Wat zijn de prospectiekenmerken van de te verwachte vindplaatsen?

Tabel 12: Gespecificeerde archeologische verwachting.

Periode	Verwachting	Complextype	Kenmerken	Diepteligging	Gaafheid en conservering	Omvang
Laat-paleolithicum-Neolithicum	Middelhoog	(Tijdelijke) kampementen,	Vuursteenspreiding ; vondst- en/of	Top van de oever-of	Goed, indien afgedekt	<50 m ² ->1000 m ²

		haardkuilen, afvaldumps	sporenniveau ²⁴ , losse objecten, (rituele) deposities	beddingafzettinge n		
Bronstijd- IJzertijd	Hoog	Nederzettingsresten , wegen en infrastructuur, rituele deposities, sporen van economische (agrarische) activiteiten	Vondst- en/of sporenniveau, losse structuren, losse objecten	Top van de oever- of beddingafzettinge n	Goed, indien afgedekt	Variabel
Romeinse Tijd	Zeer hoog	Nederzettingsresten , bijgebouwen, waterputten; wegen en infrastructuur; sporen van economische (agrarische) activiteiten; rituele deposities	Vondst- en/of sporenniveau, structuren, losse objecten	Top van de oever- of beddingafzettinge n	Goed, indien afgedekt	Variabel
Middeleeuwen -Nieuwe Tijd	Middelhoog	Sporen van economische (agrarische) activiteiten; wegen/infrastructuur	Vondst- en/of sporenniveau, structuren, losse objecten	Vanaf maaiveld/in het akkerdek	Goed, indien afgedekt; evt. verstoord door ploegen	Variabel
Tweede Wereldoorlog	Laag- middelhoog	(Resten van) explosieven/ inslagen, loopgraven enz.	Losse vondsten, sporen	Vanaf maaiveld	Onbekend	Onbeken d

6.3 Advies

5. In welke mate worden de bekende en/of verwachte archeologische vindplaatsen bedreigd door de geplande ontwikkeling?

Er worden geen bekende vindplaatsen bedreigd door de geplande ontwikkeling, maar het plangebied heeft wel een verwachting op archeologische resten uit alle periodes. Gezien de ligging op een relatief hooggelegen Maasterras, zal de locatie min of meer in alle perioden aantrekkelijk zijn geweest voor bewoning. Tijdens het (Laat-)Paleolithicum was het plangebied een geschikte vestigingslocatie door de ligging op het Allerød-terras nabij water. In de geul worden geen resten van kampementen verwacht, maar kunnen wel afvaldumps of losse objecten voorkomen. In het Mesolithicum en het vroege Neolithicum was het gebied mogelijk wat minder geschikt voor bewoning, gezien de afstand van stromend water. Het is aannemelijk dat mensen zich liever op de jongere terrassen en de kronkelwaardruggen vestigden, zoals ook wordt bevestigd door de onderzoeken ten noorden van het huidige plangebied²⁵. Dit sluit echter niet uit dat er vindplaatsen uit deze periodes aanwezig kunnen zijn. In de omgeving van het plangebied, inclusief bij het AMK-terrein ten oosten, zijn resten uit het Neolithicum aangetroffen.

De verwachting voor de periode Bronstijd-IJzertijd is echter hoger, omdat er gedurende deze periode meer overlast was van overstromingen bij de Maas²⁶. Hierdoor zullen mensen zich weer op de hogere terrassen hebben gevestigd. Rondom het plangebied zijn ook veel resten uit deze periode bekend. De Romeinse Tijd krijgt een zeer hoge verwachting wegens de nabijheid van het AMK-terrein waar sprake is van een Romeinse villa. Hier zijn veel vondsten gedaan van resten, o.a. aardewerk, uit deze periode. Ook is in recent onderzoek aangetoond dat hier een weg heeft

²⁴ Terwijl er sprake kan zijn van een sporenniveau, gaan vindplaatsen uit deze periode vooral gepaard met een oppervlakkige spreiding van materiaal (met name vuursteen) en relatief weinig sporen.

²⁵ O.a. van Putten 2017

²⁶ Zie ook van Putten 2014; 2017

gelopen, waarschijnlijk een toegangsweg die aftakte van de hoofdweg. Er zijn twee mogelijkheden voor de loop van de Romeinse hoofdweg, waarvan één van de opties door het huidige plangebied liep en de andere ten zuiden van het plangebied. Zoals eerder benoemd sluit dit niet uit dat de weg (ook) buiten de aangegeven tracés heeft gelopen. Als gevolg bestaat er een kans op resten van een Romeinse weg en resten gerelateerd aan de Romeinse villa, waaronder o.a. resten van agrarisch gebruik.

Ook tijdens de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd was het gebied geschikt voor bewoning, zeker omdat er in deze periode ook overstromingen plaatsvonden²⁷. Op basis van de geraadpleegde historische gegevens was het plangebied in gebruik als akker, terwijl de omgeving langs de Maas gebruikt werd als weide. Er heeft zover bekend geen bebouwing in het plangebied gestaan, maar zoals tijdens de Romeinse Tijd was er wel sprake van meerdere routes die door en om het plangebied heen liepen. Er worden eventueel nederzettingsresten, maar voornamelijk sporen van economische activiteiten en infrastructuur uit deze periode verwacht.

Tot slot heeft het gebied een verwachting op resten uit de Tweede Wereldoorlog. Langs de Maas lag de Maaslinie met bijbehorende versterkingen, de veerpont diende als belangrijke oversteekplaats en volgens de gegevens van Beobom heeft er in het noorden van het plangebied een luchtaanval plaatsgevonden. Hier lag eventueel ook een mijneveld. Ook op basis van schriftelijke bronnen heeft Wanssum te maken gehad met bombardementen, de aanleg van verdedigingswerken en de aanwezigheid van Duitse en Engelse troepen. Er kunnen eventueel resten uit deze periode voorkomen.

Aangezien het plangebied voor alle perioden een verwachting heeft op archeologische resten, bestaat er een grote kans op het verstoren van eventuele resten uit verschillende perioden. De aanwezigheid van een akkerdek kan tot goede conservering van de eventuele resten hebben geleid. Dit is echter afhankelijk van de mate van versterking door agrarische activiteiten zoals ploegen, aangezien in een klein deel van het plangebied is aangetoond dat ploegwerkzaamheden het akkerdek en de top van het oorspronkelijke maaiveld hebben verstoord.

6. Is archeologisch vervolgonderzoek nodig en zo ja, welke onderzoeksmethode wordt geadviseerd?

Voor het grootste deel van het plangebied wordt vervolgonderzoek in de vorm van verkennend booronderzoek geadviseerd, indien werkzaamheden dieper reiken dan 50 cm -Mv. Het doel van het verkennend booronderzoek is om de intactheid van de bodem vast te stellen en na te gaan of er sprake is van een archeologisch niveau. Ook kan door middel van het onderzoek worden vastgesteld of het Allerød-terras tot de noordelijke grens van het plangebied aanwezig is en of de restgeul de verwachte omvang heeft. In het zuiden kan door middel van het booronderzoek de intactheid van het rivierduinencomplex in beeld worden gebracht.

Voor het verkennend booronderzoek kan gebruik worden gemaakt van de volgende strategie:

- Boortype: Edelmanboor (diameter 7 cm) of guts (diameter 3 cm);
- Boordichtheid en -grid: 6 boringen per hectare;
- Waarnemingsmethode: snijden van boorkern met een boormes;
- Boordiepte: tot 20 cm in de top van de C-horizont of tot maximale diepte werkzaamheden.

In aanvulling op bovenstaande methode wordt geadviseerd extra boorraaien te plaatsen om het eventuele Romeinse wegtracé op te sporen. Hierbij dient gebruik te worden gemaakt van de strategie beschreven in het onderzoek van RAAP²⁸. Er kan gebruikt gemaakt worden van een Edelmanboor (diameter 7 cm) of een grindboor en de tussenafstand tussen de boringen dient niet te groot te zijn (bijvoorbeeld 2-3 meter). Indien er sprake is van een verhard wegdek, kan dit herkend worden aan de aanwezigheid van (veel) grind. Op basis van de verspreiding van het grind in de boringen kan de breedte van het verharde wegdek worden bepaald. Met een prikstok kan de weg verder in kaart worden gebracht. Deze methode is minder geschikt voor het opsporen van onverharde weggedelen of bermgreppels.

In aanvulling op bovenstaand heeft het bevoegd gezag aangegeven dat er minstens één profielputje per hectare gegraven dient te worden, om zo beter inzicht in de bodemopbouw te verkrijgen.

²⁷ Zie ook van Putten 2014; 2017

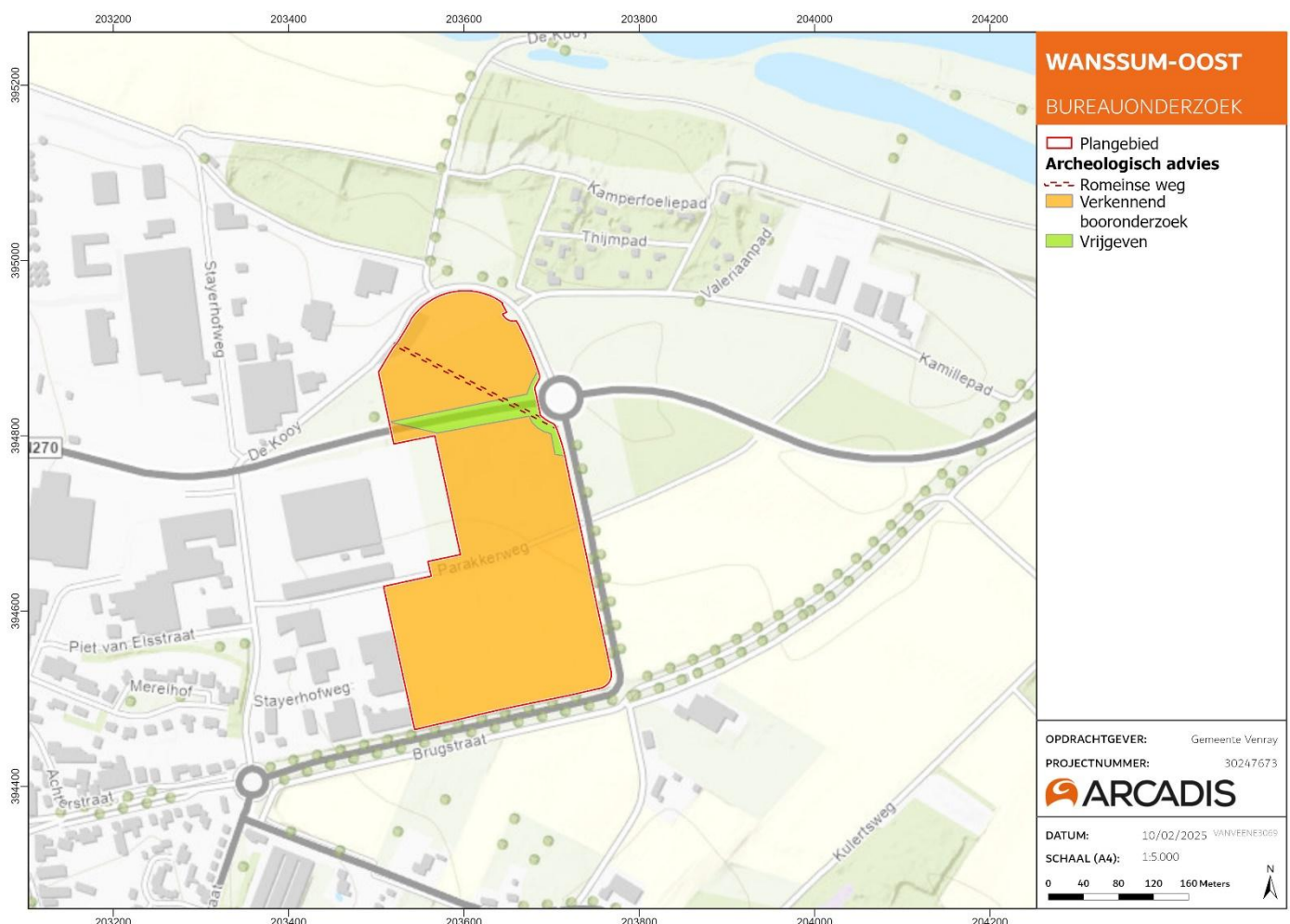
²⁸ Janssens 2011

Daar waar al eerder booronderzoek is uitgevoerd, is geen vervolgonderzoek nodig. Omdat de exacte ingrepen die bij de herinrichting van het gebied komen kijken nog niet bekend zijn, geldt het advies tot vervolg wel voor het overige deel van het plangebied. Indien er delen zijn waar geen bodemverstorende werkzaamheden plaatsvinden, is hier geen vervolgonderzoek nodig. Het advies wordt weergegeven in Figuur 43.

Eventuele resten uit de Tweede Wereldoorlog zijn niet op te sporen door middel van een verkennend booronderzoek. Op dit moment is niet bekend waar eventuele resten verwacht kunnen worden, maar er bestaat wel een kans op aanwezige resten. In het kader van dit project wordt nog een OO-onderzoek uitgevoerd voor het plangebied. Indien hieruit blijkt dat er definitieve structuren of sporen aanwezig zijn, kan vervolgonderzoek gericht op deze structuren in de vorm van een begeleiding noodzakelijk zijn.

Dit rapport is voorgelegd aan het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Venray.

Er wordt gewezen op de meldingsplicht bij het aantreffen van toevallsvondsten in gebieden die zijn vrijgegeven van archeologisch vervolgonderzoek. Indien deze worden aangetroffen dient het bevoegd gezag ingelicht te worden zoals beschreven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016.

Figuur 43: Archeologische advieskaart.

7 Bronnen

Literatuur:

- Haartsen, A. 2009. *Maasvallei*. In: Ontgonnen verleden. Regiobeschrijvingen provincie Zuid-Limburg. Bureau Lantschap, Ede.
- Isarin, R., E. Rensink, R. Ellenkamp & E. Heunks. 2015. Archeologische Verwachtingskaart Maasdal tussen Mook en Eijsden. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Jansen, J. en Drosen, W. 2009. Herzien door Zwart, C. 2011. Landschapskader Noord- en Midden-Limburg. Landschappelijke kwaliteit en visie op landschapsontwikkeling. Provincie Limburg, Maastricht.
- Janssens, M. 2011. De Romeinse weg op de westoever van de Maas. Van Ittervoort tot Geysteren. Provincie Limburg. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek, verwachtingskaart en Plan van Aanpak. RAAP-rapport 2090, Weesp.
- van Putten, M. 2014. Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum. Archeologische verwachtings- en beleidskaart. BAAC-rapport V-14.0184, 's-Hertogenbosch.
- van Putten, M. 2017. Gemeente Venray, Ooijen-Wanssum Hoogwatergeul, Deelgebied W1-oost te Wanssum. Inventariserend veldonderzoek (karterende fase plus). BAAC Rapport V-17.0184, 's-Hertogenbosch.
- Raap, E. 2022. *Maasvallei*. In: Panorama Landschap – Karakterisering van de Nederlandse Landschapsgeschiedenis in 78 regio's. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Weterings, P. 2020. Wanssum, Peschweide. Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) + Opgraving variant Archeologische begeleiding. BAAC-rapport A-18.0362 / A-19.0203, 's-Hertogenbosch.

Kaartmateriaal:

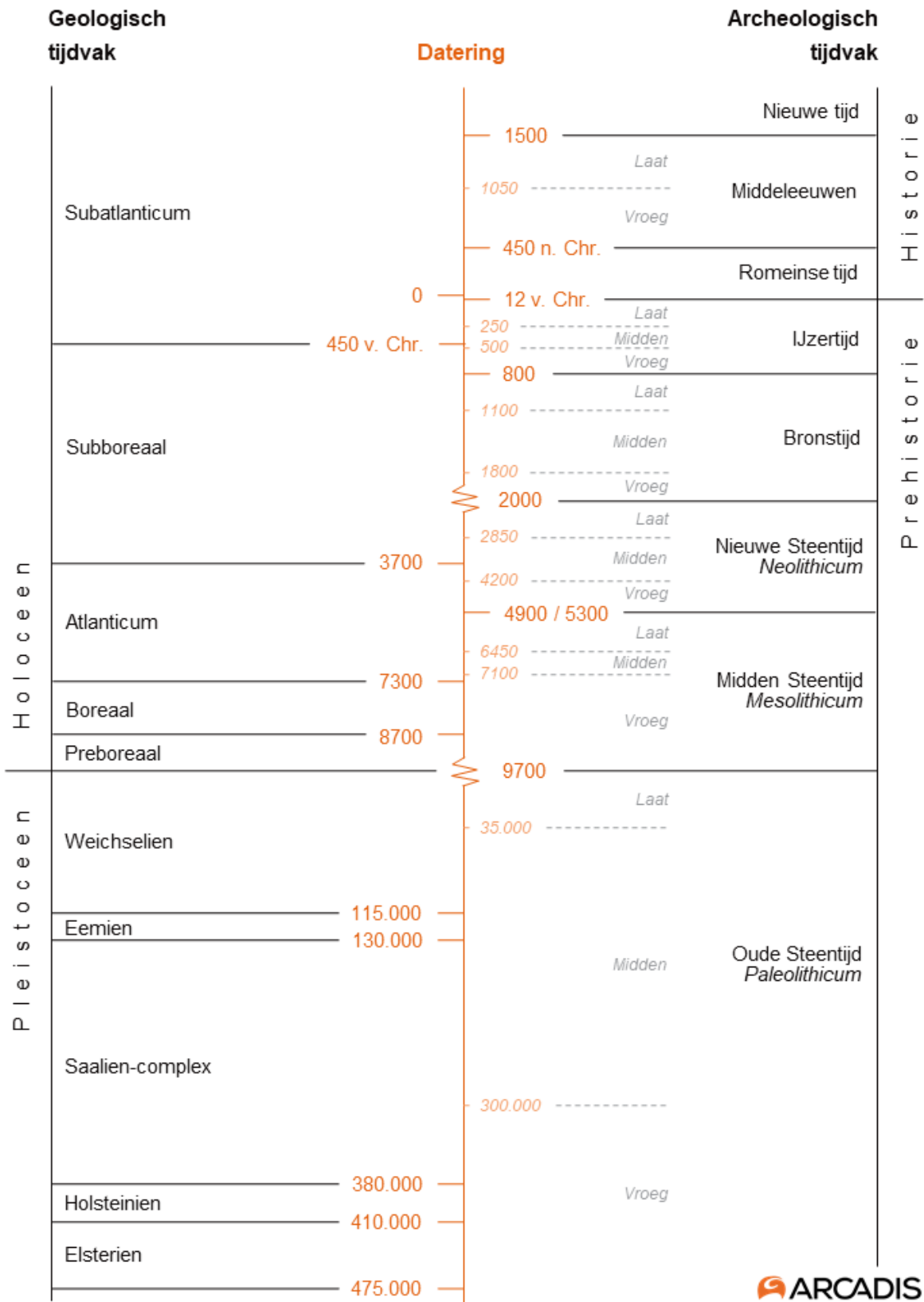
- Aardkundige Waardenkaart, RCE.
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).
- Archeologische Monumenten Kaart (AMK).
- Archeologische beleidskaart gemeente Venray, 2011. Begrensd Verleden, RAAP (actualisatie 2011).
- Archeologische verwachtingskaarten gemeente Venray, 2011. Begrensd Verleden, RAAP (actualisatie 2011).
- Atlas Provincie Limburg.
- Beeldbank RCE: Minuutplan MIN11120B03.
- Bodemkaart Nederland (1:50.000); Alterra-rapport 811, Wageningen 2003.
- Geologische Kaart van Nederland; Geologische Dienst Nederland.
- Essenkaart, RCE.
- Geomorfologische Kaart van Nederland; WUR.
- Isarin, R., E. Rensink, R. Ellenkamp & E. Heunks. 2015. Archeologische Verwachtingskaart Maasdal tussen Mook en Eijsden. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Kaart Vergraven Gronden (WUR).
- Kwaliteitskaart Landschap, Landschapskader Noord- en Midden-Limburg.
- Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans 2018: Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu, Amsterdam (Prometheus). Paleogeografische Kaarten.

Digitale bronnen:

- Archeologisch Informatiesysteem Archis3; RCE.
- Archief Well: De Wellse veerpont. Beschikbaar via: <https://www.archiefwell.nl/toponiemen/pontveer---bruggen/pontveer-veerpont-maas-well-wanssum>.
- Beeldbank RCE, minuutplannen MIN11120B02 en MIN11060A01.
- Beeldbank Nederlands Instituut voor Militaire Historie: *Een wegafsluiting bij Wanssum ten gevolge van de aanwezigheid van Duitse sluipschutters*. British Official Photograph, in de collectie Fotoafdrucken Koninklijke Landmacht. Beschikbaar via: <https://beeldbank.nimh.nl/foto-s/detail/586dfcee-eb18-11df-a391-13966e870614/media/77cd6273-eb47-5234-3a4e-49f3895f7d3a>.
- Beeldbank Nederlands Instituut voor Militaire Historie: *Luchtfoto van de Maas met linksonder Well met Kasteel Well (vierkant) en rechtsonder Wanssum. Op de Maas de veerpont Well-Wanssum*. Fototechnische Dienst Luchtvaartafdeling, in de collectie Fotoafdrucken Koninklijke Landmacht. Beschikbaar via: <https://beeldbank.nimh.nl/foto-s/detail/420f79ca-0f98-453c-274d-d71ae20e84c7/media/db98ef48-7d62-f470-d955-9913c16f8e29>.
- Beobom.nl.
- Bodemdata.nl.
- Dinoloket.nl; TNO Geologische Dienst.

- van Els, P. 2014. Dorp aan de frontlinie. Oorlogsdagboek van Piet van Els. Fragmenten geraadpleegd via: <https://www.fasol.nl/dorp-aan-de-frontlinie/>.
- Erfgoedatlas; RCE.
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed. Via: ikme.nl.
- Kerkgebouwen in Limburg. *Mariakapel De Kooy*. Via: <https://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/kerken/wanssum/mariakapel-de-kooy>.
- Nationaal Comité 4 en 5 mei, via 4en5mei.nl.
- Omgevingsloket.nl.
- Omgevingsvisie Venray, via: <https://omgevingsvisie.venray.nl/>.
- Ruimtelijke Kwaliteitskader gemeente Venray. Via: <https://www.rkkvenray.nl/>.
- Ruimtelijkeplannen.nl.
- Topotijdreis.nl.

Bijlage A

Colofon

ONTWIKKELING INDUSTRIETERREIN WANSSUM OOST
BUREAUONDERZOEK LANDSCHAP, CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

KLANT

Gemeente Venray

AUTEUR

E.v.V., E.G.

PROJECTNUMMER

30247673

ONZE REFERENTIE

7XPCSJPH46H2-1280166438-268:0.2

DATUM

21 juli 2025

STATUS

Concept

GECONTROLEERD DOOR

E.G.

Senior KNA-archeoloog

Over Arcadis

Arcadis is de leidende wereldwijd opererende datagedreven duurzame ontwerp-, advies- en consultancyorganisatie op het gebied van de natuurlijke en gebouwde omgeving. Wij zijn met 36.000 architecten, data-analisten, ingenieurs, projectplanners, water- en duurzaamheidexperts. Onze gedeelde passie is: Improving quality of life. Toewijding aan de strategie 'accelerating a planet positive future' onderschrijft onze wereldwijde samenwerking met klanten en hoe we hen helpen met duurzame projectkeuzes. We combineren digitale met mensgerichte innovaties en omarmen toekomstgerichte vaardigheden op het gebied van milieu, energie, water, gebouwen, transport en infrastructuur. We werken vanuit meer dan dertig landen en rapporteerden in 2023 een bruto omzet van 5 miljard euro. www.arcadis.com

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Nederland

T +31 (0)88 4261 261